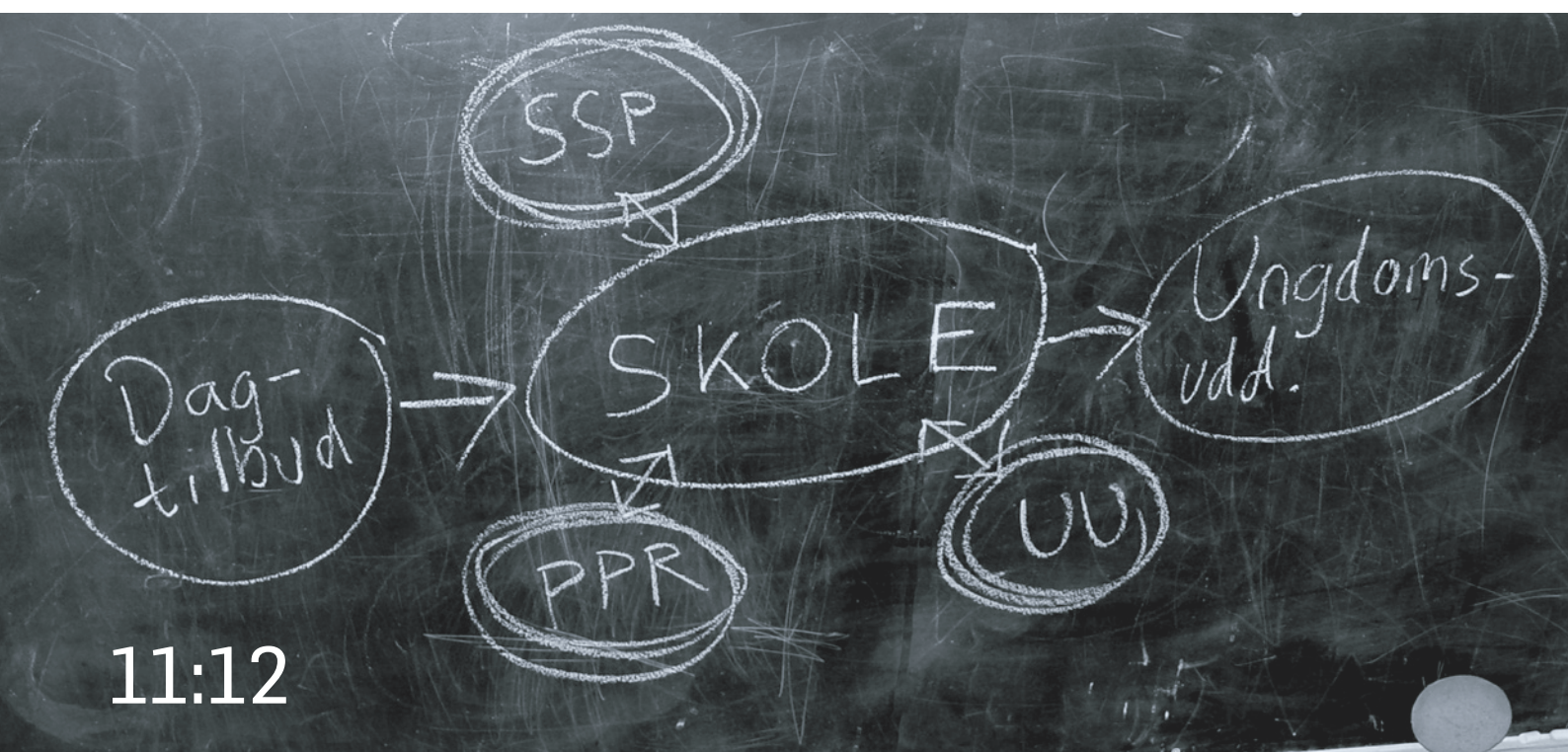

SKOLERNES SAMARBEJDE

KORTLÆGNING AF SKOLERNES KONTAKT MED KOMMUNALE
FORVALTNINGER OG ANDRE INSTITUTIONER

11:12

DINES ANDERSEN
RANNVÁ THOMSEN
ANDERS POSSELT LANGHEDE
ALVA ALBÆK NIELSEN
ANNE TOFT HANSEN

11:12

SKOLERNES SAMARBEJDE

KORTLÆGNING AF SKOLERNES KONTAKT MED KOMMUNALE
FORVALTNINGER OG ANDRE INSTITUTIONER

DINES ANDERSEN
RANNVÁ THOMSEN
ANDERS POSSELT LANGHEDE
ALVA ALBÆK NIELSEN
ANNE TOFT HANSEN

KØBENHAVN 2011
SFI – DET NATIONALE FORSKNINGSCENTER FOR VELFÆRD

SKOLERNES SAMARBEJDE. KORTLÆGNING AF SKOLERNES KONTAKT MED
KOMMUNALE FORVALTNINGER OG ANDRE INSTITUTIONER

Afdelingsleder: Anne-Dorthe Hestbæk
Afdelingen for børn og familie

Undersøgelsens følgegruppe:

Bo Møller, Danmarks Vejlederforening
Palle Rasmussen, Aalborg Universitet
Rune Hejlskov Schjerbeck, Skolestyrelsen
Anna Vadgaard, H. C. Andersen Skolen, Odense

ISSN: 1396-1810

ISBN: 978-87-7119-011-3

Layout: Hedda Bank

Forsidefoto: Hedda Bank

Oplag: Netpublikation

Tryk: Rosendahls – Schultz Grafisk A/S

© 2011 SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11

1052 København K

Tlf. 33 48 08 00

sfi@sfi.dk

www.sfi.dk

SFI's publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Skrifter, der omtaler, anmelder, henviser til eller gengiver SFI's
publikationer, bedes sendt til centret.

INDHOLD

	FORORD	9
	RESUMÉ	11
1	SAMMENFATNING	21
	Formål og metode	21
	Skoleforvaltningen	23
	Socialforvaltningen	26
	Dagtilbud	29
	PPR	31
	SSP	35
	UU	37
	Manglende forældreopbakning	40
	Ventetider	42
	En kommunal vinkel	43
	Afslutning	45
2	BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN	47

DEL 1	51
3 RAMMER FOR SAMARBEJDET	53
Hyppigt anvendte begreber	53
Styring af skolen	54
De lovgivningsmæssige rammer for samarbejdet	56
Om udveksling af oplysninger	58
Tavshedspligt	58
Underretningspligt	59
Ansvarsplacering i forhold til elever med særlige behov	59
Ansvarsplacering i forhold til socialt udsatte børn og unge	61
Om ansvarsfordeling og samarbejde undervejs i skoleforløbet	62
Samarbejde ved indskoling	63
Samarbejde ved skoleskift	63
Samarbejde ved udskoling	64
DEL 2	67
4 SAMARBEJDET I PRAKSIS	69
Baggrundsvariable	70
5 SKOLERNES KARAKTERISTIKA	77
Skoletyper	77
Andelen af sårbare børn	77
Sociale problemer og kompetencer på skolen	83
6 SAMARBEJDE MED SKOLEFORVALTNINGEN	91
Kontakthypighed	91
Hvad samarbejdes der om?	95
Tilfredshed med samarbejdet	99
Årsager til grad af tilfredshed	101

	Udskolingslærerne	101
7	SAMARBEJDE MED DAGTILBUD	103
	Tilfredshed om videregivelse af information fra dagtilbud til skolen	103
	Hvordan videregives informationen?	106
	Brugen af informationen på skolen	112
	Tilfredsheden med det yderligere samarbejde med dagtilbud	112
8	SAMARBEJDE MED SOCIALFORVALTNINGEN	113
	Kontakthypighed	114
	Hvor ofte er der kontakt?	119
	Antallet af sårbare børn og hyppighed af kontakt med socialforvaltningen	119
	Kontakthypighed og belastningsgrad	122
	Hvad samarbejdes der om?	122
	Tilfredshed med samarbejdet	126
	Udskolingslærerne	133
9	SAMARBEJDE MED PPR	135
	Hvor hyppigt samarbejder skolen med PPR?	136
	Hvad drejer PPR-samarbejdet sig om?	140
	Udredning	142
	Rådgivning og vejledning	143
	Handleplan for elever	145
	Hvor meget fylder forskellige elevgrupper i samarbejdet?	146
	Hvordan ser skolerne på PPR-samarbejdet?	148
	Hvilke forhold spiller ind på tilfredshed PPR-samarbejdet?	149
	Holdning til specifikke samarbejdsområder	151
	Ventetid på udredning	159

10	SAMARBEJDET MED SSP	161
	Hvem repræsenterer skolen i SSP?	161
	Hvor hyppigt samarbejder skolen med SSP?	162
	Hvad drejer SSP-samarbejdet sig om?	167
	Hvordan ser skolerne på samarbejdet?	174
11	SAMARBEJDET MED UNGDOMMENS UDDANNELSESVEJLEDNING (UU)	181
	Omfang af kontakt med UU	181
	særlig fokus på udsatte elever og elever med særlige behov	183
	En overordnet vurdering af samarbejdet med UU	187
	Hvad samarbejdes der om?	188
	Samarbejdsformer	189
	Hvor ofte taler lærerne i 9./10. klasse med UU-vejlederen om enkelte elever?	190
	Samarbejdsfelter	194
	Vurdering af vejledningen	195
	Unge uden uddannelse	206
12	SAMARBEJDET MED ANDRE SKOLER	209
13	VENTETID PÅ FORANSTALTNINGER	215
	Årsager til ventetid	216
	Områder, hvor ventetiden er problematisk	220
	BILAG 1: BORTFALDSANALYSE	221
	BILAG 2: BILAGSTABELLER	227
	LITTERATUR	243

FORORD

Skolernes dagligdag er præget af samarbejde med en række kommunale forvaltninger og øvrige institutioner omkring ledelse og økonomi, pædagogisk fornyelse og udvikling samt foranstaltninger for hele elevgruppen eller enkelte elever med særlige behov. Alt efter om blikket rettes mod de yngste elevers overgang fra dagtilbud til skole, de ældstes fra skole til fortsat (ungdoms)uddannelse, eller mod de udsatte elever som findes i alle aldre, må skolerne samarbejde med forskellige instanser om opgaverne. Det er rapportens opgave at bidrage til en kortlægning af disse former for samarbejde. Hvor hyppigt er skolerne i kontakt med deres samarbejdspartnere? Hvad drejer samarbejdet sig primært om? Og hvordan ser skolerne selv på samarbejdet?

Rapporten bygger på et originalt datamateriale, som er indsamlet ved spørgeskemabesvarelser fra skoleledere på almindelige folkeskoler og specialskoler i hele landet. 68 pct. af de udvalgte skoler deltog. På de skoler, som har elever på indskolingstrinet, og på skoler med elever i overbygningen har lederen af børnehaveklassen og en lærer på 9.-10. klassetrin desuden haft mulighed for at besvare et spørgeskema.

Til undersøgelsen er knyttet en følgegruppe, som takkes for fagligt bidrag til undersøgelsen. Rapporten er desuden læst og kommenteret af Niels Ploug, direktør for personstatistik ved Danmarks Statistik, som også takkes for nyttige råd og kommentarer. Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Formandskabet for Skolerådet og udarbejdet af SFI. Pro-

jektet er gennemført med seniorforsker, cand.polit. Dines Andersen som projektleder og udarbejdet af seniorforsker, cand.polit. Dines Andersen, videnskabelig assistent, cand.scient.pol. Anders Posselt Langhede, videnskabelig assistent, M.Sc. sociologi Alva Albæk Nielsen, stud.scient.soc. Rannvá Thomsen og stud.polit. Anne Toft Hansen.

København, maj 2011

JØRGEN SØNDERGAARD

RESUMÉ

I takt med at uddannelse ses som en stadig vigtigere forklaringsfaktor for den enkeltes muligheder og sociale placering i samfundet, rettes en stadig større interesse mod de institutioner, som uddanner de opvoksede generationer. I centrum står folkeskolen (og de frie skoler), som under kommunal ledelse varetager den undervisning, alle skal igennem. Som idé og dannelsesprojekt er folkeskolen en fælles indretning for alle børn og unge i Danmark. I praksis føres idéerne ud i livet af ca. 1.500 almindelige folkeskoler, som inden for 98 kommuners rammer nyder en vis selvstændighed til at forfølge mål og idéer, der er tilpasset målgruppen og de lokale vilkår for at bedrive undervisning. Hertil kommer knap 200 specialskoler for børn og ca. 60 kommunale ungdomsskoler med heldagsundervisning, der i høj grad eksisterer, fordi de skiller sig ud og tilbyder noget specielt. Set ud fra en central styringstanke er områdets minister og politikere således underlagt et vilkår om *forskellighed*, der udspringer af det lokale selvstyre og op mod 2.000 selvstændige enheder, som har en lokal og speciel forståelse af den virkelighed, de opererer i.

FORMÅL OG METODE

Denne rapport bidrager til at kortlægge rammer, form, indhold og omfang af *skolernes samarbejde med kommunale forvaltninger og øvrige institutioner* i forhold til deres elever. Perspektivet er dels det brede, omfattende sam-

arbejde vedrørende alle børn og unge, dels det specielle, hvor der er fokus på samarbejdet vedrørende børn og unge med særlige behov samt socialt udsatte børn og unge, idet der blandt andet ses på, hvor hurtigt og effektivt indsatser sættes i værk.

Skoleledere på almindelige folkeskoler og specialskoler har besvaret et spørgeskema, ligesom der er svar fra lederen af børnehaveklasserne og fra udskolingslærere. Halvdelen af alle folkeskoler og samtlige specialskoler var udvalgt til undersøgelsen, som blev gennemført med en besvarelsesprocent på 68.

HENSYN TIL DET LOKALE ELEMENT

I analysen af skolernes samarbejde med forskellige kommunale instanser indgår en række karakteristika ved den enkelte skole. Dens beliggenhed i et område med mange eller få udlejningsboliger, andelen af forældre, som ikke har gennemført nogen uddannelse, andelen af tosprogede elever, andelen af elever med særlige behov eller elever, som kan betegnes 'socialt udsatte'. Skolens kommunale tilhørsforhold (grupperet i landsdele) og dens geografiske placering i et større eller mindre bysamfund (urbaniseringsgraden) indgår også. I begge disse grupperinger indgår også et geografisk element, som indebærer et stort overlap mellem inddelingene. I mange af de kommuner, som opstod ved sammenlægning i forbindelse med kommunalreformen i 2007, har den politisk-kulturelle harmonisering inden for kommunens rammer, som med tiden må forventes at finde sted, endnu ikke sat sig igennem. Derfor bidrager opdelingen af skolerne efter deres placering i landsdele stort set ikke med mere end det, der kan læses ud af opdelingen efter urbanisering.

HYPPIGT OG GODT SAMARBEJDE MED SKOLEFORVALTNINGEN

Skolernes vigtigste samarbejdspartner er *skoleforvaltningen*, som på vegne af den politiske ledelse i kommunen stiller et økonomisk budget til rådighed for de enkelte skoler og fastsætter vilkårene herfor. Ifølge skoleledernes egne besvarelser er der på de fleste almindelige folkeskoler en særdeles livlig kontakt mellem skole og forvaltning. 2 ud af 3 folkeskoler er i kontakt hver uge, og stort set alle de øvrige er det mindst en gang om måneden. Som en helt generel vurdering af samarbejdet giver hele 90 pct. af skolelederne samtidig udtryk for, at de mener, samarbejdet forløber 'godt' eller 'meget godt'.

Skolernes samarbejde med skoleforvaltningerne omhandler typisk de mere generelle aspekter vedrørende skoledriften og kun i ringe grad individuelle elevforhold. Næsten fire femtedele af skolelederne angiver, at individuelle elevforhold fylder 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt' i den samlede kommunikation med skoleforvaltningen.

PLADS TIL FORBEDRING I SAMARBEJDET MED SOCIALFORVALTNINGEN

Samarbejdet med *socialforvaltningen* drejer sig fortrinsvis om individuelle elevforhold. Kontakthypigheden er meget mindre end til skoleforvaltningen, og den varierer mellem de enkelte skoletyper. Først og fremmest specialskoler, men også de 'blandede skoler' med både normalklasser og specialklasser har relativt mange elever med vanskeligheder, der danner baggrund for, at skolen hyppigt er i forbindelse med socialforvaltningen. Skoler med hyppig kontakt til socialforvaltningen er skoler i storbyområderne, skoler, hvor mange af eleverne bor i udlejningsboliger, mange forældre er lavtuddannede, mange elever har en anden etnisk oprindelse end dansk, mange elever er socialt udsatte eller med særlige behov samt skoler med en høj belastningsgrad (se nærmere i kap. 4).

Skolerne skal først og fremmest søge at løse de problemer, som opstår i forbindelse med enkelte elevers indlæring eller adfærd, på en inkluderende måde, dvs. inden for egne rammer. Samarbejdet med socialforvaltningen har derfor oftest et forebyggende sigte. Det gælder for *bekymringshenvendelser* fra skole til forvaltning, som er en af de vigtigste årsager til kontakten. Hver tredje folkeskole er af den grund i kontakt med forvaltningen hver måned. Hver fjerde er i kontakt omkring forebyggende indsatser for socialt udsatte elever, og hver sjette i anledning af indsatser for elever med AKT-problemer (Adfærd, Kontakt, Trivsel).

Over en bred kam vurderes samarbejdet med socialforvaltningen til at være klart dårligere end med skoleforvaltningen og de øvrige samarbejdspartner i undersøgelsen. Kun halvdelen betegner samarbejdet som godt, og hver sjette skoleleder mener, det er dårligt. Noget af kilden til det negative syn på socialforvaltningen synes at ligge i den manglende tilbagemelding til skolen, når en lærer har henvendt sig til forvaltningen om en elev, hun er bekymret for. Læreren vil forståeligt nok gerne vide, om henvendelsen fører til noget, men har på grund af reglerne om tavshedspligt kun krav på en 'kvittering' for, at henvendelsen er modtaget. I denne forbindelse skal også nævnes, at en tredjedel af skolelederne me-

ner, at deres lærere ofte er i tvivl om, hvilke informationer om enkeltelever de må og skal give videre til socialforvaltningen. Her kunne skolerne selv gennem oplysning bidrage til at mindske usikkerheden.

Lidt under halvdelen af skolelederne mener selv, at socialforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn, men samtidig angiver en tredjedel af skolelederne, at socialforvaltningen ikke er god til at inddrage skolen i løsning af de udsatte børns problemer. I anbringelsessager skal de sociale og behandlingsmæssige aspekter side-stilles med de undervisningsmæssige. Det mener godt en tredjedel af skolelederne ikke sker.

RELEVANT, MEN OFTE LIDT SEN FAGLIG STØTTE FRA PPR

Kommunens psykologiske og pædagogiske ekspertise er samlet i PPR, og det er dem, skolerne henvender sig til for at få hjælp til de udfordringer, som undervisningen af elever, der har vanskeligheder giver. Omkring 90 pct. af skolelederne er i kontakt med PPR mindst en gang om måneden, og ca. halvdelen er det endog en gang om ugen. Folkeskolerne, specielt de blandede skoler, har den mest intense kontakt, hvorimod specialskoler har mindre hyppig kontakt. Det kan skyldes, at mange af specialskolernes elever er velbeskrevne, allerede før de kommer til skolen, og specialskolerne er typisk specialiserede i forhold til bestemte behov, som de har veluddannet personale til at håndtere. Derved får de i nogen grad dæmpet behovet for støtte fra PPR.

Skoler med en høj belastningsgrad, en stor andel elever med særlige behov og en stor andel udsatte børn og unge, har oftere kontakt til PPR end skoler med en lav andel. Der er også hyppigere kontakt med PPR blandt skoler i hovedstadsområdet og de største provinsbyer end i de mindre byer og landdistrikter.

PPR er i hele skoleforløbet en aktiv samarbejdspartner for skolen. Først som rådgiver i indskolingsfasen, hvor børn med særlige behov skal identificeres, og en relevant foranstaltning iværksættes. Siden som konsulent og udreder i forhold til elever, der får problemer med indlæringen, og endelig i udskolingsfasen, hvor man sammen med UU skal forsøge at udforme uddannelsesforløb for unge, der ikke vil kunne klare en almindelig ungdomsuddannelse.

Skolelederne er meget positive i deres vurdering af samarbejdet med PPR. Omkring 85 pct. af ledere på folkeskoler og lidt færre på spe-

cialskoler mener, samarbejdet fungerer '(meget) godt'. Nogle få procent mener, det er dårligt.

Skolelederne er forholdsvis klare i udmeldingen vedrørende lærerkorpsets opfattelse af PPR. Størsteparten er tilfreds med PPR's udredninger og mener, at deres anvisninger er forståelige og brugbare, samt at samarbejdet giver grundlag for en tidlig indsats over for elever med særlige behov. På andre områder ser lederne mere forskelligt på situationen. Kraftigst er kritikken, når det gælder udredning af den enkelte elev. Her mener godt 40 pct. af skolelederne, at der går for lang tid, inden et resultat foreligger. Den *gennemsnitlige ventetid* er ifølge 60 pct. af folkeskolernes ledere på op til 3 måneder, mens hver tredje mener, det tager mellem 3 måneder og 1 helt år, før der foreligger et resultat af udredningen. Ingen af de strukturelle karakteristika ved skolerne som elevernes etniske baggrund, boligforhold, forældres uddannelse, skolens belastningsgrad osv. viser sammenhæng med ventetidens længde, som derfor umiddelbart fremtræder noget tilfældig. Dette kan dog hænge sammen med, at forskelle i ventetid skal forklares ved forhold, denne undersøgelse ikke belyser, fx PPR's interne organisering.

SYNLIG UU OPLEVES SOM FREMSKRIDT

Med oprettelsen af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) blev skolerne lettet for en del af deres vejledningsopgaver, som blev samlet i regionale centre, der råder over en større ekspertise. UU-centrene samarbejder med de enkelte skoler og er til stede på disse, således at eleverne fortsat har direkte tilgang til en vejleder.

Der er tydelig forskel i kontakthypighed mellem skoler, der har 10. klassetrin, og skoler, som ikke har det. Efter 9. klasse er mange af de elever, som uden besvær klarer overgangen til videre uddannelse ved egen kraft, forsvundet, og tilbage i 10. klasse er de elever, som ikke har så let ved at finde en uddannelse, der matcher deres evner og interesser. Vejledningsopgaven har derfor en anderledes central placering på 10. klassetrin end på de foregående og fylder mere i aktivitetsbilledet.

UU's særlige forpligtelse til at bistå elever, der har svært ved selv at sikre sig fortsat uddannelse efter folkeskolen, kunne betyde, at problemer med udsatte unge og elever med særlige behov lægger beslag på en meget stor del af den samlede tid til samarbejde. Efter skoleledernes vurdering er det dog ikke tilfældet. Elever, som ikke volder de store problemer, får stadig deres andel af vejledningen. Det er således stadig et

spørgsmål, om den tilsigtede vægtforskydning til fordel for elever med de største behov er ført ud i livet.

UU er så at sige med i alle dele af vejledningsarbejdet. Kun på visse specialskoler er der opgaver, som skolens egne lærere varetager uden bistand fra UU (fx kontakt til lokale erhvervsvirksomheder). Ellers er det mere almindeligt, at UU har hovedansvaret. Det ses meget tydeligt, når det drejer sig om at formidle kontakt til ungdomsuddannelserne, etablere brobygningsforløb og skabe kontakt til det lokale erhvervsliv. På halvdelen af folkeskolerne giver skolelederne udtryk for, at UU er alene om den slags opgaver. Svarfordelingerne viser, at der er en vis lokal variation i samarbejdets udformning, uden at dette kan henføres til de strukturelle forhold, vi har inddraget i analyserne.

Samarbejdet mellem skole og UU antager forskellige former. Langt de fleste udskolingslærere nævner både 'møder med UU-vejlederen' og 'uformel snak på gangen, lærerværelset mv.' Det sidste kan kun lade sig gøre, når UU-vejlederne har en fast tilknytning til skolen, som betyder, at de er til stede uden at være inviterede. Så kan de også kontaktes direkte af eleverne, hvilket langt de fleste skoleledere mener, eleverne også gør på deres skole. En tredje form for samarbejde mellem skole og UU ses omkring elev- og forældresamtaler, som 'kun' 60 pct. af udskolingslærerne nævner.

Overordnet set er skolerne godt tilfredse med samarbejdet mellem skole og UU. 80 pct. af skolelederne og lidt flere blandt udskolingslærerne udtrykker sig positivt om samarbejdet. Mere konkret giver 75 pct. af skolelederne på folkeskoler udtryk for, at der nu er større fokus på den individuelle vejledning af udsatte unge, og at unge med særlige behov i dag får en bedre hjælp til at designe et uddannelsesforløb, de kan klare. Det kan hænge sammen med, at det netop er UU-vejlederen og ikke skolens egne lærere, der samarbejder med ungdomsuddannelserne i forhold til disse elevgrupper. Og så kan det godt blive set som en aflastningsgevinst, at lærerne i dag har en mere tilbagetrukket rolle i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg, end man tidligere havde.

Det positive syn på uddannelsesvejledningen, som skolerne nu har, skal stå sin prøve i praksis. Betyder den nugældende ordning, at flere unge faktisk kommer i gang med og gennemfører en ungdomsuddannelse? Det vil tiden vise. I første omgang er der etableret en vejledning, som skolerne har taget godt imod.

VELLYKKET SSP-SAMARBEJDE

SSP-samarbejdet mellem de tre sektorer, Skole, Social og Politi, har til formål at forebygge udvikling af en socialt belastende adfærd blandt områdets unge. Det typiske kontaktmønster for folkeskolerne er 'nogle gange om året', men på de belastede skoler er der snarere tale om 'månedlige' kontakter med SSP eller endog oftere. Sådan er det for skoler med mange elever af anden etnisk oprindelse end dansk, skoler med mange elever, der bor i udlejningsboliger eller har lavtuddannede forældre, og på skoler med en stor andel udsatte elever. Alt i alt tyder det på, at SSP er mest virksom der, hvor behovet er størst.

De fleste skoler inddrager rutinemæssigt SSP i *oplysende aktiviteter* for elever og deres forældre, hvor formålet er at orientere om, hvad man som ung møder af tilbud og fristelser (sex, alkohol, stoffer, vold og kriminalitet). Det sker typisk en enkelt eller få gange om året.

For de implicerede ledere/lærere er ordinære møder i SSP-samarbejdet med *almindelig erfaringsudveksling* mellem deltagerne det, man hyppigst bruger tid på. Det sker på de fleste skoler i hvert fald nogle gange om året. Men i nogle områder meget oftere. I nogle områder med betydelig højere mødefrekvens. Det gælder i hovedstadsområdet og de største provinsbyer, i distrikter, hvor skolen er belastet eller præget af mange elever med anden etnisk baggrund, samt hvor der er mange elever, hvis forældre er lavtuddannede eller bor i udlejningsboliger.

Nogle steder kan det være vigtigt at holde en tæt kontakt til *medarbejdere på gadeplan*. Det er dog kun et lille mindretal af skolerne, som deltager i møder af denne karakter hver måned. På en femtedel af skolerne er det nærmest ikke-eksisterende. SSP-samarbejdet kan også opfattes som et personligt netværk, der i særlige situationer med effekt udnyttes til hurtig indsats over for et akut problem i nattelivet, så unge, der er på vej ud i noget rigtig skidt, kan blive standset, før det er for sent. 2 ud af 3 skoleledere rapporterer, at den slags *brandslukningsaktiviteter* finder sted i deres område mindst nogle gange om året. Det er altså et bredt spektrum af skole- og boligdistrikter, som nyder godt af den form for indgreb fra SSP-folkene. Hyppigheden er dog som ventet størst på skoler med udskolingselever og høj belastningsgrad.

Skolelederne giver udtryk for stor tilfredshed med samarbejdet i SSP. Næsten 3 ud af 4 svarer positivt, resten neutralt. Tilfredsheden er jævnt fordelt, således at skoler med bestemte kendetegn ikke skiller sig ud fra de øvrige. Opfattelsen af SSP som et netværk falder godt i tråd

med skoleledernes helt konkrete betoning af SSP's afhængighed af de personer, der sættes ind i samarbejdet. Det hviler i høj grad på de implicerede personers engagement og overbevisning om, at SSP over tid redder en del unge fra at komme i uføre og sikrer deres muligheder for fortsat uddannelse.

MANGLENDE FORÆLDREOPBAKNING

I hverdagen foregår der på klasseniveau et internt samarbejde mellem de enkelte lærere og klassens forældre. Det har stor betydning for elevernes læring og videre uddannelse, men forældrene er ikke inddraget i undersøgelsen som en særskilt samarbejdspartner. Derfor trækkes forældrene kun indirekte frem, når det skal forklares, hvorfor nogle unge ikke går i gang med en ungdomsuddannelse efter folkeskolen. Ud over at pege på de unges manglende evner, faglige forudsætninger og motivation fremhæves også en manglende opbakning til uddannelse fra hjemmets side samt manglende forudsætninger for at rådgive og støtte den unge i uddannelsen.

PROBLEM AT VENDE TIL ET NYT SKOLEÅR STARTER

Skolernes samarbejde med kommunale forvaltninger og øvrige institutioner drejer sig i nogle tilfælde om iværksættelse af foranstaltninger. Det gælder ikke mindst i sager, hvor skolen søger råd hos PPR. *Skift til specialklasse eller specialskole* er den foranstaltning, der har længst ventetid. Dels angiver 15 pct. af lederne på almindelige folkeskoler, at det i gennemsnit tager 4-6 måneder, før et sådant skift kan komme i stand. Dels er der langt flere (ca. 60 pct.), som svarer, at det normalt er noget, som finder sted i forbindelse med starten på et nyt skoleår. Skift til en efterskole eller indsættelse af støttelærer eller -pædagog i klassen er også skridt, som mange skoleledere mener typisk tages ved et nyt skoleårs start.

Set fra skoleledernes stol er ventetiden på disse foranstaltninger de mest problematiske. Det er især på de skoler, der typisk iværksætter foranstaltningen efter en sommerferie, ventetiden er et stort problem. Når skolelederne skal pege på årsager til ventetiden, peges ofte på de økonomiske begrænsninger, som ligger i et opbrugt budget eller pålagte sparekrav. Det er ikke mindst i forbindelse med specialundervisning og støttelærer i klassen, økonomien opfattes som den afgørende bremsekloks.

En anden bremseklods kunne bestå i manglende samarbejdsvilje fra forældrenes side til iværksættelse af foranstaltninger til fordel for en elev med vanskeligheder. Det er dog ikke et forhold, som tillægges nogen forsinkende betydning. Her kan skolen med få undtagelser regne med opbakning fra forældrene.

SAMMENFATNING

FORMÅL OG METODE

Denne rapport bidrager til at kortlægge rammer, form, indhold og omfang af skolernes samarbejde med kommunale forvaltninger og øvrige institutioner i forhold til deres elever. Perspektivet er dels det brede, omfattende samarbejde vedrørende alle børn og unge, dels det specielle, hvor der er fokus på samarbejdet vedrørende børn og unge med særlige behov samt socialt udsatte børn og unge, idet der blandt andet ses på, hvor hurtigt og effektivt indsatser sættes i værk. Der har været en særlig interesse for overgangen fra dagtilbud til folkeskole og i den anden ende af skoleforløbet fra folkeskole til ungdomsuddannelse.

Til undersøgelsen er indsamlet et datamateriale, der består af spørgeskemabesvarelser fra skoleledere på almindelige folkeskoler og specialskoler. Skolerne har besvaret skemaerne lige efter sommerferien i 2010. De skoler, som indgår i rapporten, er en stikprøve af samtlige skoler i Danmark. Af folkeskolerne bliver hver anden medtaget i vores stikprøve. For at få så bredt et udsnit af folkeskolerne som muligt sorteres de efter tre kriterier inden udvælgelsen. Først efter skolens bopælskommune, dernæst efter skolens højeste niveau (klassetrin) og til sidst efter skolestørrelse (antal elever). Med denne metode er det muligt at opnå et så bredt som muligt repræsentativt udsnit af landets folkeskoler. Dermed udvælges 761 folkeskoler til stikprøven. Desuden inkluderes samtlige

specialskoler, så det samlede antal skoler ender på 1.007. Undersøgelsen blev gennemført med en besvarelsesprocent på 68. Forudsat at skolen har elever på børnehaveklasseniveau og 9./10.-klasseniveau, er der også mulighed for et besvaret spørgeskema fra lederen af børnehaveklasserne og fra en udskolingslærer. Dataindsamlingen blev tilrettelagt med henblik på deskriptivt at give et billede af skolernes samarbejde med forvaltninger og andre instanser, ikke på at afprøve holdbarheden af hypoteser om dette samarbejdes karakter. Det, vi finder, er i første række tal for forekomsten eller hyppigheden af bestemte fænomener (fx hyppighed af kontakt med en forvaltning, kontaktens art etc.) samt statistiske sammenhænge mellem fænomenerne (fx sammenhæng mellem skoletype og kontakthypighed). De almindelige statistiske sammenhænge må ikke forveksles med årsagssammenhænge, som søger at forklare, hvorfor noget forekommer oftere på visse skoler frem for på skoler af en anden type. Altså at angive en effekt eller følgevirkning af fx en bestemt skoletype på et bestemt fænomen (fx hyppigheden af kontakt til forvaltningen). Dette ligger uden for rammerne af denne undersøgelse.

For at opnå så dækkende en beskrivelse af skolernes samarbejde med de forskellige forvaltninger og institutioner som muligt, suppleres spørgeskemabesvarelsene med registerdata fra Danmarks Statistik. På registerbasis kan vi opdele folkeskolerne i almindelige folkeskoler og specialskoler, mens vi, ud fra skoleledernes skemabesvarelses, kan lave en yderligere underopdeling i forhold til, hvorvidt de almindelige folkeskoler har specialklasser eller ej. Denne underopdeling er i visse tilfælde frugtbar, hvorfor der i denne rapport skelnes mellem følgende fire, delvist overlappende, afgrænsninger af skoletyper:

1. *Almindelige folkeskoler*, der yderligere kan opdeles i:
 - a. *Normalskoler*, dvs. almindelige folkeskoler uden specialklasser
 - b. *Blandede skoler*, dvs. almindelige folkeskoler med både normal- og specialklasser.
2. *Specialskoler*, hvor der kun foregår specialundervisning.

Hvorvidt de enkelte tabeller i rapporten er opdelt efter de forskellige skoletyper eller ej, bygger på konkrete vurderinger af det statistiske materiale, hvor vi har undersøgt fordelingerne i forhold til de forskellige skoletyper. I de tilfælde, hvor skoletype blev vurderet til at bidrage med

relevant viden, præsenteres resultaterne fordelt på skoletype, mens skolerne i de resterende tilfælde præsenteres under ét. Dette er sket, dels for at fremhæve de væsentligste resultater, dels for at begrænse omfanget af tabeller.

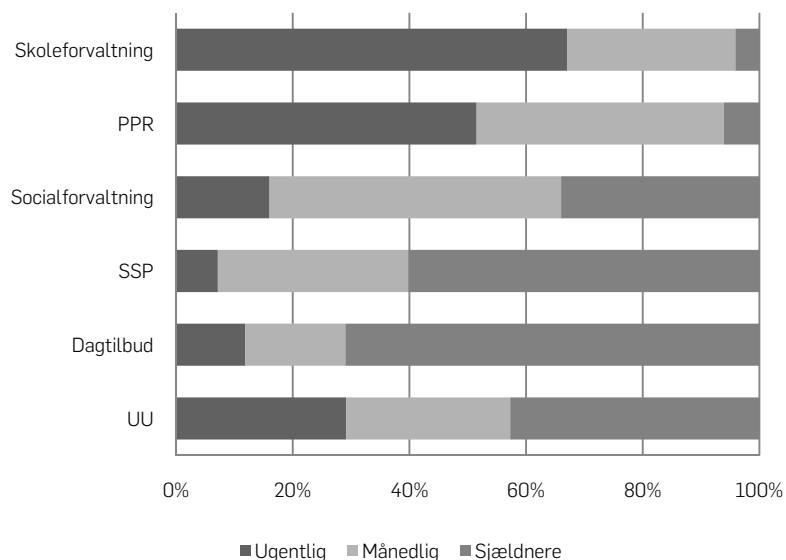
SKOLEFORVALTNINGEN

Skolernes, dvs. de almindelige folkeskolars og specialskolernes, dagligdag er præget af en række eksterne samarbejdsrelationer, hvoraf de, som efter vores skøn har størst betydning, trækkes frem til nærmere belysning i denne rapport. Det drejer sig om samarbejdet med kommunale forvaltninger og øvrige institutioner, nærmere bestemt: Skole- og Socialforvaltningerne, dagtilbud, Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), SSP-samarbejdet mellem Social, Skole og Politi samt Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU). Uden for rapportens emneområde falder således skolens forældresamarbejde og det interne samarbejde med skolens bestyrelse.

Skolernes vigtigste samarbejdspartner er, som det fremgår af figur 1.1, skoleforvaltningen, hvor samarbejdsrelationen bygger på et rent over-underordningsforhold. Det er skoleforvaltningen, som på vegne af den politiske ledelse i kommunen stiller et økonomisk budget til rådighed for de enkelte skoler og fastsætter vilkårene herfor. I et sådant forhold kan den undergivne part godt føle sig domineret og ønske sig et større råderum ved, at den overordnede blander sig mindst muligt. Undersøgelsen viser med skoleledernes egne besvarelser, at der på de fleste almindelige folkeskoler er meget kontakt mellem skole og forvaltning. 2 ud af 3 folkeskoler er i kontakt hver uge, og stort set alle de øvrige er det mindst en gang om måneden. Som en helt generel vurdering af samarbejdet giver hele 90 pct. af skolelederne samtidig udtryk for, at de mener, samarbejdet forløber 'godt' eller 'meget godt'. 7 pct. mener, at det er 'hverken godt eller dårligt'. Det vil sige, at næsten ingen skoleledere tilkendegiver, at samarbejdet kører dårligt. Se figur 1.2.

FIGUR 1.1

Almindelige folkeskolars kontakthypighed med forvaltninger og øvrige institutioner.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Blandt skoler med ugentlig kontakt mener 93 pct., at samarbejdet er godt, mens det blandt skoler med månedlig kontakt til forvaltningen er 88 pct., som mener, samarbejdet er godt. Tendensen til, at mere samarbejde går hånd i hånd med en mere positiv opfattelse af samarbejdet, genfinder vi også andre steder i undersøgelsen.

Specialskolerne er knap så hyppigt i kontakt med forvaltningen. Især bemærkes det, at hver femte skole (som har svaret på spørgsmålet) angiver kun at være i kontakt med forvaltningen årligt eller nogle gange om året. Den generelle vurdering af samarbejdet er også lidt mindre begejstret, idet 15 pct. mener, at det hverken er godt eller dårligt.

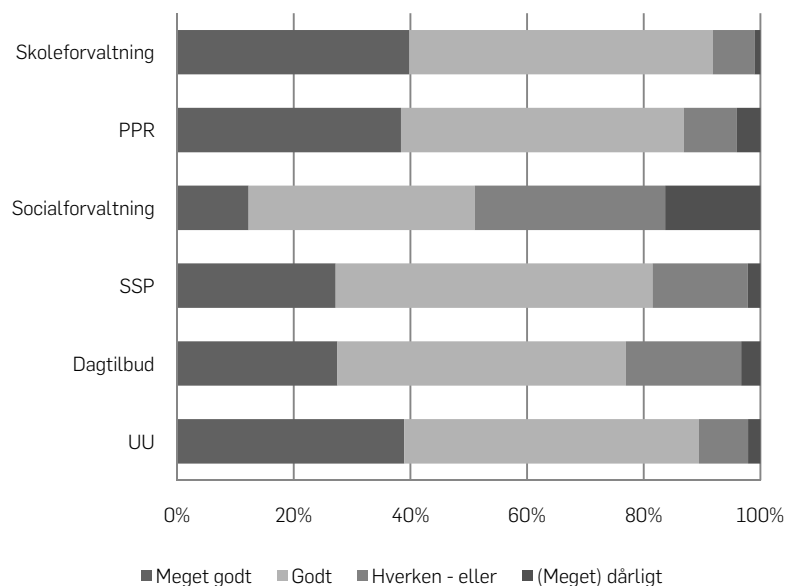
En kritisk iagttagelse kan finde det påfaldende med en så 'jubilende positiv' generel vurdering af samarbejdet med den overordnede instans og spørge, om skolelederne da ikke tør svare andet. Underforstået: Der er ikke svaret helt ærligt. En sådan kritik gøres delvis til skamme, når man ser på skoleledernes besvarelse af en række udsagn om konkrete samarbejdstemaer. Højest halvdelen af skolelederne er enige i forskellige udsagn, der alle går på et godt samarbejde, mens op mod 20 pct. er ueni-

ge. Helt overordnet er skolerne således tilfredse med deres samarbejde med skoleforvaltningen, men når det bliver mere konkret, ser man noget mere nuanceret på samarbejdet.

Skolernes samarbejde med skoleforvaltningerne omhandler typisk de mere generelle aspekter vedrørende skoledriften og kun i ringe grad individuelle elevforhold. Næsten fire femtedele af skolelederne angiver, at individuelle elevforhold fylder 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt' i den samlede kommunikation med skoleforvaltningen.

FIGUR 1.2

Almindelige folkeskolars vurdering af samarbejdet med forvaltninger og øvrige institutioner.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Selvom skolens økonomi er det tema, som hyppigst er på dagsordenen, skiller det sig ikke voldsomt ud fra de øvrige. En mulig forklaring kan være, at de fleste kontakter indebærer drøftelse af flere emner. Specialskolerne har lidt oftere end andre et samarbejde med forvaltningen omkring elever med særlige behov og udsatte børn og unge, mens der er relativt mindre samarbejde vedrørende pædagogisk og faglig udvikling af

skolen. Det kan være udtryk for en gensidig opfattelse af, at det på disse specialiserede områder netop er specialskolen, der besidder den største faglige indsigt, og at forvaltningen derfor har mindre at byde på end i forholdet til de almindelige folkeskoler.

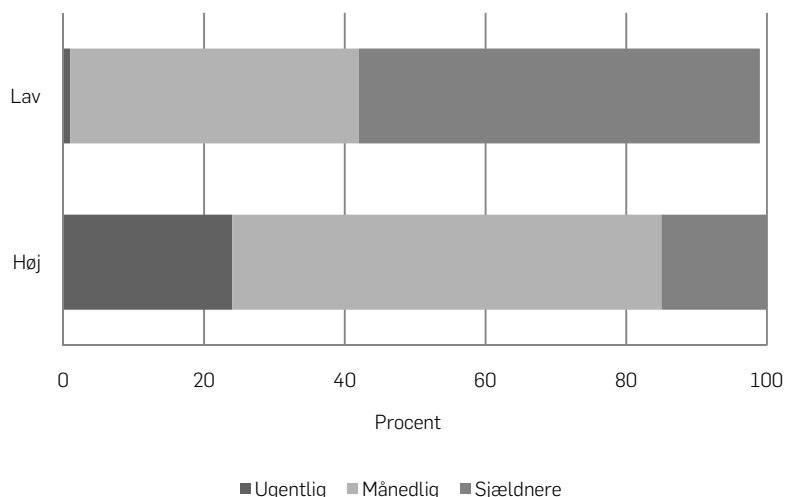
SOCIALFORVALTNINGEN

Skolernes samarbejde med socialforvaltningen er af en noget anden karakter, idet kontakten fortrinsvis drejer sig om individuelle elevforhold. Hyppigheden af kontakterne er meget mindre end til skoleforvaltningen og varierer mellem de enkelte skoletyper. Først og fremmest specialskoler, men dernæst også de 'blandede skoler' (dvs. skoler med både normalklasser og specialklasser) har relativt mange elever med vanskeligheder, der danner baggrund for, at skolen har hyppige kontakter til socialforvaltningen. 30 pct. af specialskolerne og 25 pct. af de blandede skoler rapporterer, at der er 'ugentlig' kontakt til forvaltningen, mens andelen blot er 11 pct. for normalskolerne. En nærmere undersøgelse af, hvad der karakteriserer skoler med høj kontakthyppe til socialforvaltningen, viser, at det er skoler i storbyområderne, skoler med mange af deres elever i udlejningsboliger, mange lavtuddannede forældre, mange elever af anden etnisk oprindelse end dansk, mange socialt udsatte elever, mange med særlige behov samt skoler med en høj belastningsgrad (figur 1.3). Kort sagt: Næsten alle de variable, der findes i undersøgelsen til beskrivelse af skolerne, viser sammenhæng med hyppigheden af kontakter til socialforvaltningen.

Da det i høj grad er personsager, som fylder i samarbejdet med socialforvaltningen, er det forventeligt, at det netop er sager vedrørende udsatte børn og unge, der får 3 ud af 4 skoleledere på almindelige folkeskoler til at mene, denne gruppe fylder 'mere end halvdelen' i den samlede kontakt. Den anden gruppe af sårbare børn og unge, dem med særlige behov, er der rigtig mange af på specialskolerne, og derfor fylder problemer med denne type elever ekstra meget her.

FIGUR 1.3

Kontakthyppeghed med socialforvaltning på skoler med høj og lav belastningsgrad (skoleleders svar).

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

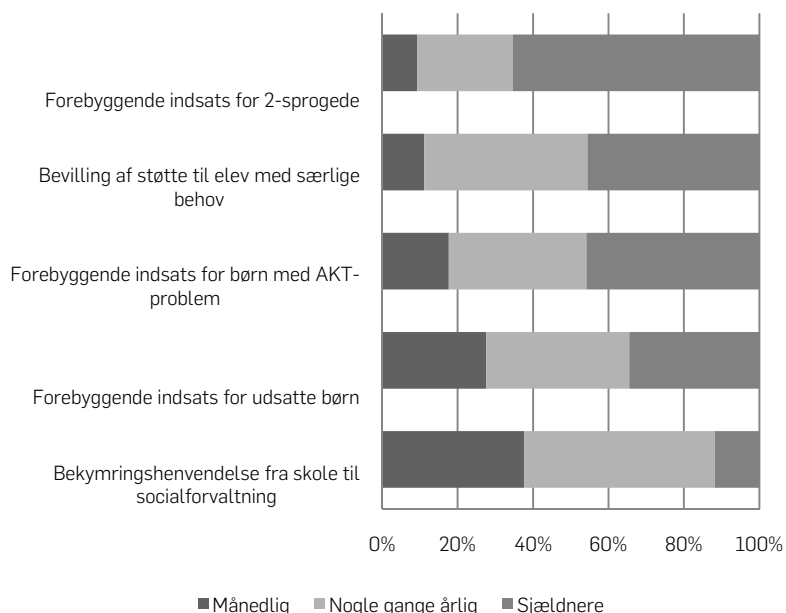
Skolerne skal først og fremmest søge at løse de problemer, som opstår i forbindelse med enkelte elevers indlæring eller adfærd, på en inkluderende måde, dvs. inden for egne rammer. Kun når det ikke skønnes muligt, kan man skride til at søge eleven omplaceret til undervisning et andet sted. Samarbejdet med socialforvaltningen har derfor oftest et forebyggende sigte. Det gælder for bekymringshenvendelser fra skole til forvaltning, som er en af de vigtigste årsager til kontakten. Hver tredje folkeskole er af den grund i kontakt med forvaltningen hver måned. Hver fjerde er i kontakt omkring forebyggende indsatser for socialt udsatte elever, og hver sjette i anledning af indsatser for elever med AKT-problemer (figur 1.4).

Set over en bred kam vurderer skolelederne deres samarbejde med socialforvaltningen til at være klart dårligere end med skoleforvaltningen og de øvrige samarbejdspartner i undersøgelsen (jf. figur 2). Kun halvdelen betegner samarbejdet som godt, og hver sjette skoleleder mener, det er dårligt. Det er en markant højere andel end for nogen anden af de instanser, skolen samarbejder med. Det tyder på, at der i forhold til socialforvaltningen (sådan som skolerne ser på sagen) er brug for forbedringer. En af grundene til det negative syn på socialforvaltningen synes at

være den manglende tilbagemelding til skolen, når en lærer har henvendt sig til forvaltningen om en elev, hun er bekymret for. Læreren vil forståeligt nok gerne vide, om henvendelsen fører til noget, men har på grund af reglerne om tavshedspligt kun krav på en 'kvittering' for, at henvendelsen er modtaget (figur 1.5). I den forbindelse skal også nævnes, at en tredjedel af skolelederne mener, at deres lærere ofte er i tvivl om, hvilke informationer om enkeltelever de må og skal give videre til socialforvaltningen. Her kunne skolerne selv gennem oplysning bidrage til at mindske usikkerheden.

FIGUR 1.4

Kontakthyppeghed med socialforvaltningen om forskellige temaer.

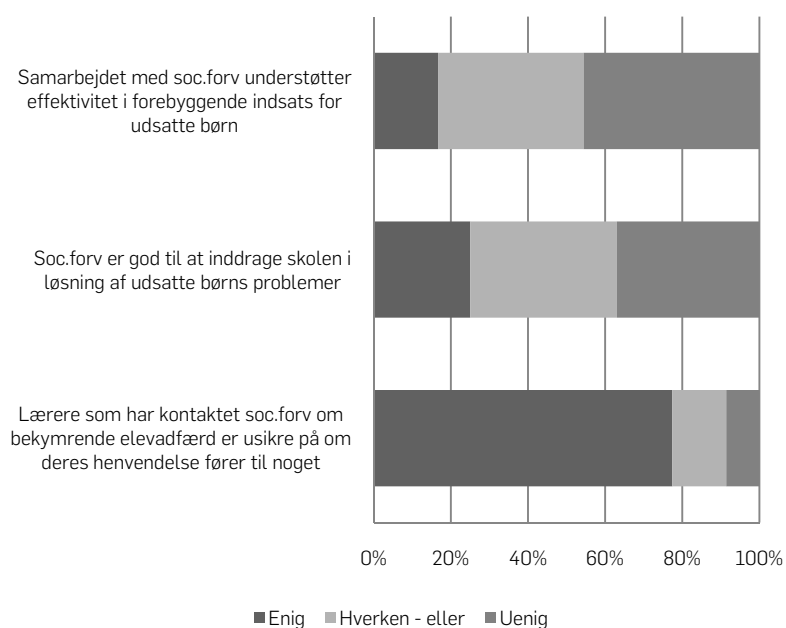
Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Lidt under halvdelen af skolelederne mener, at socialforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn, men samtidig angiver en tredjedel af skolelederne, at socialforvaltningen ikke er god til at inddrage skolen i løsningen af de udsatte børns problemer. I anbringelsessager skal de sociale og behandlingsmæssige aspekter sidestilles med de undervisningsmæssige. Det mener godt en tredjedel af skolele-

derne ikke sker. De mener, at socialforvaltningen, som behandler sagen, primært arbejder på en løsning af de sociale/behandlingsmæssige problemer, mens skolegangen kommer i anden række.

FIGUR 1.5

Skolelederes oplevelse af samarbejdet med socialforvaltningen om forskellige temaer.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

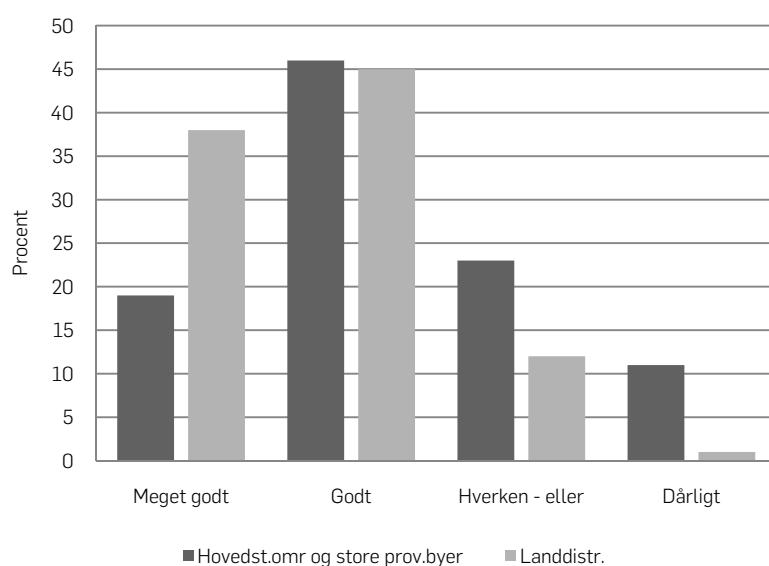
DAGTILBUD

I årene forud for skolestarten passes næsten alle børn i et dagtilbud (børnehave). Ambitionen for overgangen fra dagtilbud til skole er, at den skal præges mere af kontinuitet end af brud. Derfor er det vigtigt, at børnene lærer deres kommende skole at kende, inden de møder op til deres første skoledag. Året i børnehaveklasse er det vigtigste element i børnenes tilpasning til skolelivet, men endnu før dette gøres en indsats for, at børnene ved selvsyn kan stifte bekendtskab med skolen og deres kommende

lærere. Omkring 90 pct. af lederne på almindelige folkeskoler oplyser til undersøgelsen, at 'langt de fleste' af de elever, som kommer fra de dagtilbud, man normalt får sine elever fra, inden første skoledag har været på besøg sammen med en pædagog fra dagtilbuddet.

FIGUR 1.6

Børnehaveklasseleders vurdering af samarbejdet med dagtilbud. Procent.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Den overvejende del af folkeskolernes ledere (70 pct.) betegner samarbejdet med dagtilbuddene som 'godt' eller 'meget godt'. Det samme gør lederne af børnehaveklasserne (figur 1.6). Blandt de almindelige folkeskoler leverer børnehaveklasselederne den mest positive vurdering af samarbejdet med dagtilbuddet, når vi befinder os i de urbant tynde områder af landet, dvs. landdistrikter og mindre byer.

De børn, som aldrig kommer ind på en almindelig folkeskole, men fra starten placeres på en specialskole, har typisk et (medfødt) handicap eller en lidelse, som gør, at de meget tidligt er kendt i behandlings-systemet (de adfærdsvanskelige kommer først til senere). Der vil ofte være lagt en plan for disse børns skolegang, hvorved skole og forældre har lært hinanden at kende, og derfor kan det virke irrelevant at spørge til

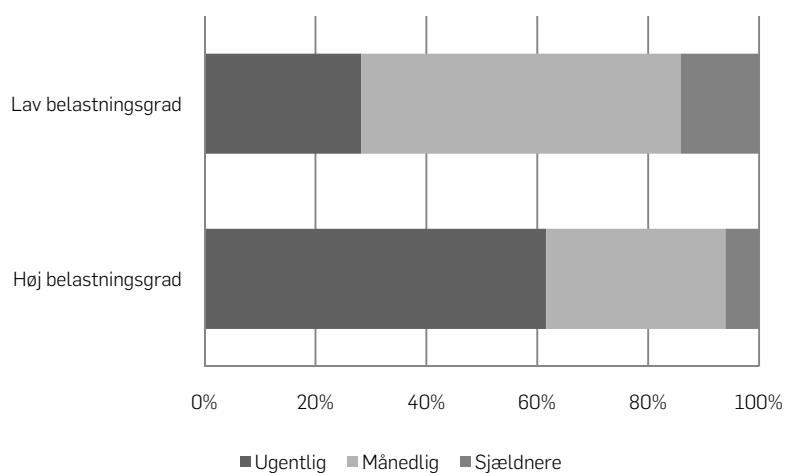
dette tema på specialskolerne. Hovedparten af disse skolars ledere undlod da også at besvare spørgsmålene herom.

PPR

Næst efter skoleforvaltningen, som varetager den overordnede styring af skolerne, er den vigtigste samarbejdspartner PPR. Det er her, kommunens psykologiske og pædagogiske ekspertise er samlet, og det er derfor den vej, skolerne ser for at finde svar på de udfordringer i dagligdagen, som undervisningen af elever, der har vanskeligheder af en eller anden art, frembyder. Omkring 90 pct. af skolelederne er i kontakt med PPR mindst en gang om måneden, og ca. halvdelen er det endog en gang om ugen. Folkeskolerne, specielt de blandede skoler, har mest kontakt, hvorimod specialskoler har mindre kontakt. En forklaring kan være, at mange af specialskolernes elever er velbeskrevne, allerede før de kommer til skolen, og specialskolerne er typisk specialiserede i forhold til bestemte behov, som de har veluddannet personale til at håndtere. Derved får de i nogen grad dæmpet behovet for støtte fra PPR.

FIGUR 1.7

Kontakthyppeghed med PPR på skoler med høj og lav belastningsgrad (skoleleders svar).

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Skoler med en høj belastningsgrad, en stor andel elever med særlige behov og en stor andel udsatte børn og unge, har oftere kontakt til PPR end skoler med en lav andel (se figur 1.7). Der er også hyppigere kontakt med PPR blandt skoler i hovedstadsområdet og de største provinsbyer end i de mindre byer og landdistrikter.

PPR er i hele skoleforløbet en aktiv samarbejdspartner for skolen. Først som rådgiver i indskolingsfasen, hvor børn med særlige behov skal identificeres, og en relevant foranstaltning iværksættes. Og siden som konsulent og udreder i forhold til elever, der får problemer med indlæringen, og endelig i udskolingsfasen, hvor man sammen med UU skal forsøge at udforme uddannelsesforløb for unge, der ikke vil kunne klare en almindelig ungdomsuddannelse.

Børnehaveklasselærere og udskolingslærere har typisk kontakt til PPR, når deres egne elever er berørt. Undersøgelsen viser, at 2 ud af 3 udskolingslærere sidste år havde kontakt til PPR. Hvis der i klassen var mange elever med særlige behov, havde næsten alle udskolingslærere været i forbindelse med PPR, og hvis der næsten ingen elever var med særlige behov, havde halvdelen af lærerne ingen kontakt til PPR. Kontakthypigheden var derimod ikke påvirket af de rent strukturelle forhold som skolens belastningsgrad, skolestørrelse, karaktergennemsnit, boligforhold eller urbaniseringsgrad.

PPR's hovedopgaver er at foretage pædagogisk-psykologiske vurderinger af børn og unge med særlige behov og at rådgive og vejlede til og om elever med særlige behov, for at sikre flest mulig elever en fortsat integration i den almindelige folkeskole. Samarbejdet kan derfor både handle om konkrete sager i forhold til enkelte elever, hvor det drejer sig om at finde et egnet tilbud (visitationsvinklen) på nuværende skole eller på en anden (specialskole). Og om en mere generel og udviklingsorienteret vejledning om undervisningsmetoder, materialer og indhold i forhold til elever, hvis særlige vanskeligheder og behov lærerne ikke har erfaring med. Undersøgelsen viser, at skoler med en tæt kontakt vedrørende udredning af elever også har tæt kontakt ved udarbejdelse af handleplan samt rådgivning vedrørende undervisningens indhold, metoder og materialer. Der synes således ikke at herske et konkurrenceforhold mellem opgavetyperne, som medfører, at opprioritering af en type opgave fører til nedprioritering af de andre.

Stort set alle folkeskoler samarbejder flere gange om året med PPR om udredning af elever. Hvad hyppigheden angår, er der en sam-

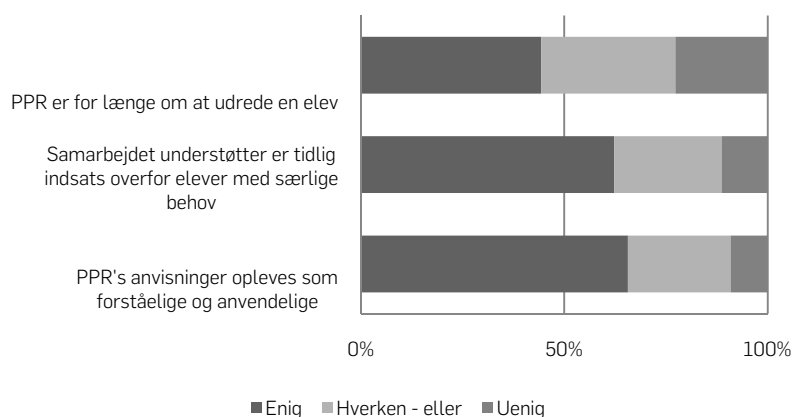
menhæng med skolens belastningsgrad, således at der samarbejdes hyppigere, jo højere belastningsgraden er, og når andelen af elever i udlejningsboliger er høj. Et tilsvarende mønster findes vedrørende samarbejde omkring elevhandleplaner, men ikke vedrørende rådgivning og vejledning om undervisningens indhold, metoder og materialer.

Elever med særlige behov er et klart fokuspunkt for PPR's virke. Ifølge 70 pct. af skolelederne på almindelige folkeskoler optager den slags elever da også 'mere end halvdelen' af den samlede kontakt med PPR. På skoler med en høj andel elever med særlige behov er der næsten 80 pct. skoleledere, som tilslutter sig denne vurdering, mens den tilsvarende andel er ca. 60 pct. på skoler, der kun har en lav andel elever med særlige behov. Alt i alt fylder denne gruppe elever altså meget i den samlede kontakt med PPR, og hvis der er mange af dem på den enkelte skole, tegner de sig for en større andel.

Socialt udsatte børn og unge fylder ligeledes en del, men ikke helt så meget i kontakten til PPR. Omkring halvdelen af folkeskolernes ledere vurderer, at disse elever lægger beslag på 'mere end halvdelen' af PPR-kontakten. Også her er det sådan, at når der er mange af den slags elever på skolen, så er der også en større andel af skolelederne, som mener, at eleverne fylder meget i det samlede billede.

FIGUR 1.8

Almindelige folkeskolelederes holdning til temaer i PPR-samarbejdet.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Skolelederne er meget positive i deres vurdering af samarbejdet med PPR. Omkring 85 pct. af ledere på folkeskoler og lidt færre på specialskoler mener, samarbejdet fungerer '(meget) godt', mens nogle få procent mener, det er dårligt. Børnehaveklasselærere og udskolingslærere har sværere ved at vurdere samarbejdet, formentlig fordi deres erfaringsgrundlag er meget mere beskedent end ledernes. Vi kan i hvert fald se, at jo mere børnehaveklasselærere samarbejder med PPR om rådgivning i forbindelse med undervisningen, jo mere positive er de i deres vurdering.

Skolelederne er forholdsvis klare i udmeldingen vedrørende lærerkorpsets opfattelse af PPR. En tydelig hovedtendens taler for, at lærerne er tilfredse med PPR's udredninger, og at deres anvisninger er forståelige og brugbare, samt at samarbejdet giver grundlag for en tidlig indsats over for elever med særlige behov. Der er dog også områder, hvor lederne ser mere forskelligt på situationen. Lidt under 50 pct. af skolelederne mener således, at der går for lang tid for PPR med at udrede den enkelte elev (se figur 1.8). Der er endelig meget delte meninger om, hvorvidt det er oplevelsen, at opgaven med generel rådgivning er blevet nedprioriteret. Og hvordan man ønsker de individuelle udredninger prioriteret i forhold til den generelle rådgivningsaktivitet. En stor del af forskellene i skoleledernes udmeldinger kan også hænge sammen med forskelle i den lokale udformning af PPR og lokale forskelle i PPR's prioriteringer.

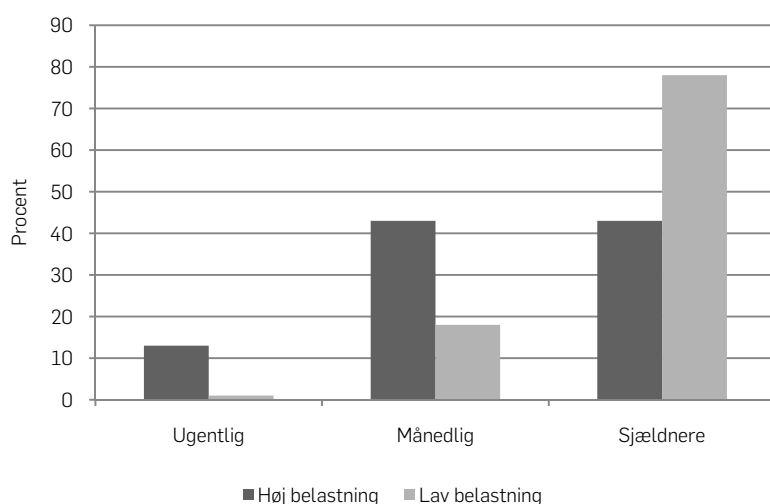
Når skolen beslutter sig for at bede PPR foretage en udredning af en elev, er det vigtigt, at udredningen bliver bragt til ende så hurtigt som muligt. Den gennemsnitlige ventetid er ifølge 60 pct. af folkeskolerne ledere på op til 3 måneder, mens 33 pct. mener, det tager mellem 3 måneder og 1 helt år, før der foreligger et resultat af udredningen. Ingen af de strukturelle karakteristika ved skolerne, som elevernes etniske baggrund, boligforhold, forældres uddannelse, skolens belastningsgrad osv., viser sammenhæng med ventetidens længde, som derfor umiddelbart fremtræder noget tilfældig. Det kan dog hænge sammen med, at forskelle i ventetid skal forklares ved forhold, denne undersøgelse ikke belyser, fx PPR's interne organisering.

SSP

SSP-samarbejdet mellem de tre sektorer, Skole, Social og Politi, har til formål at forebygge udvikling af en socialt belastende adfærd blandt områdets unge. Det er primært et netværk, gennem hvilket der udveksles informationer og erfaringer mellem de myndigheder, som tager del i SSP-samarbejdet. De fleste skoler i undersøgelsen er repræsenterede i SSP-samarbejdet, og de, der ikke tager del i arbejdet, er typisk enten specialskoler med ret få elever eller skoler uden overbygningsklasser. Skoler, som må formodes at have størst udbytte af SSP, fordi de har en høj belastningsgrad, tager stort set alle del i arbejdet.

FIGUR 1.9

Kontakthyppighed med SSP på almindelige folkeskoler med høj og lav belastningsgrad.

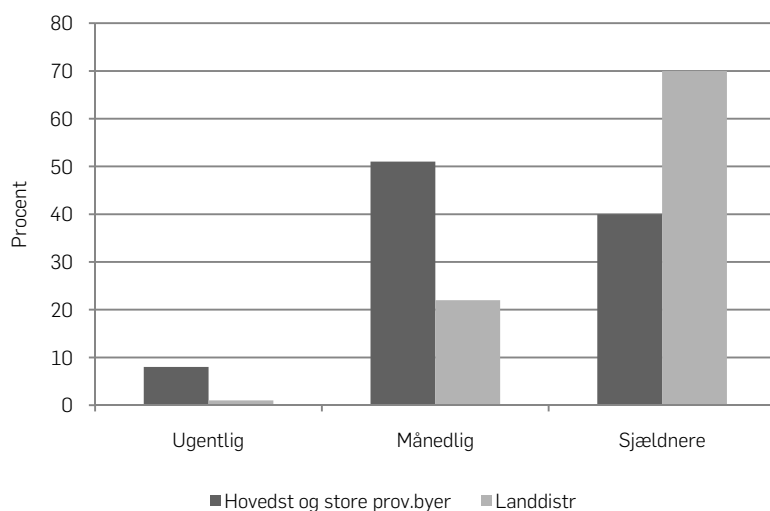
Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Set under et er det typiske mønster for folkeskolerne, at man er i kontakt med SSP 'nogle gange om året', mens der på de belastede skoler snarere er tale om 'månedlige' kontakter eller endog oftere. Sådan er det for skoler med mange elever af anden etnisk oprindelse end dansk, skoler med mange elever, der bor i udlejningsboliger eller har lavtuddannede foræl-

dre, og på skoler med en stor andel udsatte elever (se figur 1.9). Alt i alt tyder det på, at SSP er mest virksomt der, hvor behovet er størst.

FIGUR 1.10

Kontakthyppeghed med SSP på almindelige folkeskoler i hovedstadsområdet og de store provinsbyer samt i landdistrikter.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

De ordinære møder i SSP-samarbejdet med almindelig erfaringsudveksling mellem deltagerne er det, man hyppigst bruger tid på. Det sker på de fleste skoler i hvert fald nogle gange om året, mens der i nogle områder er møder betydeligt oftere. Det gælder i hovedstadsområdet og de største provinsbyer, i distrikter, hvor skolen er belastet eller præget af mange elever med anden etnisk baggrund og mange elever, hvis forældre er lavtuddannede eller bor i udlejningsboliger (se figur 1.10). De fleste skoler inddrager rutinemæssigt SSP i oplysende aktiviteter for elever og deres forældre, hvor formålet er at orientere om, hvad man som ung møder af tilbud og fristelser (sex, alkohol, stoffer, vold og kriminalitet). Det sker typisk en enkelt eller få gange om året. Nogle steder kan det også være vigtigt at holde en tæt kontakt til medarbejdere på gadeplan. Det er dog kun et lille mindretal af skolerne, som deltager i møder af den karakter hver måned, og på en femtedel af skolerne er det nærmest ikke-eksisterende. Opfattes SSP-samarbejdet som et netværk, kan dette i sær-

lige situationer udnyttes til hurtig indsats over for et akut problem i natlivet, så unge, der er på vej ud i noget rigtig skidt, kan blive standset, før det er for sent. 2 ud af 3 skoleledere rapporterer, at den slags brandslukningsaktiviteter finder sted i deres område mindst nogle gange om året. Det er altså et bredt spektrum af skole- og boligdistrikter, som nyder godt af den form for indgreb fra SSP-folkene. Hyppigheden er dog som ventet størst på skoler med udskolingselever og høj belastningsgrad.

Skolelederne giver udtryk for stor tilfredshed med samarbejdet i SSP. Næsten 3 ud af 4 afgiver et positivt svar, mens resten svarer neutralt. Tilfredsheden er jævnt fordelt, således at skoler med bestemte kendetegn ikke skiller sig ud fra de øvrige. Opfattelsen af SSP som et netværk falder godt i tråd med skoleledernes helt konkrete betoning af SSP's afhængighed af de personer, der sættes ind i samarbejdet. Der findes ikke et administrativt apparat, som under alle omstændigheder fører arbejdet videre. Det hviler i høj grad på de implicerede personers engagement og overbevisning om, at SSP over tid redder en del unge fra at komme i uføre og sikrer deres muligheder for fortsat uddannelse. SSP-medlemmerne taler indbyrdes meget om de af områdets unge, der er på kant med loven, men de oplever ifølge skolelederne ikke, at deres tavshedspligt hæmmer samarbejdet.

UU

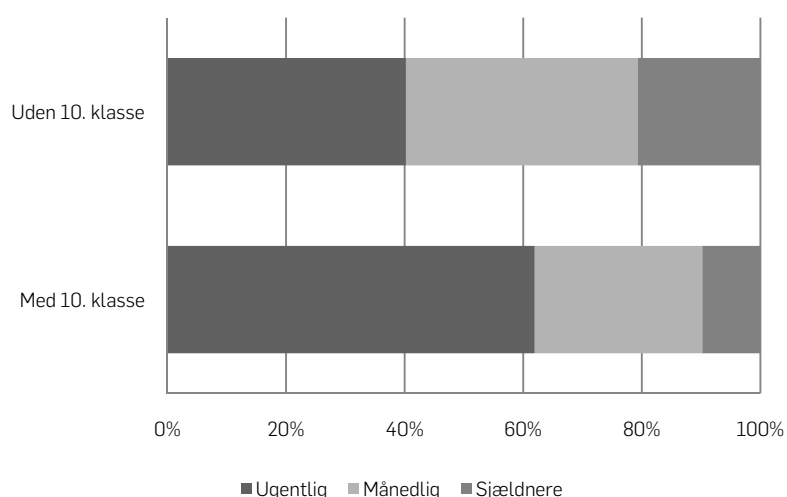
Skiftende regeringer har i en årrække haft en ambition om at højne uddannelsesniveaut blandt unge ved at få en større andel af de unge til at gennemføre en ungdomsuddannelse. Vejledningen af de unge, som har svært ved at leve op til målsætningen, er i den forbindelse blevet anset for mangelfuld, og forskellige ændringer af vejledningssystemet, der følger de unge efter grundskolen, har set dagens lys. Med oprettelsen af Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) blev skolerne lettet for en del af vejledningsopgaverne, som blev samlet i regionale centre, der råder over en større ekspertise. UU-centrene samarbejder med de enkelte skoler og er til stede på disse, således at eleverne fortsat har direkte tilgang til en vejleder.

Fødeskolerne dvs. grundskoler med 1.-7. klassetrin, som efter 7. klasse afleverer deres elever til skoler med overbygningstrinet, har stort set ikke noget samarbejde med UU. På de øvrige skoler foregår der til

gengæld et tæt samarbejde, som indebærer, at skolelederen typisk er i kontakt med UU hver måned eller endnu oftere. Man ser en tydelig forskel i kontakthypighed mellem skoler, der har 10. klassetrin, og skoler, som ikke har det. Efter 9. klasse er mange af de elever, som uden besvær klarer overgangen til videre uddannelse ved egen kraft, forsvundet, og 10. klasse rummer i højere grad de elever, som ikke har så let ved at finde en uddannelse, der matcher deres evner og interesser. Vejledningsopgaven har derfor en anderledes central placering på 10. klassetrin end på de foregående og fylder mere i aktivitetsbilledet.

FIGUR 1.11

Kontakthypighed med UU på almindelige folkeskoler med elever i afgangsklasser.

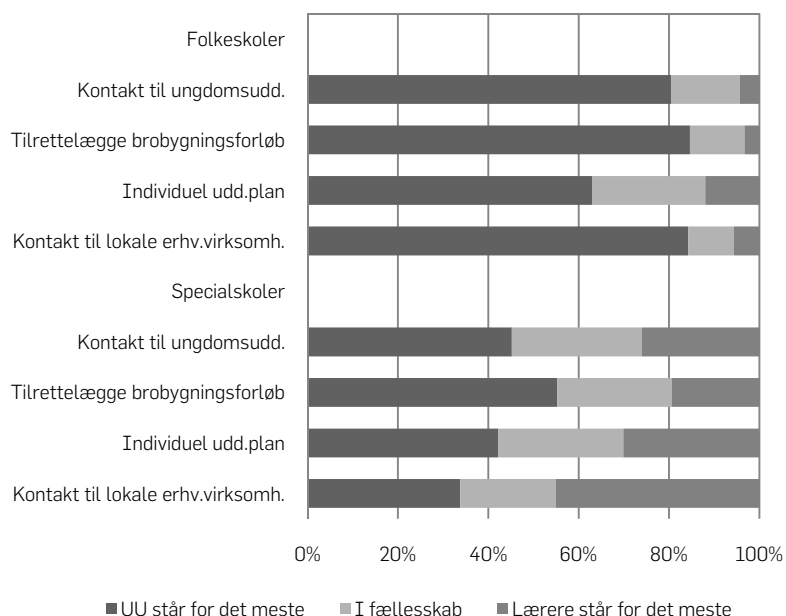
Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Ikke kun skolelederne, men også udskolingslærerne er jævnligt i forbindelse med UU. Det gælder navnlig, når der på skolen er elever i 10. klasse, ligesom kontakthypigheden er større på skoler med høj belastningsgrad og en lavt uddannet forældrekræds. UU's særlige forpligtelse til at bistå elever, der har svært ved selv at sikre sig fortsat uddannelse efter folkeskolen, kunne medføre, at problemer med udsatte unge og elever med særlige behov ville lægge beslag på en meget stor del af den samlede tid til samarbejde. Men efter skoleledernes vurdering er det dog ikke

tilfældet. De færreste ledere på almindelige folkeskoler vurderer, at disse elevgrupper lægger beslag på mere end halvdelen af samarbejdet. På specialskolerne, hvor disse typer af elever fylder mere, lægger de imidlertid oftere beslag på en stor andel af samarbejdet.

FIGUR 1.12

Samarbejdsformer mellem UU og lærere på afgangstrin.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Skoleledernes svar kan forstås sådan, at alle elever fortsat bliver tilgode-set af vejledningssystemet. Men det åbner på den anden side op for det synspunkt, at den tilstræbte skævvridning af ressourcerne til fordel for de svageste elever endnu ikke er effektueret med tilstrækkelig konsekvens. Med andre ord: Der er fortsat plads til forbedringer.

UU er så at sige med i alle dele af vejledningsarbejdet. Kun på visse specialskoler er der opgaver, som skolens egne lærere varetager uden bistand fra UU (fx kontakt til lokale erhvervsvirksomheder). Ellers er det mere almindeligt, at UU har hovedansvaret. Det ses meget tydeligt, når det drejer sig om at formidle kontakt til ungdomsuddannelserne,

etablere brobygningsforløb og skabe kontakt til det lokale erhvervsliv. På halvdelen af folkeskolerne giver skolelederne udtryk for, at UU er alene om den slags opgaver. Svarfordelingerne viser, at der er en vis lokal variation i samarbejdets udformning, uden at dette kan henføres til de strukturelle forhold, vi har inddraget i analyserne.

Samarbejdet mellem skole og UU antager forskellige former. Langt de fleste udskolingslærere nævner både 'møder med UU-vejlederen' og 'uformel snak på gangen, lærerværelset mv.' Det sidste kan kun lade sig gøre, når UU-vejlederne har en fast tilknytning til skolen, som betyder, at de er til stede uden at være inviteret. Så kan de også kontaktes direkte af eleverne, hvilket langt de fleste skoleledere mener, eleverne gør på deres skole. En tredje form for samarbejde mellem skole og UU ses omkring elev- og forældresamtaler, som 'kun' 60 pct. af udskolingslærerne nævner.

Det overordnede indtryk, når samarbejdet mellem skole og UU skal vurderes, er, at man på skolerne er godt tilfredse med det. 80 pct. af skolelederne og lidt flere blandt udskolingslærerne udtrykker sig positivt om samarbejdet. Mere konkret giver 75 pct. af skolelederne på folkeskoler udtryk for, at de er enige i, at der nu er større fokus på den individuelle vejledning af udsatte unge, og at unge med særlige behov i dag får en bedre hjælp til at designe et uddannelsesforløb, de kan klare. Den store tilslutning hertil kan tænkes at hænge sammen med, at det netop er UU-vejlederen og ikke skolens egne lærere, der samarbejder med ungdomsuddannelserne i forhold til disse elevgrupper. Og så kan det godt blive set som en gevinst (i form af aflastning) for skolen, at lærerne i dag har en mere tilbagetrukket rolle i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg, end man tidligere havde.

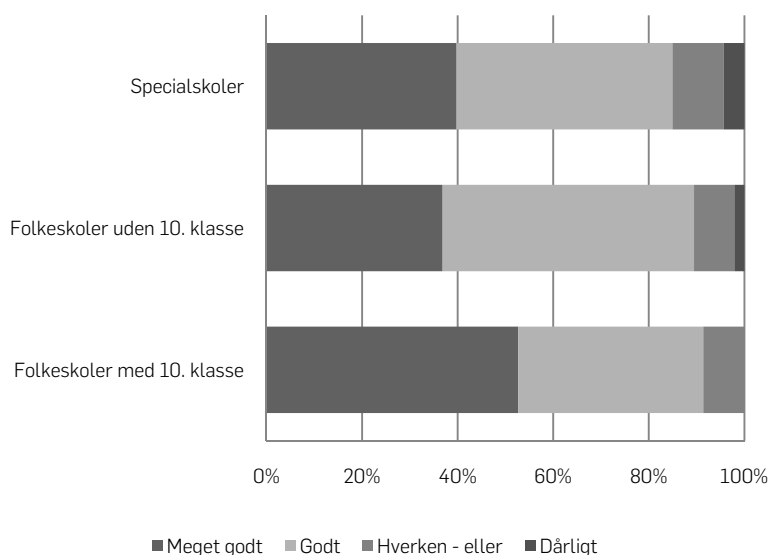
MANGLENDE FORÆLDREOPBAKNING

Det positive syn på uddannelsesvejledningen, som skolerne nu har, skal stå sin prøve i praksis. Betyder den nugældende ordning, at flere unge faktisk gennemfører en ungdomsuddannelse? Det vil tiden vise. I mellemtiden kan vi overveje, hvilke barrierer lærerne ser for deres elevers muligheder i ungdomsuddannelserne. Hvor stor betydning har forskellige forhold for, at nogle unge ikke gennemfører en ungdomsuddannelse? Efter lærernes opfattelse er det først og fremmest de unges egen mangel

på kvalifikationer, både faglige og sociale, som står i vejen. Men dermed er problemet ikke adresseret fuldt ud. Udskolingslærerne peger endvidere på, at den unges forældre ikke i tilstrækkeligt omfang har haft de nødvendige forudsætninger for at kunne rådgive og støtte deres unge i uddannelsen, ligesom der i hjemmet har manglet en interesse for uddannelse.

FIGUR 1.13

Skoleleders vurdering af samarbejdet med UU på skoler med elever i afgangsalder.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Ud over at pege på de unges egne manglende faglige og sociale kvalifikationer mener deres lærere også, at det spiller en vigtig rolle for deres manglende gennemførelse af uddannelse, at de savner motivation for videre uddannelse samt den offervilje og udholdenhed, som skal til for at overkomme de vanskeligheder, der fra tid til anden melder sig i et uddannelsesforløb. Netop her ville opbakning og praktisk støtte fra forældre eller andre være af stor værdi for de sårbare unge.

Emnet for denne undersøgelse er skolernes samarbejde med forvaltninger og øvrige institutioner. Elevernes forældre er repræsenteret i skolebestyrelsen, der som en del af skolens interne ledelse ikke er inddraget i undersøgelsen. Forældresamarbejdet på klasseniveau er ligeledes holdt uden for beskrivelsen af skolernes samarbejdsrelationer til forvaltninger og øvrige kommunale institutioner. Skønt forældrene er vigtige for elevernes læring og videre færd i uddannelsessystemet, er de således meget lidt synlige i denne undersøgelse. De bringes først og fremmest på banen, når ledelse og lærere skal finde forklaringer på, at det ikke går så godt, som vi kunne ønske. Forældrene kommer derved let til at fremstå som prügelnabe for uddannelsessystemets fiaskoer. Her er det væsentligt at huske på forskelligheden, som ikke blot er et træk ved eleverne, men også ved deres forældre. Mens det er rimeligt at fastholde flertallet af forældre på deres del af ansvaret for deres barns uddannelse, må det også tages i betragtning, at der er forældre, for hvem en sådan formaning vil være nyttesløs, fordi de ikke ved, hvad de skal gøre for at leve op til kravet. Her vil barnet blive den sikre taber, hvis skolen insisterer på, at forældrene skal tage ansvar uden at have fået klare og realistiske anvisninger på, hvordan de skal gøre det, og støtte til det.

VENTETIDER

Skolernes samarbejde med kommunale forvaltninger og øvrige institutioner drejer sig i nogle tilfælde om iværksættelse af foranstaltninger. Det gælder ikke mindst i sager, hvor skolen søger råd hos PPR. Foranstaltninger til fordel for en elev kan normalt først sættes i gang med en vis forsinkelse, som ikke må blive for stor. Derfor er der interesse for at se på *ventetider til forskellige foranstaltninger*. Her skiller skift til specialklasse eller specialskole sig ud som den foranstaltning, der er forbundet med længst ventetid. Dels angiver 15 pct. af skolelederne på almindelige folkeskoler, at det i gennemsnit tager 4-6 måneder, før et sådant skift kan komme i stand. Dels er der langt flere (ca. 60 pct.), som svarer, at det normalt er noget, som finder sted i forbindelse med starten på et nyt skoleår. Skift til en efterskole eller indsættelse af støttelærer eller -pædagog i klassen er også skridt, som mange skoleledere mener typisk tages ved et nyt skoleårs start. Andre foranstaltninger anses derimod for rutinehandlinger, som giver meget kort ventetid. Det gælder helt almin-

delige skoleskift for elever, hvis familie flytter til et andet skoledistrikt, eller iværksættelse af specialundervisning på skolen, hvor skolelederen ofte selv kan fremskaffe det nødvendige personale ved omprioritering af egne ressourcer.

Når skolelederne skal pege på *årsager til ventetiden*, peges ofte på de økonomiske begrænsninger, som ligger i et opbrugt budget eller pålagte sparekrav. Det er ikke mindst i forbindelse med specialundervisning og støttelærer i klassen, økonomien opfattes som den afgørende bremseklo. Endvidere nævnes problemer med at finde det rette tilbud, især i forbindelse med specialundervisning, og at der er kapacitetsproblemer (personalemangel) der, hvorfra ydelsen skal leveres.

I forlængelse af betragtningerne ovenfor om det manglende forældresamarbejde skal det nævnes, at skolerne i spørgeskemaet havde mulighed for at pege på manglende samarbejdsvilje fra forældrenes side som årsag til en lang ventetid. Det var imidlertid en mulighed, der kun undtagelsesvist blev angivet. Når det gælder iværksættelse af foranstaltninger til fordel for en elev med vanskeligheder, kan skolerne altså med få undtagelser regne med opbakning fra forældrene.

Set fra skoleledernes stol er ventetiden til støttelærer eller -pædagog i klassen og skift til specialklasse eller specialskole de mest problematiske områder. Det er især de skoler, der typisk iværksætter foranstaltningen efter en sommerferie, som oplever, at ventetiden er et stort problem.

EN KOMMUNAL VINKEL

Skolen må i større eller mindre grad afspejle det samfund, den er en del af, følge de regler, den lokalpolitiske ledelse udstikker, og betjene den befolkning, som overlader deres børn i dens varetægt. I denne undersøgelse har det været muligt at opdele skolerne efter urbaniseringsgrad, dvs. at henføre den enkelte skole til størrelsen af det bysamfund, den ligger i. Det har givet mulighed for at fokusere på skellet mellem by og land uanset skolens kommunale tilhørsforhold. Samtidig har det været muligt at gruppere skolerne efter karakteren af den kommune, de er placeret i. Denne gruppering i landsdele er foretaget efter en kombination af rent geografiske kriterier og et størrelseskriterium (indbyggertal).

Set ud fra et policysynspunkt var landsdelskriteriet interessant, fordi det gav mulighed for at undersøge, om der kunne påvises variationer mellem kommunerne. Kommunale variationer, som måtte vise sig i en undersøgelse, hvor undersøgelsesenheden er en skole, måtte i væsentligt omfang kunne henføres til centrale beslutninger i kommunalbestyrelsen eller forvaltningen. Disse ville så være ens for alle skoler i kommunen, men muligvis forskellige fra beslutninger, der gælder for skoler i nabokommunen. Her havde det selvsagt været en stor fordel at få de lokale politiske og forvaltningsmæssige beslutninger belyst direkte ved udspørgen af disse enheder selv. Det er en klar begrænsning af undersøgelsen, at sådanne data ikke foreligger. Udsagn om den enkelte kommunes politik og praksis baseres derfor på et for de fleste kommuners vedkommende mindre antal skolelederes delvis divergerende svar. En troværdig analyse af de kommunale variationer måtte derfor ske ved at se på grupper af kommuner. Det resulterede som nævnt i fire landsdele.

Landsdelene er i nogen grad overlappende med opdelingen efter urbaniseringsgrad. Hovedstadsområdet er således stort set identisk med København og omegn, idet de kommuner, som indgår i kategorierne, tilsammen udgør et sammenhængende storbyområde. Som kategori i urbaniseringsvariablen er storbyen København blevet lagt sammen med de tre store magistratsbyer (Odense, Århus og Aalborg). I landsdelsvariablen er magistratsbyerne ikke med, men til gengæld lagt sammen med otte andre store provinsbykommuner. Alle disse storbykommuner i Jylland/Fyn er imidlertid karakteriseret ved ud over storbyen også at have et stort opland, som i nogle tilfælde leverer mere end halvdelen af den samlede befolkning. De repræsenterer således et befolkningsmæssigt miks af by og land.

Det kommunale landkort blev gentegnet med kommunalreformen i 2007. Sammenlægningerne førte til, at skoler fra forskellige kommuner med hvert deres særpræg og skolepolitiske traditioner nu skulle være under samme ledelse. Den harmonisering, som med tiden vil vise sig internt i kommunen, er endnu næppe slået an i større omfang. Kommuner, som pludselig er blevet meget store, kan derfor godt i yderdistrikterne have et efterslæb af småkommune-tænkning, som, når undersøgelsesenheden er skolen, kan tilsløre de kommunale variationer i samarbejdsrelationerne.

Med udgangspunkt i det betydelige overlap mellem variablene urbanisering og landsdel kan det ikke undre, at svarfordelingerne i store

træk er de samme, uanset hvilken variabel der bruges. I nogle sammenhænge, hvor den urbane kategori 'hovedstadsområdet og de største provinsbyer' skiller sig ud i forhold til navnlig 'landdistrikterne', viser det sig, at det er hovedstadsområdet, der isoleret skiller sig ud, da gruppen med de 11 største bykommuner ikke afviger så meget fra de resterende kommuner i Jylland og på Fyn. Det ses fx i spørgsmålet om mundtlighed eller skriftlighed, hvor de mindre kommuners tradition for mundtlighed synes at stå stærkt i hele Jylland og Fyn, mens kommunerne i København og omegn i langt højere grad præges af skriftlighed i forvaltningen.

AFSLUTNING

En rapport som denne bryder på et bestemt tidspunkt ind i folkeskolens dagligdag for at skabe et billede af bestemte forhold her og nu, og der er gennem årene tegnet mange portrætter af folkeskolen. De involverede parter (skoler og forvaltninger) gør det selv løbende, og i de seneste år er flere nye redskaber til belysning af tilstanden på den enkelte skole, bl.a. kvalitetsrapporterne, taget i brug. I takt med fremkomsten af nye oplysninger og disses sammenfatning i ny viden tages der lokalt fat om problemerne, og forsøg på løsninger ser dagens lys. Man sidder ikke og venter på ordrer oppefra.

Ved at trække på en række baggrundsoplysninger om skolerne har vi haft mulighed for at undersøge forskelle mellem skoler af forskellig type. Den opdeling, som helt gennemgående viser, at der er forskelle på vilkår og måder at samarbejde med forvaltninger og øvrige institutioner på, er den formelt begrundede opdeling i almindelige folkeskoler og specialskoler. En række af de øvrige kriterier for opdeling af skolerne efter type viser sig kun at have punktvis effekt. Skoler med fx en høj belastningsgrad (dvs. med mange af de karakteristika, som i den offentlige debat ofte fremhæves som problemer for folkeskolen) har eksempelvis på nogle områder en vanskeligere situation end skoler med en lav belastningsgrad. Men der er også i rapporten en række af forhold, hvor det tilsyneladende ikke spiller nogen rolle for resultaterne, om skolen er mere eller mindre belastet.

Her skal det imidlertid bemærkes, at det tætte samarbejde mellem den enkelte skole og forvaltningen betyder, at skolerne og deres problemtyngde på forskellige parametre er velkendte i forvaltningen, og

at der allerede er taget forholdsregler for at afbøde virkningen af de forskellige vilkår, skolerne har. Skolen med særligt mange udsatte elever får eksempelvis tildelt flere ressourcer end de øvrige skoler i kommunen. Det kan således i nogen grad opfattes som et mål for succesfuld drift af den lokale folkeskole, når der ikke kan påvises klare og gennemgående sammenhænge mellem skolernes situation og de anvendte parametre. Når der altså ses bort fra den grundlæggende forskel på almindelige folkeskoler og specialskolerne. Her eksisterer nogle forskelle, som man endnu ikke har været i stand til (eller haft vilje til) at identificere og kompensere tilstrækkeligt for.

BAGGRUND FOR UNDERSØGELSEN

Lovgivningen omkring børn og unge reguleres gennem flere regelsæt, der forvaltes af flere forvaltningsled og institutioner. På folkeskoleområdet ledes den enkelte skole af en skoleleder inden for rammene af lovgivningen samt kommunalbestyrelsens og skolebestyrelsens beslutninger. Det betyder, at skoleledelsen for at udføre sin ledelsesopgave i et vist omfang må samarbejde med skolebestyrelsen og de grene af den kommunale forvaltning, som skal kontrollere, at lovgivningen efterleves, og beslutninger truffet af kommunalbestyrelsen gennemføres. Vigtigst i den forbindelse er skoleforvaltningen, som har ansvaret for styring af skolernes økonomi og personale, men skolerne har også berøringsflader til socialforvaltningen og fritidsforvaltningen.¹

Skolen er umiddelbart underlagt skoleforvaltningen og har derfor et omfattende samarbejde med denne om forhold, der vedrører skolens generelle aktivitetsområde, den almindelige undervisning og de udviklingsmål, der sættes for den, samt tildeling af økonomiske og personalemæssige ressourcer. En del elever har særlige behov, som kan være

1. Forvaltningsstrukturen varierer kommunerne imellem. Det, vi her kalder *skoleforvaltningen*, er den forvaltningsgren, som administrerer Lov om folkeskolen og de institutioner (folkeskoler), der knytter sig hertil. *Socialforvaltningen* er tilsvarende den forvaltningsgren, som bl.a. administrerer Lov om social service. Med *fritidsforvaltningen* sigtes til den afdeling, som har administrationen af fritidstilbud til børn og unge. I praksis kan det godt være en *skole- og fritidsforvaltning*.

medfødte eller erhvervede. For at give disse elever den rette undervisning kræves ofte et samarbejde med specialister på området. Det bringer kommunens Psykologisk Pædagogiske Rådgivning (PPR) på banen som den instans, der udreder elevens situation og behov, primært med henblik på at iværksætte foranstaltninger inden for skolens egne rammer, og, hvis det ikke er tilstrækkeligt, at etablere et samarbejde om overførsel til specialundervisning. Men også socialforvaltningen kan blive trukket ind i forhold til elevens sociale situation.

Skolen vil med mellemrum opleve, at advarselslampen blinker i forhold til enkelte eller hele grupper af elever, som viser tegn på dårlig trivsel. Her er mulighed for at gå ind med forebyggende indsatser i forhold til udsatte børn. Navnlig i forhold til de større børn og unge har det formaliserede SSP-samarbejde mellem skole, social og politi en vigtig funktion på bl.a. det kriminalitetsforebyggende område, men i det hele taget vedrørende unges livsstil.

Skolens berøringsflader til det sociale område viser sig allerede i forbindelse med skolestarten, hvor overgangen fra det sociale dagtilbud til skolen i stadig stigende grad indebærer et samarbejde mellem den afleverende og den modtagende enhed. Et samarbejde, der er særligt betydningsfuldt i forhold til børn med særlige behov og socialt udsatte børn, idet disse børn kan siges at være mere sårbare end almindelige børn.

Når undervisningspligten ophører, og de unge, nu ad frivillig vej, skal bringes til at vælge en fortsat uddannelse, kommer et nyt samarbejde på dagsordenen. Denne gang målrettet overgangen fra skole til ungdomsuddannelse eller et arbejde, der gerne må have et uddannelsesmæssigt sigte. Selvom de fleste unge og deres forældre selv er i stand til at styre denne overgang, er der behov for vejledning og støtte til de usikre og svage elever, som risikerer at falde ud af uddannelsessystemet. Skolen forestod tidligere en væsentlig del af denne vejledning, som imidlertid nu er samlet i Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU), der således er blevet den centrale samarbejdspartner for skolen omkring elevernes overgang til en ungdomsuddannelse. Selvom alle unge har krav på vejledning, har UU en særlig forpligtelse i forhold til de udsatte unge eller dem med særlige behov. Her kan PPR også komme ind i billedet med bl.a. bidrag til etablering af særligt tilrettelagte undervisningsforløb, ligesom områdets erhvervsliv kan spille en rolle ved fremskaffelse af lære- og praktikpladser.

Formålet med denne rapport er at kortlægge rammer, form, indhold og omfang af skolernes samarbejde med de kommunale forvaltninger og øvrige institutioner i forhold til børn og unge med særlige behov og udsatte børn og unge med særlig fokus på, hvor hurtigt og effektivt indsatser sættes i værk. Der vil herunder både være fokus på forebyggende indsatser og indsatser, når det er konstateret, at et barn har et særligt behov eller er særligt udsat, både i dets opvækst og direkte i forbindelse med skolegangen. Der vil være særligt fokus på overgangen fra dagtilbud til folkeskole og i den anden ende fra folkeskole til ungdomsuddannelse og det samarbejde, som finder sted mellem skolen og de kommunale forvaltninger samt øvrige institutioner.

Rapporten er opdelt i to dele. I den første beskrives rammerne for skolens samarbejde med forskellige instanser, dvs. de regler, som bestemmer skolens struktur og samarbejdsrelationer. I den anden beskrives det faktiske samarbejde, som finder sted lokalt på de enkelte skoler. Det sker på basis af spørgeskemadata, som er indhentet fra folkeskoler og specialskoler. Alle specialskoler og ca. hver anden almindelige folkeskole har fået tilsendt tre spørgeskemaer, et til skolelederen, et til børnehaveklasselederen og et til en lærer på 9./10. klassetrin. Heri belyses skolens samarbejde med forvaltninger og øvrige institutioner.

Det skal noteres, at undersøgelsen har et ensidigt fokus, forstået på den måde, at de samarbejdende instanser ikke er kommet til orde. Det er alene samarbejdet, som det ser ud fra skolens synsvinkel, undersøgelsen belyser.

DEL 1

RAMMER FOR SAMARBEJDET

I det følgende vil vigtige elementer i de lovgivningsmæssige rammer for skolernes samarbejde med den kommunale forvaltning og øvrige institutioner blive beskrevet, navnlig i forhold til børn og unge med særlige behov og udsatte børn og unge. Hvad betyder de lovgivningsmæssige rammer for organiseringen af samarbejde, ansvarsplacering og udveksling af oplysninger i forhold til børn og unge med særlige behov og udsatte børn og unge?

HYPPIGT ANVENDTE BEGREBER

Allerede nu har udtrykkene: udsatte børn og unge samt børn og unge med særlige behov været brugt flere gange. Hvad menes der hermed?

I folkeskoleloven (§ 3, stk. 2) hedder det, at ”til børn, hvis udvikling kræver en særlig hensyntagen eller støtte, gives der specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand”. Bestemmelsen er grundlaget for kommunens Pædagogisk Psykologiske Rådgivning (PPR), og de børn, som falder ind under paragraffen, benævnes børn med særlige behov. Det er PPR's opgave at udrede, hvori barnets vanskeligheder består, og at pege på den indsats, som vil være egnet til at afhjælpe de særlige behov.

Med udtrykket udsatte børn eller som det ofte hedder: socialt udsatte børn, refereres ikke direkte til bestemmelser i folkeskoleloven. Begrebet synes at have sit udspring i debatten om lige muligheder i samfundet, hvor problematikken negativ social arv har haft en fremtrædende plads i de senere år. Man taler også om ”socialt udsatte børn”, der på grund af forældres fattigdom, ringe uddannelse, handicap, kronisk sygdom, misbrugsproblemer, en turbulent barndom mv. har en forøget risiko for at blive ekskluderet af samfundet. Det er med andre ord negative eller belastende forhold i livet uden for skolen, som giver disse børn og unge ringere muligheder end andre for at profitere af deres skolegang.

De to betegnelser ”udsatte børn og unge” samt ”børn og unge med særlige behov” afspejler hhv. et socialt blik på barnet/den unge og et undervisnings- eller uddannelsesblik på eleven. I praksis vil det ofte være de samme unge, som får påhæftet begge betegnelser. Udspringer de særlige behov fx af, at den unge er adfærdsvanskelig eller fysisk handicappet, vil den unge med en vis sandsynlighed også være socialt udsat. Men det behøver ikke være tilfældet.

STYRING AF SKOLEN

De regelsæt, der fastlægger den politiske, økonomiske og administrative styring af folkeskolen, og som i vid udstrækning dikterer betingelserne for skolernes samarbejde med den kommunale forvaltning og øvrige institutioner, er først og fremmest selve folkeskoleloven.

Inden for de rammer og mål, der udstikkes i loven, styres folkeskolen politisk af kommunalbestyrelsen, som fastlægger mål og rammer for udformningen af kommunens skoler og har det overordnede ansvar for kommunens skolevæsen. Lokalt virker den enkelte skolebestyrelse inden for disse mål og rammer og fører tilsyn med skolens arbejde.

Et vigtigt styringsinstrument for kommunalbestyrelsen er den årlige kvalitetsrapport for folkeskolen, som dels beskriver det faglige niveau på skolerne og måden, det er vurderet på. Og dels skaber sammenhæng mellem årene ved at beskrive, hvordan der er fulgt op på tidligere års rapporter, samt angiver, hvilke initiativer der skal tages for i fremtiden at rette op på konstaterede skævheder og mangler på kvalitetssiden. Såvel rapportens udarbejdelse som udførelsen af dens intentioner forudsætter en løbende dialog mellem skoleforvaltningen og skolens bestyrelse

samt den daglige ledelse. Et samarbejde, som både involverer de pædagogiske mål på alle klassetrin, kriterier for vurdering af målopfyldelsen og den nødvendige ressourceallokering.

Kvalitetsrapporten er et relativt nyt tiltag, som derfor næppe kan anses for fuldt implementeret i alle kommuner.

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at udarbejde en børnepolitik, der sikrer sammenhæng mellem det forebyggende arbejde og den målrettede indsats over for børn og unge med behov for særlig støtte samt at sørge for, at de initiativer, der iværksættes, sættes i sammenhæng med øvrige indsatser iværksat på baggrund af anden lovgivning (LBK nr. 1096 § 19, § 49, § 50).

Den økonomiske styring af folkeskolen sker kommunalt, ved at kommunalbestyrelsen træffer beslutning om den samlede bevilling til skolevæsenet og til hver enkelt skole. Det vigtigste parameter for allokering af midler til skolerne er elevtallet, idet dette er retningsgivende for den altovervejende udgiftspost, lærerlønningerne. Det kommunale råderrum består i, at kommunen inden for visse rammer kan beslutte, hvor stort lærerforbruget pr. elev skal være, hvor mange spor (parallelklasser) skolen skal have, hvor mange elever der skal være i klassen, og hvor udbredt brugen af tolærersystemet skal være. Det er nogle af de steder, kommunen kan regulere op eller ned. På nogle områder er der tale om langsigtede beslutninger, som normalt vil gælde for en længere årrække. For eksempel må antallet af spor (parallelklasser) betragtes som en beslutning om skolens langsigtede dimensionering og således økonomisk nærmest henregnes til de faste udgifter til bygninger og anlæg. Beslutninger om tolærersordning i bestemte fag eller på visse klassetrin kan lettere justeres fra år til år.

En væsentlig udgiftspost, som afhængig af skolens elevsammensætning kan variere meget, knytter sig til behovet for særlig holddannelse. I de senere år er der sket en betydelig stigning i antallet af elever, som lærerne har ment ikke kunne tilgodeses tilstrækkeligt i den normale undervisning, hvorfor særlige foranstaltninger i form af særlig holddannelse er blevet efterlyst og bevilget. Udgifterne hertil tages fra det samlede skolebudget og lægger dermed et tryk på den sum, der er til rådighed for normalundervisningen.

Specialundervisning dækker en bred vifte af foranstaltninger, hvoraf nogle har som forudsætning, at elever med et særligt behov forbliver i deres klasse og modtager hovedparten af undervisningen der,

mens de i nogle timer modtager en parallel, særligt tilrettelagt undervisning på mindre hold (fx særligt tilrettelagt læse- eller matematikundervisning). Ønsket om at holde elever med særlige behov mest muligt integrerede i den almindelige undervisning kan nødvendiggøre tilførsel af ekstra ressourcer i en kortere eller længere periode fx for at opkvalificere de implicerede lærere og evt. skaffe ekstra lærerkræfter til tolærerordning i flere timer.

Kommunen kan endvidere have helt almindelige ønsker (der ikke har noget med specialundervisning at gøre) og målsætninger af pædagogisk eller anden art, der gør en række specifikke tiltag nødvendige, fx at ændre på lærerstabens sammensætning, at styrke undervisningen af særlige grupper eller i visse fag. Alle ændringer vil have en økonomisk indvirkning på det samlede budget, hvad enten det ender med et plus eller et minus.

Den administrative styring af skolen er skolelederens ansvar. Skolelederen er ansvarlig over for skolebestyrelsen og kommunalbestyrelsen og træffer endvidere konkrete beslutninger om skolens elever (LBK nr. 998 § 45).

DE LOVGIVNINGSMÆSSIGE RAMMER FOR SAMARBEJDET

Folkeskolen kan have svært ved at give alle elever kundskaber og færdigheder inden for dens normale rammer. Nogle elever har behov for ekstra støtte, og i den forbindelse kan skolen få brug for et samarbejde med den kommunale forvaltning eller en anden institution. De centrale samarbejdspartnere i forhold til at sikre elevens trivsel, udvikling og uddannelse er Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), socialforvaltningen, SSP-samarbejdet (skole, socialforvaltning og politi), Ungdommens Uddannelsesvejledning (UU) og den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VISO). Skolens lærere og leder har den daglige kontakt med skolens elever, så de spiller en central rolle, når der skal iværksettes en indsats over for en elev. Lærers eller skolelederens rolle og ansvar i en eventuel indsats for en elev bestemmes af lovgivningen. Børne- og ungeområdet er reguleret af flere lovgivninger, fx folkeskoleloven, serviceloven og retsplejeloven, og identificeringen af barnets eller den unges behov og problemer er afgørende for, hvilken lovgivning der anvendes og for ansvarsplaceringen og samarbejdspartnere.

Når skolen vurderer, at der kan være behov for et tværfagligt samarbejde omkring en elev, kan der være forskellige forhold omkring elevens faglige, sociale eller personlige problemer og udvikling at tage hensyn til. Arten og omfanget af elevens problemer er afgørende for ansvarsplaceringen. Det er derfor relevant at skelne mellem forskellige behov og problemer, barnet eller den unge kan have. Som nævnt foretages der ofte en skelnen mellem børn og unge med særlige behov og udsatte børn og unge. Falder elevens behov for støtte inden for kategorien af elever med særlige behov, muliggør det nogle samarbejdsrelationer og en ansvarsplacering, der er forskellig fra elever, der vurderes at have behov som følge af deres udsathed.

Kategorien af børn og unge med særlige behov er bred og varieret, men fælles for gruppen af disse elever er, at der er foretaget en faglig og saglig vurdering af, at elevens undervisningsmæssige behov ikke kan opfyldes inden for rammerne af den almindelige undervisning (VEJ nr. 4, kap. 2).

Kategorien af udsatte børn og unge dækker ligeledes over en bred og varieret gruppe af elever, hvis familiemæssige baggrund og/eller omgivelser gør, at disse elever har forringede livs- og uddannelseschancer. Der iværksættes ikke specialpædagogisk bistand til denne elevgruppe, hvorfor samarbejdet og støtten til disse elever får en anden og mere forebyggende karakter.

Det er ikke kun arten og omfanget af elevens problemer, der er afgørende for ansvarsplacering og samarbejdspartnere. Også hvor i skoleforløbet, eleven befinder sig, kan være afgørende for, hvilke samarbejdspartnere der er relevante. Hvis eleven fx lige er startet i skole, kan det være nogle andre samarbejdspartnere, der er hensigtsmæssige at inddrage, end hvis eleven er ved at afslutte sin skolegang.

I det følgende vil der blive set på de lovgivningsmæssige rammer for ansvarsplacering og samarbejde. Dette gøres med udgangspunkt i de lovgivningsmæssige rammer for udsatte børn og unge samt børn og unge med særlige behov. Til en start vil reglerne for tavshedspligt og underretningspligt blive diskuteret, idet disse danner grundlag for folkeskolens samarbejde med den kommunale forvaltning og øvrige institutioner.

OM UDVEKSLING AF OPLYSNINGER

I et tværfagligt samarbejde er udveksling af oplysninger om eleven af afgørende betydning. De lovgivningsmæssige regler for tavshedspligt og underretningspligt udstikker en overordnet ramme og begrænsning på udvekslingen af information. I den kvantitative del af rapporten ser vi nærmere på, hvordan udvekslingen af oplysninger sker i hverdagen, og hvordan de ansatte i folkeskolen oplever reguleringen af udveksling af oplysninger. I nærværende del vil vi se på de overordnede lovgivningsmæssige rammer.

TAVSHEDSPLIGT

Folkeskolen er en selvstændig myndighed og er derfor underlagt de regler om tavshedspligt, der gælder i samarbejdet mellem selvstændige myndigheder, hvilket reguleres af forvaltningsloven og straffeloven. Den kommunale forvaltning regnes for én selvstændig forvaltning, og PPR indgår i denne forvaltning, mens skolerne altså ses som selvstændige forvaltningsmyndigheder. Dette har konsekvenser for, hvilke oplysninger der kan udveksles mellem skolen og andre myndigheder, idet der skelnes mellem oplysninger om rent private forhold og almindeligt fortrolige oplysninger. Kun almindelige fortrolige oplysninger må videregives mellem to selvstændige myndigheder. Almindeligt fortrolige oplysninger er fx oplysninger om familiens økonomi, forældrenes arbejdsforhold, CPR-nummer og sociale problemer, der ikke betragtes som store.

Oplysninger om rent private forhold er fx oplysninger om religion, hudfarve, strafbare forhold, misbrug af nydelsesmidler og store sociale problemer i familien (Socialministeriet, 2005, s. 28; Socialministeriet, 2006).

Almindeligt fortrolige oplysninger kan videregives mellem fx dagtilbud og folkeskolen uden forældres samtykke, for så vidt oplysningerne er sagligt relevante for skolens arbejde. Oplysning om specialpædagogisk bistand og barnets kompetencer i forhold til de pædagogiske lærerplaner er eksempler på almindeligt fortrolige oplysninger, som uden problemer kan udveksles mellem skolen og andre myndigheder og insti-

tutioner. Oplysninger om rent private forhold kan kun udveksles med forældres samtykke.² Det vil sige, at folkeskolen ved samarbejde med den kommunale forvaltning og øvrige institutioner kan udveksle almindeligt fortrolige oplysninger om et barn, mens en udveksling af oplysninger om rent private forhold afhænger af forældrenes samtykke.

UNDERRETNINGSPLIGT

Som offentligt ansatte har lærere skærpet underretningspligt, og denne skærpede underretningspligt går forud for deres tavshedspligt. Underretningspligten indbefatter, at en lærer skal underrette kommunen, hvis det vurderes, at en elev har behov for særlig støtte, der ikke kan indfries inden for skolens egne rammer (BEK nr. 1336 § 2, stk. 2). Kommunen har pligt til at bekræfte modtagelsen af en underretning senest 6 hverdage efter modtagelsen (LBK nr. 1096 § 155), men herudover udveksles der ikke informationer fra den kommunale forvaltning til skolen, da den kommunale forvaltning også er underlagt tavshedspligt omkring rent private forhold over for folkeskolen.

ANSVARSPACERING I FORHOLD TIL ELEVER MED SÆRLIGE BEHOV

Når skolen oplever, at en elev har et særligt undervisningsbehov, der ikke kan tilgodeses inden for rammerne af den almindelige undervisning, skal det vurderes, hvorvidt og hvordan der skal iværksættes en specialpædagogisk indsats. Det er hovedsagligt skolen og PPR, der samarbejder i et forløb om en elev med særlige behov. I helt særlige tilfælde kan VISO være inde over forløbet.

Indstillingen af en elev til specialpædagogisk udredning kan afgives af forskellige parter. Skolelederen, klasselæreren og den kommunale

2. En undtagelse til dette er værdispringsreglen. Af værdispringsreglen fremgår det, at private oplysninger kan videregives uden samtykke, hvis hensynet til barnet overstiger barnets eller forældrenes interesse i, at oplysningerne ikke gives videre. Underretningspligten til de sociale myndigheder indtræder for værdispringsreglen, og værdispringsreglen anvendes derfor meget sjældent i tværfagligt samarbejde.

sundhedstjeneste har alle myndighed til at afgive en indstilling til pædagogisk-psykologisk vurdering. Klasselæreren kan på baggrund af egne oplevelser og/eller på initiativ af elevens øvrige lærere eller andre af skolens medarbejdere afgive en indstilling til en pædagogisk-psykologisk vurdering, og den kommunale sundhedstjeneste kan ved kendskab til psykiske, fysiske, sensoriske eller sproglige vanskeligheder hos eleven også afgive en indstilling. Afgivelse af en indstilling med initiativ fra skolelederens, klasselærerens eller sundhedstjenestens side skal ske i samråd med forældrene. Hvis skolelederen mener, det er absolut påkrævet med en pædagogisk-psykologisk vurdering, kan eleven indstilles, selvom forældrene modsætter sig det.

Indstillingen afgives i alle tilfælde gennem skolelederen. Skolelederen har dermed den indledende kontakt med PPR, der foretager den pædagogisk-psykologiske udredning. Udredningen belyser elevens faglige, personlige og sociale potentialer og færdigheder og indbefatter PPR's vurdering af, hvorvidt og hvordan en specialpædagogisk bistand kan iværksættes. Det er skolelederen, der beslutter, hvorvidt den foreslåede specialpædagogiske bistand skal iværksættes (BEK nr. 885 § 3).

Den specialpædagogiske bistand skal dække mange forskellige behov og kan derfor antage forskellige former, fx rådgivning af forældre og lærere, særlige undervisningsmaterialer, personlig assistance mv. Derudover kan den foregå i en almindelig folkeskoleklasse, en specialklasse på en almindelig folkeskole eller på en specialskole.

Det er kommunalbestyrelsens ansvar at sørge for specialundervisning, der kan imødekomme forskellige elevers særlige behov inden for normalklassen, i specialklasser og på specialskoler i kommunalt regi. Derudover er der også landsdækkende og landsdelsdækkende undervisningstilbud for mere specialiserede tilfælde, som hører ind under regionsrådet.

I de fleste tilfælde kan den specialpædagogiske bistand imødekommes ved en kommunal foranstaltning, og her er det skolelederen, der beslutter, hvorvidt den specialpædagogiske bistand skal iværksættes. Hvis en elev af PPR skønnes at have behov for en særlig vidtgående støtte ved en regional foranstaltning, er beslutningsprocessen en anden. Her fremlægger skolelederen forslaget for kommunalbestyrelsen, som herefter beslutter, om eleven skal indstilles til en foranstaltning under regionsrådet (BEK nr. 885 § 7).

Den Nationale Videns- og Specialrådgivningsorganisation (VI-SO) giver vejledende specialrådgivning i de mest specialiserede tilfælde, og i den forbindelse er det pædagogisk-psykologisk rådgivning, der tager stilling til, om der er behov for specialrådgivning fra VISO (BEK nr. 356 § 21).

Elevens særlige undervisningsbehov kan ændre sig over tid, og derfor er det også centralt at følge elevens udvikling og løbende behov. Det er skolelederen, der har ansvaret for at følge udviklingen hos eleven. Skolelederen har pligt til årligt at tage stilling til, hvorvidt den specialpædagogiske bistand skal fortsætte, ændres eller ophøre, og dette skal gøres på grundlag af den pædagogisk-psykologiske vurdering og i samråd med forældrene (BEK nr. 885 § 8, VEJ nr. 4, kap. 2). Hvis der kun er tale om specialundervisning i enkelte fag, kan skolelederen træffe beslutning om fortsættelse, ændring eller ophør af specialundervisning i samråd med forældre og uden inddragelse af PPR, hvis skolelederen ikke vurderer, at en inddragelse er nødvendig.

ANSVARSPACERING I FORHOLD TIL SOCIALT UDSATTE BØRN OG UNGE

Børn og unge, der kommer fra socialt belastede familier, kan være i risikozonen for at udvikle eller have problemer, som forhindrer dem i at følge en positiv udvikling fagligt og socialt. Børn fra udsatte familier med fx arbejdsløshed, psykiske problemer eller misbrug inde på livet har i højere grad risiko for at blive ekskluderet fra det faglige og sociale miljø i skolen og i det hele taget. Hvis et barns udvikling giver læreren eller skolelederen grund til bekymring og er årsag til, at det ikke uden hjælp kan følge en positiv udvikling, kan der iværksættes et tværfagligt samarbejde omkring den udsatte elev. Samarbejdet og ansvarsplaceringen i forhold til udsatte elever har en anden karakter og tager udgangspunkt i anden lovgivning end ved elever med særlige behov. Samarbejdet om udsatte elever drejer sig i højere grad om elevens sociale forudsætninger og familiemæssige baggrund end om særlige undervisningsbehov. Dermed ikke sagt, at en elevs udsathed ikke kan overlappe med nogle særlige undervisningsbehov og omvendt.

Den forebyggende og behandlende indsats i forhold til udsatte børn og unges sociale problemer varetages i høj grad af socialforvaltning-

gen og reguleres af serviceloven. Socialforvaltningen har ansvaret for at yde støtte til udsatte børn og unge med henblik på deres muligheder for personlig udfoldelse, udvikling og sundhed (LBK nr. 1096 § 46). Udsatte børn og unge som en særskilt gruppe er derfor ikke reguleret af folkeskoleloven. Et samarbejde mellem socialforvaltningen og folkeskolen kan basere sig på socialforvaltningens forpligtigelse over for udsatte børn og unge og lærernes underretningspligt, der gælder i tilfælde, hvor læreren vurderer, at skolen ikke selv kan afhjælpe barnets problemer. Der vil være en mere detaljeret gennemgang af underretningspligt og tavshedspligt i kapitel 8.

Et samarbejde om udsatte børn og unge kan også finde sted i det kriminalpræventive samarbejde mellem skole, socialforvaltning og politi (SSP), der sigter på at forebygge uhensigtsmæssig social og kriminel adfærd. SSP-samarbejdet er ikke reguleret af én lov, men beror på de forpligtelser hhv. folkeskolen, socialforvaltningen og politiet har over for børn og unge. Folkeskolens engagement i SSP er ikke beskrevet i folkeskoleloven, men beror på folkeskolelovens formålsparagraf om, at folkeskolen skal medvirke til at fremme elevens alsidige udvikling.³ Politiet har en forpligtelse til at samarbejde med den kommunale forvaltning, skoler og andre interesseorganisationer mv. som led i det kriminalitetsforebyggende arbejde (LOV nr. 538 § 112-114). I et kriminalitetsforebyggende samarbejde med SSP er lærerne ikke underlagt tavshedspligt, og der kan udveksles private og personlige oplysninger uden forældres samtykke, hvilket muliggør et forebyggende samarbejde omkring udsatte elever. Det lokale samarbejde i SSP varierer fra kommune til kommune, hvilket også vil blive diskuteret i forbindelse med den kvantitative undersøgelse (kapitel 10).

OM ANSVARSFORDELING OG SAMARBEJDE UNDERVEJS I SKOLEFORLØBET

Når der skal iværksættes og samarbejdes om en indsats over for udsatte elever og elever med særlige behov, kan forskellige forhold i skoleforløbet spille ind på indsatsen og ansvarsfordelingen. Når eleven starter i

3. http://www.dkr.dk/emner/samarbejde_lokalt/ssp/composite-489.chtm

skole, flytter skole eller afslutter sin grundskole, inddrages der forskellige parter i samarbejdet omkring den udsatte elev eller eleven med særlige behov.

SAMARBEJDE VED INDSKOLING

En tidlig indsats over for sårbare børn forudsætter et godt samarbejde mellem dagtilbud og folkeskolen, således at der ikke går relevant viden om det enkelte barn tabt i denne overgang.

Det generelle samarbejde mellem folkeskole og dagtilbud er ikke reguleret af lovgivningen og varierer fra kommune til kommune, hvilket vil fremgå af den kvantitative undersøgelse (kap. 7).

Som en undtagelse gælder det for børn, som inden skolestart er i kontakt med PPR, at her er der lovgivningsmæssige rammer for, hvordan der skal samarbejdes omkring barnet i overgangen fra dagtilbud til skole. PPR har ansvaret for at tage initiativ til et møde om barnets særlige behov med forældre, de lærerkræfter, der har stået for den specialpædagogiske bistand til barnet, den kommende børnehaveklasseleder og eventuelt andre med kendskab til barnets særlige behov inden skolestart (BEK nr. 356 § 8).

Et samarbejde mellem skole og dagtilbud kan også opstå, når førskoleelever tilbydes specialpædagogisk bistand i folkeskolen, hvilket førskolebørn ifølge lovgivningen kan tilbydes (LBK nr. 998 § 4). Det er kommunalbestyrelsen, der beslutter, hvorvidt og hvordan der skal tilbydes specialpædagogisk bistand til førskolebørn, og som har ansvaret for den pædagogisk-psykologiske vurdering af førskolebarnet. Hvis PPR inddrages i forløbet, er de ansvarlige for at etablere kontakt mellem de forskellige parter i overgangen fra dagtilbud til skole, og inddrages PPR ikke, er der som nævnt ikke lovgivningsmæssige rammer for samarbejdet i forbindelse med skolestart.

SAMARBEJDE VED SKOLESKIFT

Mange elever vil i deres skoletid komme ud for at skulle skifte skole. For elever, der har brug for ekstra faglig og social støtte i skolen, kan det være afgørende for deres fortsatte trivsel i skolen, at den nye skole hur-

tigt og hensigtsmæssigt støtter eleven i skolegangen. Dette forløb vil i mange tilfælde blive nemmere ved en overdragelse af viden om eleven fra den gamle til den nye skole. Det er derfor relevant at se på de lovgivningsmæssige rammer for overdragelse af viden om elever med særlige behov og udsatte elever ved skoleskift.

Når en elev, der modtager specialpædagogisk bistand, flytter kommune, har kommunalbestyrelsen i fraflytningskommunen ansvaret for, at kommunalbestyrelsen i tilflytningskommunen underrettes. Underretningen foregår ved, at skoleforvaltningen i fraflytningskommunen sender en rapport til tilflytningskommunen over den gennemførte specialpædagogiske bistand (BEK 885 § 16). Den pædagogisk-psykologiske vurdering kan fremsendes, hvis forældrene har givet tilladelse til det (VEJ nr. 4, kap. 6). Med forældrenes samtykke kan PPR derfor fremsende oplysninger om elevens specifikke undervisningsbehov til det rådgivningskontor, der hører til den nye skole (Undervisningsministeriet, 2000, s. 51).

Når en elev med særlige behov flytter skole inden for samme kommune, vil en overdragelse af viden afhænge af de kommunale retningslinjer i samarbejdet mellem PPR og skole. En overdragelse af viden om en elev fra skole til skole er underlagt reglerne for tavshedspligt, hvilket medfører, at almindeligt fortrolige oplysninger om en elev kan udveksles, mens en udveksling af oplysninger om rent private forhold afhænger af forældrenes samtykke. For elever med særlige behov er PPR et bindeled ved overdragelse af viden mellem fraflytningsskolen og tilflytningsskolen. For udsatte elever er det fraflytningskommunen, der har ansvaret for at underrette tilflytningskommunen om barnet eller den unges behov for særlig støtte (LBK nr. 1096 § 152). Skolen er derfor ikke involveret i udvekslingen af informationer, når en udsat elev flytter kommune.

SAMARBEJDE VED UDSKOLING

Når skolegangen ophører, stopper lærerens kontakt til eleven, og der skal andre samarbejdspartere på banen for at sikre støtte til elevens fortsatte uddannelse.

Når en elev med særlige behov stopper sin folkeskolegang, har både UU og PPR et ansvar i forhold til at vejlede i elevens fortsatte ud-

dannelse. UU rådgiver og vejleder alle unge i folkeskolens afgangsklasser om fortsat uddannelse, og dette gælder også i forhold til unge med særlige behov.

Samtidig med at UU har en vejledningsfunktion i forhold til den fortsatte uddannelse for elever med særlige behov, har PPR også til opgave at forberede og vejlede elever med særlige behov i deres overgang til fortsat uddannelse. PPR er forpligtet til at løse vejledningsopgaverne i samarbejde med øvrige rådgivningspersoner og lokalt sikre helhed i rådgivningen samt ansvars- og opgavefordelingen.⁴ Dermed lægges der for PPR's vedkommende op til et tværfagligt samarbejde omkring afgangselever.

Det er UU, der ifølge lovgivningen skal vurdere, om den unge med særlige behov kan gennemføre en ungdomsuddannelse. Hvis UU vurderer, at den unge ikke er i stand til at gennemføre en ungdomsuddannelse, indstiller UU eleven til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov. Dette er en ungdomsuddannelse for unge med særlige behov, der ikke er i stand til at gennemføre en kompetencegivende uddannelse. Denne indstilling sker i samråd med elev og forældremyndighedens indehaver, og beslutningen træffes af kommunalbestyrelsen, men UU spiller derved en stor rolle i beslutningsprocessen for, hvorvidt en elev med særlige behov skal indstilles til ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov (BEK nr. 873 § 16). Beslutningen om, hvorvidt eleven skal starte på ungdomsuddannelsen for unge med særlige behov, er imidlertid også et økonomisk spørgsmål, som kommunen må tage stilling til.

UU har endvidere ansvaret for at afholde møder med grundskolen og ungdomsuddannelsesinstitutioner, og disse møder skal medvirke til, at folkeskolen og UU kan vurdere, om deres hidtidige faglige og vejledningsmæssige indsats over for eleverne har været hensigtsmæssig. På disse møder skal ungdomsuddannelsesinstitutionerne samtidig berette om de forudsætninger, der kræves for at gennemføre den pågældende uddannelse (LBK nr. 671 § 12d).

UU har derfor ansvaret for, at der sker en brobygning og erfaringsudveksling mellem folkeskolen og ungdomsuddannelsesinstitutioner. De møder, dette afstedkommer, er generelle og handler ikke specifikt om elever med særlige behov. Hvor PPR ved indskoling har ansvaret

4. <http://pub.uvm.dk/2001/ppr/5.htm>

for at skabe dialog mellem dagtilbud, folkeskolen, forældre og andre med kendskab til barnets særlige behov, optræder dette ansvar ikke ved udskoling af unge med særlige behov. UU og PPR har imidlertid begge et ansvar i forhold til uddannelsesvejledning af unge med særlige behov i folkeskolen.

DEL 2

SAMARBEJDET I PRAKSIS

I denne del af rapporten redegøres for resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse gennemført i begyndelsen af skoleåret 2010/11 fra slutningen af august til slutningen af september på folkeskoler og specialskoler. For en nærmere beskrivelse af stikprøve og gennemførelse henvises til bilag 1. Hver skole modtog et skema til skolens leder, et til lederen af børnehaveklassen og et til en lærer på udskolingstrinet (9./10. klasse). Da en del skoler enten ikke har elever på laveste trin (overbygningsskoler og 10. klassecentre) eller ikke har de ældste årgange repræsenteret (fødeskolerne med elever op til 6./7. klasse), består datamaterialet af et skiftende antal besvarelser, alt efter hvilken skematype der lægges til grund. Da alle skoler har en leder, giver besvarelsen af dette skema det bedste samlede mål for undersøgelsens besvarelsesprocent, som var på 68 pct.

TABEL 4.1

Besvarede skemaer. Antal.	
Skoleleder	686
Børnehaveklasseleder	563
Udskolingslærer (9.-10. klasse)	458
Skoler, der har besvaret mindst ét af skemaerne	720
Skoler, der har besvaret alle tre skemaer	346

Skemaet til skolens leder er det centrale for undersøgelsen, og derfor vil procentgrundlaget oftest være de 686 besvarelser fra lederen, med mindre det er reduceret, fordi en fordeling kun vedrører en del af skolerne (fx er ekskl. specialskoler).

Det skal understreges, at samarbejdet er belyst ved alene at spørge den ene part: skolen. På den måde får undersøgelsen et ensidigt præg, som vi først og fremmest kan tage højde for ved at påpege dette forhold og ved ikke at drage for vidtgående konklusioner.

BAGGRUNDSVARIABLE

For at kunne give en nærmere beskrivelse af skolernes samarbejde med forvaltninger og andre institutioner benytter vi i denne rapport forskellige parametre, som hver på deres måde karakteriserer den enkelte skole. Disse parametre kan være hentet i registre på Danmarks Statistik, i Undervisningsministeriet eller i undersøgelsens spørgeskemamateriale. Følgende parametre vil blive benyttet som baggrundsvariable i undersøgelsen:

- Skoletype
- Skolestørrelse
- Urbaniseringsgrad
- Kommunetype (landsdel)
- Boligforhold
- Etnisk baggrund
- Karaktergennemsnit
- Lavtuddannede forældre
- Elever med særlige behov
- Udsatte elever
- Belastningsgraden.

SKOLETYPE

På registerbasis kan vi opdele alle folkeskoler i almindelige folkeskoler og specialskoler. I nogle tilfælde kan det være af interesse at underopdele de almindelige folkeskoler i en gruppe, som kaldes normalskoler, fordi de kun har normalklasser, og en gruppe, de blandede skoler, som både har normal- og specialklasser. Det sker på baggrund af skolelederens skema-

besvarelse. Skoler, hvorfra der ikke foreligger noget besvaret skoleleder-skema, bliver uoplyst på denne variabel.

TABEL 4.2

Datamaterialets beskaffenhed.

Datagrundlag	Skoletype		
På registerbasis	Almindelige folkeskoler		Specialskoler
På basis af skoleledersvar	Normalskoler	Blandede skoler	Specialskoler
Elev-/klassetype	Kun normalklasser	Både normal- og specialklasser	Kun special-undervisning

SKOLESTØRRELSE

På registerbasis kan vi opdele skolerne efter det samlede antal elever. Vi vil typisk tale om små skoler med under 100 elever, middelstore skoler med 100-500 elever og store skoler med flere end 500 elever.

URBANISERINGSGRAD

På registerbasis kan vi henføre alle skoler til størrelsen af den by, den ligger i. Det skal bemærkes, at det ikke er kommunens, men byens størrelse, som afgør skolens indplacering. Eksempelvis vil en skole i Aalborg midtby være en storbyskole, mens en skole i en mindre by inden for Aalborg kommunes grænser vil være en småbyskole. Der opereres med fire bygrupper. I en gruppe findes alle skoler i hovedstadsområdet samt de største provinsbyer med mere end 100.000 indbyggere. I en anden de større byer med 10.000-99.999 indbyggere. I en tredje de små byer med 500-9.999 indbyggere og endelig landdistrikterne, hvor bystørrelsen er under 500 indbyggere.

KOMMUNETYPE (LANDSDEL)

Med udgangspunkt i Danmarks Statistiks opdeling af landets 98 kommuner i 11 landsdele er kommunerne (og de skoler, som er beliggende i kommunen) opdelt i fire grupper, der dels afspejler et geografisk, dels et størrelsesmæssigt kriterium. Mens skoler beliggende i samme kommune efter urbaniseringskriteriet kan være indplaceret i forskellige bymæssig-

hedsgrupper, vil alle en kommunes skoler efter landsdelskriteriet tilhøre samme gruppe. De fire kommunegrupper er:

- Landsdelene København By og Københavns omegn.
- Landsdelene Nordsjælland, Østsjælland, Vest- og Sydsjælland samt Bornholm.
- De største bykommuner (med over 75.000 indbyggere) i Jylland og på Fyn. Det drejer sig om: Odense, Esbjerg, Kolding, Sønderborg, Vejle, Randers, Silkeborg, Aarhus, Herning, Viborg og Aalborg.
- Øvrige kommuner i Jylland og på Fyn.

BOLIGFORHOLD

Vi har ikke mulighed for at inddrage familiernes økonomiske forhold direkte i beskrivelsen af de enkelte skoler. Dog kan boligforholdene give en indikation af den økonomiske stilling i familien, idet den hyppigste boligform – ejerbolig – forudsætter et vist indkomstniveau, som ikke er til stede hos mange af de familier, som bor til leje. Andelen af skolens elever, der bor i en udlejningsbolig, bliver således et mål for den økonomiske formåen blandt skolens forældrekræds. Hvis skolen har mere end 30 pct. elever i udlejningsboliger, betyder det en relativt stor andel økonomisk svagtstillede familier på skolen. Hvis andelen omvendt er mindre end 15 pct., har skolen en lille andel familier med svag økonomi. Og ligger andelen mellem 15 og 30 pct., er den middel.

ETNISK BAGGRUND

På registerbasis kan vi angive den etniske baggrund for alle skolens elever. Indvandrere og efterkommere regnes samlet for elever med anden etnisk baggrund end dansk. For hver skole er beregnet andelen af skolens elever, der har en anden etnisk baggrund end dansk. Er den under 2 pct., er den lav. Op til 10 pct. er den middel, og ligger den over landsgennemsnittet på ca. 10 pct., er den høj.

KARAKTERGENNEMSNI

På registerbasis foreligger for den enkelte skole oplyst karaktergennemsnit ved Folkeskolens Afgangsprøve (FSA) i de enkelte prøvfag. Til denne undersøgelse har vi dannet et gennemsnit af fire karakterer, to i

dansk og to i matematik, således at fagene vægtes lige højt. De fire karakterer er: dansk retskrivning, dansk skriftlig, matematik problemløsning og matematik færdighedsregning. For skolerne under ét ligger karaktergennemsnittet på 6,375. Skolerne er i henhold til deres gennemsnit opdelt i fire grupper: langt under middel (0-2,99), under middel (3-5,99), middel (6-6,69) og over middel (6,7-8,99). Karaktergennemsnittet er en måde at beskrive elevernes faglige niveau på.

En anden tilgang til beskrivelse af skolens faglige niveau findes i spørgeskemaerne til skoleleder og udskolingslærer. I begge skemaer er svarpersonen blevet bedt om at vurdere, hvor stor en andel af afgangseleverne der ved FSA kan bestå i både dansk og matematik (opnå karakteren 02). Spørgsmålet, der navnlig sigter mod at afdække andelen af elever, der er så fagligt svage, at de ikke ventes at kunne bestå ved FSA, er kun oplyst, når det pågældende skema er besvaret. En del specialskoler, som har elever, der slet ikke skal aflægge prøve, vil blot have svaret, at spørgsmålet er irrelevant for dem.

LAVTUDDANNEDE FORÆLDRE

Til karakteristik af elevernes sociale baggrund anvendes forældrenes højeste uddannelse, idet vi har sat fokus på andelen af skolens elever, der har forældre uden uddannelse med erhvervskompetence, de såkaldte restgruppe-forældre. Hvis ingen af forældrene efter grundskolen (9./10. klasse) har gennemført en uddannelse med erhvervskompetence, tilhører de restgruppen. Studentereksamen giver studie-, men ikke erhvervskompetence, og er således ikke i sig selv nok til at bringe en ud af restgruppen. Skolen har en høj andel af disse elever, hvis der er mere end 25 pct., hvis forældre tilhører restgruppen. Og en lav andel, hvis der er mindre end 15 pct. Skoler med en andel mellem 15 og 25 pct. har en middel placering på denne skala. Variablen er registerbaseret og findes således oplyst for alle skoler.

ELEVER MED SÆRLIGE BEHOV

På specialskolerne har (næsten) alle elever særlige behov, idet det vil være begrundelsen for, at de undervises der. Omvendt vil der på de almindelige folkeskoler typisk kun være en mindre andel med særlige behov. Idet elever med særlige behov alt andet lige udgør en pædagogisk belastning (eller udfordring) af skolen, kan andelen af elever med særlige behov ses

som et mål for skolens belastningsgrad i denne forstand. Hvis andelen er over 10 pct., er der tale om en høj andel med særlige behov, og er den mindre end 5 pct., er der tale om en lav andel. Mellem 5 og 10 pct. taler vi om en middel andel med særlige behov. Variablen er baseret på svar i skolelederskemaet.

UDSATTE ELEVER

Andelen af skolens elever, der efter skolelederens vurdering kan betegnes som socialt udsatte. Denne karakteristik går på den sociale belastning, skolen er udsat for. En høj andel betyder, at mere end 10 pct. af eleverne anses for socialt udsatte, og en lav andel svarer til højst 2 pct. Ligger andelen mellem 2 og 10 pct., taler vi om en middel andel udsatte elever.

BELASTNINGSGRADEN

Indeks for skolens samlede belastning på syv udvalgte områder. Grundmaterialet er skolelederens subjektive svar på syv spørgsmål om, i hvor høj grad forskellige problemer gør sig gældende på skolen. Disse problemer er:

- Mobning
- Elever møder for sent om morgenen
- Uro i timerne
- Pjækkeri blandt socialt udsatte elever
- Forældre til udsatte elever udebliver fra forældremøder
- Elevers skolegang påvirkes af brug af hash og alkohol
- Tyveri på skolens område.

På hvert af de syv områder er der givet 1 point, hvis skolelederen har svaret 'slet ikke' og 5 point for svaret 'i meget høj grad'. Er spørgsmålet ikke besvaret, har det fået koden '.' (missing) med den konsekvens, at der ikke har kunnet dannes nogen sum, og hele casen er blevet 'missing'. Det er navnlig gået ud over specialskolerne, hvoraf halvdelen er missing.

Skolerne kunne principielt opnå fra 7 point (slet ingen problemer) til 35 point (et problem i meget høj grad på alle syv områder). Ingen skoler scorede højere end 23 point. Der er dannet tre niveauer for belastningsgraden: lav belastning (7-11 point), som indebærer, at lederen højst kan opleve et problem i mindre grad på 4 af de 7 områder; middel

belastning (12-14 point), som fx svarer til, at lederen oplever et problem 'i mindre grad' på alle områder; en høj belastning (15-23 point), når lederen oplever, at der på mindst ét område er problemer 'i nogen grad'.

SKOLERNES KARAKTERISTIKA

SKOLETYPER

Skoleledernes besvarelser stammer fra 686 skoler i undersøgelsen. Af disse er 329 normalskoler, 207 er blandede skoler med både normal- og specialklasser, mens 145 er rene specialskoler. Fem skoleledere havde ikke oplyst, hvilken slags skole de var leder af.

Mens 50 pct. af normalskolerne går fra 0.-9. klasse, og 42 pct. af dem til 7. klasse, har specialskolerne i langt de fleste af tilfældene fra 0.-10. klasse. Specialskolerne er gennemgående små med et elevtal på 0-100, hvorimod normalskoler og blandede skoler oftest har mellem 101-500 elever.

ANDELEN AF SÅRBARE BØRN

Når et barn er sårbart, kan det have behov for en ekstra indsats fra skolens side for at kunne følge med fagligt eller socialt i forhold til jævnaldrende. Her kan fx problemer på hjemmefronten, et konstateret handicap eller sproglige barrierer spille ind.

Når der i efterfølgende afsnit er gjort meget ud af andelen af sårbare børn, skyldes dette, at jo flere børn, der skal tages særligt hånd om, jo vigtigere er et godt samarbejde mellem de forskellige instanser, som skal hjælpe

børnene på vej. Samtidig kan det tænkes, at jo flere børn med disse typer karakteristika, den enkelte lærer eller skoleleder skal tage hånd om, jo større risiko er der for, at personen mangler tid eller overskud til at gå ind i det enkelte barns problemer. Dette kan selvfølgelig også gå den anden vej, således at flere sårbare børn i en skole betyder et mere formaliseret samarbejde mellem de forskellige instanser. Her vil det ganske givet også betyde noget, hvem på skolerne man spørger. Et større antal sårbare børn på en skole vil alt andet lige betyde flere sårbare børn pr. skoleleder. Det samme gør sig ikke nødvendigvis gældende for hverken børnehaveklasselederne eller udskolingslærerne, idet en lærer ikke nødvendigvis skal tage sig af alle børn på skolen, men ofte har ansvaret for nogle bestemte klasser. Således er andelen af sårbare børn et bedre mål for den arbejdsbyrde, de enkelte lærere har.

Andelen af socialt udsatte børn og børn med særlige behov bliver vurderet til at være middel (mellem 2-10 pct. for de udsatte og mellem 5-10 pct. for børn med særlige behov) af de fleste skoleledere på normalskolerne (tabel 5.1 og 5.2). Går man i detaljer, ses det, at skolelederne vurderer andelen af særlige behov noget højere end andelen af socialt udsatte børn. Således vurderer 40 pct., at de har 6-10 pct. børn med særlige behov, hvor det samme gør sig gældende for under 30 pct. mht. socialt udsatte. Ligeledes er der 8 pct., som mener, at de har 0-2 pct. med særlige behov – denne andel er over 20 pct. for de socialt udsatte. Med hensyn til børn med anden etnisk baggrund end dansk har over halvdelen af normalskolerne mellem 0-2 pct., mens 16 pct. ligger over landsgennemsnittet på ca. 10 pct. (tabel 5.3). Af normalskolerne er det desuden 9 pct., som ingen børn af anden etnisk oprindelse end dansk har.

Undervisning på en specialskole gives kun til børn, som af en eller anden grund ikke kan rummes i en almindelig skole. Det kan dels skyldes, at de undervisningsmæssigt har særlige behov, dels kan de på grund af sociale forhold være henvist med hjemmel i serviceloven. Det sidste kan forklare, hvorfor der er ledere på specialskoler, som angiver andelen af elever med særlige behov til at være mindre end 100 pct. Kun 74 pct. af specialskolerne angiver, at de udelukkende har elever med særlige behov. Cirka 40 pct. af specialskolerne mener desuden, at der er over 50 pct. socialt udsatte børn på deres skole. Endelig er der flere specialskoler (37 pct.) end normalskoler (16 pct.), som har en høj andel af børn med anden etnisk baggrund end dansk (over 10 pct.). Modsat har 21 pct. af specialskolerne slet ingen elever med anden etnisk baggrund. Den tilsvarende andel for normalskolerne er lavere og ligger som nævnt på 9 pct.

TABEL 5.1

Andel socialt udsatte børn på skolen. Skoleledersvar. Procent.

Skoletype	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	18	30	30	17	0	5	100	533
Normalskoler	22	31	27	14	0	6	100	329
Blandede skoler	12	28	36	22	0	3	101	207
Specialskoler	5	1	7	28	41	19	101	145
Alle skoler ¹	15	24	25	19	9	8	100	686

1. Inkl. skoler med 'uoplyst' type.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 5.2

Andel børn med særlige behov på skolen. Skoleledersvar. Procent.

Skoletype	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uopl. /ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	7	26	38	23	1	5	100	355
Normalskoler	8	32	40	13	1	6	100	329
Blandede skoler	5	16	36	40	1	2	100	207
Specialskoler	1	0	1	16	81	1	100	145
Alle skoler ¹	6	20	31	22	18	4	101	686

1. Inkl. skoler med 'uoplyst' type.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 5.3

Andel børn af anden etnisk oprindelse end dansk. Skoleledersvar. Procent.

Skoletype	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-20 pct.	21-30 pct.	31-50 pct.	Over 50 pct.	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	46	23	14	10	6	3	1	100	355
Normalskoler	51	23	11	9	4	2	1	101	328
Blandede skoler	28	24	21	12	9	5	1	100	207
Specialskoler	28	13	21	19	8	8	2	100	145
Alle skoler ¹	28	33	16	12	7	4	1	101	684

1. Inkl. skoler med 'uoplyst' type.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010) samt Danmarks Statistik.

I lyset af den nylige debat om skolesammenlægninger er det interessant at se på sammenhængen mellem skolestørrelsen og andelen af sårbare elever på de almindelige folkeskoler. En deskriptiv analyse af de almindelige folkeskoler viser, at der ikke er nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem elevantal og den vurderede andel af socialt udsatte børn eller børn med særlige behov. En tydeligere sammenhæng er der mellem skolestørrelse og andel børn med anden etnisk baggrund end dansk, hvor især de store skoler (over 500 elever) er underrepræsenteret i gruppen med lav andel. Går man dybere ned i overvejelserne, kan dette dog meget vel hænge sammen med, at de børn på de almindelige folkeskoler, som er af anden etnisk oprindelse end dansk, i langt højere grad bor i urbane miljøer, hvor skolerne er større. Og mens der ikke er nogen statistisk signifikant sammenhæng mellem geografi og andelen af børn med særlige behov i de almindelige folkeskoler, er både landdistrikter (under 500 indbyggere) og hovedstadsområdet samt større provinsbyer (over 100.000 indbyggere) overrepræsenteret sammenlignet med resten af landet i forhold til almindelige folkeskoler, som har en høj andel af socialt udsatte. Således har 23 pct. af almindelige folkeskoler i landdistrikterne en høj andel af socialt udsatte (over 10 pct.), mens det samme gør sig gældende for 30 pct. i hovedstadsområdet og større byer (se tabel 5.4).

TABEL 5.4

Andel af socialt udsatte børn på almindelige folkeskoler, opdelt efter urbanisering. Skoleledersvar. Procent.

Urbanisering	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uopl.	I alt pct.	Antal
Hovedstad og storbyer	13	26	29	29	1	3	101	80
Større byer	21	24	28	18	0	9	100	96
Småbyer	16	36	35	10	0	3	100	227
Landdistrikter	25	25	21	23	0	6	100	100
Alle skoler	18	30	30	17	0	5	100	503

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010) samt Danmarks Statistik.

TABEL 5.5

Andel af socialt udsatte børn, i forhold til andelen af forældre med lav uddannelse, på almindelige folkeskoler. Skoleledersvar. Procent.

Andel med lav uddannelse	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uoplyst	I alt pct.	Antal
Under 15 pct.	27	41	22	6	0	4	100	265
15-24 pct.	11	23	37	22	0	7	100	200
25-100 pct.	6	6	40	46	1	0	99	67
Alle skoler	18	30	30	17	0	5	100	532

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010) samt Danmarks Statistik.

Der er traditionelt op til flere måder at måle, hvor 'udsat' en familie er, og både uddannelsesniveau og ejerskab af bolig er ofte i spil. Almindelige folkeskoler, hvor der er en høj andel af lavtuddannede forældre (mere end 25 pct. forældre på skolen, som ikke har en erhvervskompetencegivende uddannelse), er da også overrepræsenteret i forhold til samtlige grupper af sårbare børn. Som eksempel kan ses tabel 5.5, hvor 'de socialt udsatte børn' er valgt til illustration for sammenligningens skyld (i forhold til tabel 5.4).

Andelen, som bor i en lejet bolig, kan ses som udtryk for områdets økonomiske status, idet det dog skal tages i betragtning, at det i hovedstadsområdet og de største provinsbyer uanset økonomisk status er mere almindeligt at bo i lejerbolig, end det er i landdistrikter og småbyer. Det ses, at der især på de almindelige folkeskoler, hvor andelen af forældre, som lejer deres bolig, er høj (mere end 30 pct.), er en høj andel af sårbare børn. Igen er andelen af socialt udsatte børn valgt som illustration i tabel 5.6.

SOCIALE PROBLEMER OG KOMPETENCER PÅ SKOLEN

Skolens leder blev bedt om at karakterisere sin skole med hensyn til en række forhold, der med mellemrum fremdrages i debatten som eksempler på problemer i skolen. Jo flere af disse forhold, man lokalt kan bekræfte eksistensen af, og jo mere de trænger sig på, jo mere belastet vil man være tilbøjelig til at mene, skolen er. Idet vi har set bort fra det sidste problemfelt (svært at skaffe kvalificerede lærere til skolen), er de øvrige syv problemer samlet i et indeks for belastningsgraden på skolen. Det er lederens subjektive vurdering, vi har foran os, og vi kan ikke vide, om der hos nogle er blevet pyntet på virkeligheden. Hvis det ikke helt stemmer overens med det, en mere objektiv måling ville kunne vise, er det mest sandsynligt, at denne undersøgelses billede er mere positivt end virkelighedens.

Idealet for en skole må være, at problemerne slet ikke forekommer. Når det gælder problemer som et stort forbrug af alkohol og hash (så det påvirker elevernes skolegang) og tyveri, afviser de fleste af skolelederne på normalskoler dette. Kun få procent er 'i nogen grad' udsat for den type problemer. Til gengæld er det en mindre del (helt ned til 10-20 pct.), der kan sige sig fri for alle de andre problemtyper. En del normal-

skoler oplever tydeligvis lidt af en disciplinkrise, idet der på ca. 15 pct. af skolerne er elever, som møder for sent om morgenen, der er uro i timerne og pjækkeri blandt de udsatte elever. På hele 40 pct. af skolerne har man endvidere problemer med at få forældre til de udsatte elever til at deltage i forældremøder mv.

På de blandede skoler er billedet næsten det samme, dog med en tendens til en lidt større problemtyngde. Pjækkeri træder med 33 pct. her frem som et større problem end på normalskolerne. Det samme gør udsatte elevers forældres udebleven fra forældremøder.

Cirka en tredjedel af lederne på specialskolerne har ment, at de ikke kunne svare på spørgsmålene, og blandt andet derfor tegner der sig ikke noget klart mønster af problemomfanget og dets tyngde hos specialskolerne. Vi kan ikke nærmere angive, hvilken type elever disse skoler har. Det er muligt, at det især er skoler for elever med fysiske handicap, som bringes til og fra skole af en kørselsordning og på grund af indskrænket bevægelsesfrihed er under en helt anden form for opsyn end almindelige folkeskoleelever. I forhold til handicappede børn kan spørgsmål om pjækkeri, for sent fremmøde etc. godt virke irrelevante.

Det samlede indeks for belastningsgraden på skolen har kunnet beregnes for 491 skoler eller mere end 90 pct. af de almindelige folkeskoler, og af dem placerer en fjerdedel (120 skoler) sig sådan, at vi betegner deres samlede belastningsgrad som lav. Lidt under halvdelen (212 skoler) falder i gruppen med middel belastningsgrad, og den sidste tredjedel (159 skoler) har en høj belastningsgrad. 42 folkeskoler har vi ikke kunnet beregne et indeks for.

TABEL 5.6

Andel af socialt udsatte børn, i forhold til andelen af forældre, som lejer deres bolig, på almindelige folkeskoler. Skoleledersvar. Procent.

Andel, som lejer deres bolig	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uoplyst	I alt pct.	Antal
Under 15 pct.	23	38	27	9	0	3	100	203
15-29 pct.	22	30	29	15	0	5	101	203
30-100 pct.	6	16	38	33	1	7	101	126
I alt pct.	18	30	30	17	0	5	100	532

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010) samt Danmarks Statistik.

TABEL 5.7

Forekomst af forskellige problemer. Opdelt efter skoletype.

Skoletype	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Irrelevant	Uoplyst/ved ikke	I alt pct.	Antal
Mobning									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	0	5	78	16	0	0	99	533
Normalskoler	0	0	5	75	20	0	1	101	329
Blandede skoler	0	0	6	84	10	0	0	100	207
Specialskoler	0	2	14	41	10	30	3	100	145
Elever møder for sent om morgenen									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	1	16	68	13	0	0	100	533
Normalskoler	0	2	14	65	18	0	1	100	329
Blandede skoler	0	1	20	72	7	0	1	101	207
Specialskoler	1	3	15	23	22	33	3	100	145
Uro i timerne, så det er svært at gennemføre undervisningen									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	1	17	70	11	0	0	99	533
Normalskoler	0	1	16	68	14	0	1	100	329
Blandede skoler	0	1	18	73	7	0	0	99	207
Specialskoler	1	6	20	26	6	39	3	101	145
Socialt udsatte elever bliver væk fra timerne (pjæk)									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	2	19	52	27	0	0	100	533
Normalskoler	0	2	13	49	35	0	1	100	329
Blandede skoler	1	2	30	56	11	0	0	100	207
Specialskoler	0	3	16	21	25	32	3	100	145

(Fortsættes)

TABEL 5.7 (FORTSAT)

Skoletype	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Irrelevant	Uoplyst/ved ikke	I alt pct.	Antal
Socialt udsatte elevers forældre udebliver fra forældremøderne									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	12	35	44	7	0	1	99	533
Normalskoler	0	9	31	49	10	0	1	100	329
Blandede skoler	1	16	43	37	3	0	1	101	207
Specialskoler	0	6	19	26	15	32	2	100	145
Elevers brug af hash og alkohol påvirker deres skolegang									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	0	4	25	65	2	5	101	533
Normalskoler	0	0	3	19	71	0	6	99	329
Blandede skoler	0	1	4	37	55	0	3	100	207
Specialskoler	0	3	10	19	33	30	4	99	145
Tyveri på skolens område (fra elever eller skolen)									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	0	3	46	50	0	1	100	533
Normalskoler	0	0	2	38	59	0	1	100	329
Blandede skoler	0	0	4	58	37	0	1	100	207
Specialskoler	0	0	4	30	35	26	4	99	145
Det er svært at skaffe kvalificerede lærere til skolen									
<i>Alm. folkeskoler</i>	0	0	2	12	85	0	1	100	533
Normalskoler	0	0	1	12	86	0	1	100	329
Blandede skoler	0	1	3	12	84	1	0	101	207
Specialskoler	0	3	11	12	59	12	2	99	145
									681

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Når almindelige folkeskoler således karakteriseres ved et samlet mål for, hvor stærkt skolelederen oplever forskellige problemer på sin skole, ses der i tabel 5.8 en klar sammenhæng mellem dette indeks for belastningsgraden og en række af de skolekarakteristika, vi benytter i denne rapport.

Næsten 2 ud af 3 skoler med en høj andel elever, som bor i udlejningsboliger (og derfor alt andet lige kommer fra mindre velstillede familier), hører til i gruppen af skoler med en høj belastningsgrad. Modsat gælder det for skoler med et større islæt af elever fra mere velstillede hjem (mindre end 15 pct. bor i udlejningsboliger), at kun en sjettedel af disse skoler har en høj belastningsgrad.

Ser vi i stedet på skoler, hvor en stor andel af forældrene er lavtuddannede, har godt halvdelen af disse skoler en høj belastningsgrad. På skoler med relativt få lavtuddannede forældre er den tilsvarende andel med høj belastningsgrad ca. halvt så stor.

Der er endvidere en sammenhæng med skolestørrelsen, idet de store skoler med mere end 500 elever i højere grad end de middelstore skoler med 100-500 elever angiver at have en høj belastningsgrad. Det spiller også en rolle, om skolen har elever hele vejen op til 9./10. klasse. Hvis det ikke er tilfældet (skoler uden elever på overbygningstrinet), oplever meget få skoleledere, at belastningsgraden er høj. Blandt de skoler, som også har de ældste klassetrin, er skolelederens oplevelse af et højt belastningsniveau mindre udbredt, hvis elevernes præstationer (målt ved karaktergennemsnittet) er høje.

Der er en klar sammenhæng mellem andelen af etniske elever på skolen og dens samlede belastningsgrad. Således beskriver 2 ud af 3 skoleledere på skoler med mange etniske elever (over 20 pct.) deres skole som havende en høj belastningsgrad. Er der få (højest 2 pct.) etniske elever, mener derimod kun hver sjette skoleleder, at belastningsgraden er høj.

Det spiller også en rolle, hvor på Danmarkskortet skolen er placeret. Når kommunerne opdeles efter landsdele, er der i og omkring København et flertal af skoler (57 pct.) med en høj belastningsgrad, og kun 2 pct. har en lav belastning. Modsat gælder det for skolerne i de jyske og fynske kommuner, at andelen med lav belastning (33 pct.) er noget større end andelen med høj belastning (18 pct.). Opdeles i stedet efter urbaniseringsgrad kan 60 pct. af de almindelige folkeskoler i hovedstadsområdet og de største provinsbyer med over 100.000 indbyggere efter lederens udsagn siges at have en høj belastningsgrad. I de større

byer med 5.000-99.000 indbyggere er andelen noget lavere, og i de små byer med 500-4.999 indbyggere er belastningsgraden endnu lavere (24 pct.). Endelig er den med 17 pct. lavest i landdistrikterne.

Det skal endelig noteres, at de skoler, som har en relativt høj andel udsatte elever, hyppigt placeres i kategorien med høj belastningsgrad.

TABEL 5.8

Samlet belastningsgrad på almindelige folkeskoler med forskellige kendetegn. Skoleledersvar. Procent.

	Belastningsgrad				Antal
	Høj	Middel	Lav	I alt	
Høj andel i udlejningsbolig	63	33	4	100	116
Lav	16	42	42	100	186
Høj andel lavtuddannede forældre	55	31	14	100	65
Lav	23	44	33	100	246
Høj andel elever med etnisk baggrund (over 10 pct.)	58	36	4	100	95
Lav (højst 2 pct.)	15	42	43	100	144
Høj andel socialt udsatte elever (over 10 pct.)	54	33	13	100	84
Lav	15	37	48	100	92
Høj andel elever med særlige behov (over 10 pct.)	42	46	12	100	123
Lav (højst 5 pct.)	25	43	32	100	164
Store skoler (over 500 elever)	45	47	8	100	148
Middelstore skoler (100-500 elever)	31	43	26	100	300
Skoler med alle klassetrin (dog evt. ekskl. 10. klasse)	45	46	9	100	328
Skoler uden overbygning (højst 7. klasse)	4	52	61	100	147
Skoler med højt karaktergennemsnit ved FSA (6,7-8,9)	29	54	17	100	108
Skoler med lavt karaktergennemsnit ved FSA (3,0-5,9)	55	41	4	100	114
Kommuner i København og omegn	57	41	2	100	59
Kommuner på Sjælland i øvrigt	44	39	17	100	108
Store bykommuner i Jylland og Fyn	33	38	29	100	123
Øvrige kommuner i Jylland og Fyn	18	49	33	100	203
Hovedstadsområdet og største provinsbyer (over 100.000)	59	37	4	100	74
Større byer (5.000-99.000)	44	43	13	100	91
Små byer (500-4.999)	24	48	28	100	208
Landdistrikter	17	35	48	100	88
Almindelige folkeskoler i alt	32	43	25	100	491

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

SAMARBEJDE MED SKOLEFORVALTNINGEN

Dette kapitel beskriver skolernes samarbejde med skoleforvaltningerne og bygger i langtovervejende grad på skoleledernes spørgeskemabesvarelser. I kraft af forvaltningens funktion som administrativ ledelse for de underliggende institutioner, skolerne, vil samarbejdet primært omhandle skolernes generelle aktivitetsområde, den almindelige undervisning, de opstillede udviklingsmål samt administrationen af de økonomiske og personalemæssige ressourcer, mens skoleforvaltningen kun i begrænset omfang vil være involveret i forhold vedrørende indsatsen over for sårbare børn. Undersøgelsen bekræfter i høj grad denne forventning: Langt størstedelen af skolerne er i hyppig kontakt med skoleforvaltningen, men under halvdelen af denne kontakt vedrører sårbare børn og individuelle elevforhold. For specialskolerne gælder det dog, at samarbejde med individuel reference fylder mere af kontakten. Skolelederne er for langt de flestes vedkommende positive i vurderingerne af samarbejdet med skoleforvaltningen.

KONTAKTHYPPIGHED

Overordnet set er langt størstedelen af skolelederne i meget hyppig kontakt med skoleforvaltningen. 61 pct. er i 'ugentlig' kontakt, og 27 pct. er i 'månedlig' kontakt. Kontakten er særlig hyppig for normalskoler og især

blandede skoler, mens 19 pct. af specialskolerne kun har kontakt 'nogle gange årligt' eller sjældnere, og 11 pct. mener ikke, at spørgsmålet har relevans.

Da næsten 90 pct. af skolerne er i kontakt med forvaltningen mindst en gang om måneden, er det alene interessant, om kontakten er ugentlig eller månedlig. Skoler med en høj belastningsgrad har oftere en ugentlig kontakt end skoler med lav belastningsgrad. Det samme gælder skoler med en høj andel elever i udlejningsboliger og for skoler i de store byområder set i forhold til skoler beliggende i landdistrikter samt i kommuner i København og omegn set i forhold til resten af landet.

De to elevgrupper, som undersøgelsen har særlig fokus på, de udsatte børn og dem med særlige behov, får normalt ikke lov til at dominere kontakten med skoleforvaltningen. Omkring 80 pct. af normalskoler og de blandede skoler angiver, at disse grupper fylder 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt' af den samlede kontakt. For disse skoletyper er der desuden en tendens til, at ovenstående elevgrupper fylder en smule mere i kontakten med skoleforvaltningen, jo højere belastningsgraden, andelen af udsatte elever og andelen af elever med særlige behov er på skolen.

Billedet for specialskolerne adskiller sig fra de andre skoletyper og vidner samtidig om store forskelle inden for gruppen af specialskoler. Af de 88 specialskoleledere, der finder spørgsmålet vedrørende udsatte børn relevant, svarer 44 pct., at enten 'langt det meste' eller 'mere end halvdelen' af deres kontakt til skoleforvaltningen omhandler denne elevtype, mens en tilsvarende andel svarer 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt'. Børn med særlige behov fylder typisk lidt mere, idet der er 52 pct. af de 98 specialskoleledere, som har fundet spørgsmålet relevant, der svarer, at de fylder 'mere end halvdelen' eller 'langt det meste', og 27 pct., der svarer 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt'. Forskellene kan meget vel hænge sammen med, hvilke typer af vanskeligheder de enkelte specialskoler er specialiseret inden for. Der er imidlertid ikke indsamlet særskilte oplysninger til en detaljeret beskrivelse af specialskolernes elevbestand.

TABEL 6.1

Hyppighed af kontakt med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med skoleforvaltningen?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	65	28	4	1	0	2	100	533
Normalskoler	61	31	4	1	0	3	100	329
Blandede skoler	72	23	4	0	0	0	99	207
Specialskoler	45	24	13	6	11	1	100	145
Alle skoler ¹	61	27	6	2	3	2	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 6.2

Hyppighed af kontakt på folkeskoler med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med skoleforvaltningen?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årtligt	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Folkeskoler</i>								
Små	55	32	9	2	0	2	100	44
Middelstore	62	31	3	1	0	2	100	298
Store	74	21	4	0	0	1	100	152
Kommuner i København og omegn	80	17	2	0	0	2	100	64
Kommuner på Sjælland i øvrigt	61	28	6	1	1	3	100	121
Store bykommuner Jylland/Fyn	64	31	3	0	0	2	100	129
Øvrige kommuner Jylland/Fyn	63	30	4	1	0	2	100	221
Alle folkeskoler	65	28	4	1	1	2	100	535

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Ikke overraskende er der en sammenhæng mellem skolestørrelse og kontakthypighed, sådan at andelen af skolelederne med 'ugentlig' kontakt er stigende med skolestørrelsen. Tabel 6.2 viser fordelingen for folkeskolerne opdelt efter skolestørrelse.

Specialskolerne er væsensforskellige fra folkeskolerne og generelt meget mindre. Det er derfor meningsfuldt at benytte en anden og mere detaljeret inddeling i forhold til skolestørrelse. Som det ses i tabel 6.3, er der en tydelig sammenhæng mellem specialskolernes elevtal og kontakthypigheden. Der er en markant større andel af de store specialskoler, der har 'ugentlig' kontakt, og der er meget få specialskoler med over 20 elever, der har sjældnere kontakt end månedligt.

HVAD SAMARBEJDES DER OM?

Skolernes samarbejde med skoleforvaltningerne omhandler typisk de mere generelle aspekter vedrørende skoledriften og kun i ringe grad individuelle elevforhold. Næsten fire femtedele af skolelederne angiver, at individuelle elevforhold fylder 'mindre end halvdelen' eller 'ganske lidt' i den samlede kommunikation med skoleforvaltningen. Opdelt på skole-type viser det sig, at denne procentsats dækker over betydelige forskelle. Specialskolerne skiller sig markant ud, idet det kun er lidt over halvdelen, der placerer sig i de to ovennævnte kategorier, og næsten en femtedel, der vurderer, at individuelle elevforhold udgør 'langt det meste'. Specialskolernes særlige karakter gør det muligvis mindre attraktivt for skoleforvaltningen at tage initiativer på det generelt ledelsesmæssige plan for disse skoler. Til gengæld vil specialskolerne hyppigere end almindelige folkeskoler have behov for at søge midler til imødegåelse af specifikke elevers særlige behov. Denne fortolkning er også i fin overensstemmelse med, at andelen af kontakten, der omhandler individuelle elevforhold, er stigende med andelen af elever med særlige behov.

Spørgeskemaerne til skolelederne indeholder en række spørgsmål om, hvor hyppigt forskellige temaer danner grundlag for kontakt til skoleforvaltningen. Tabel 6.4 viser en udvalgt række af disse.

TABEL 6.3

Hyppighed af kontakt med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med skoleforvaltningen?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
Specialskoler, højst 20 elever	18	18	24	13	24	2	99	45
Specialskoler, 21-50 elever	39	45	11	0	5	0	100	44
Specialskoler, 51-100 elever	61	18	8	5	8	0	100	38
Specialskoler, over 100 elever	94	0	0	0	6	0	100	17
Alle skoler ¹	61	27	6	2	3	2	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 6.4

Hyppighed af tema for kontakten med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med skoleforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årtigt eller sjældnere	Aldrig	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.
Skolens økonomi	4	26	48	15	2	3	1	99
Pædagogisk udvikling af skolen	3	21	51	18	3	3	1	100
Børn med særlige behov	3	21	45	22	2	5	2	100
Socialt udsatte børn	3	17	45	24	3	6	2	100
Personalejuridiske problemstillinger	1	17	53	19	4	4	1	99
Kommunens skolepolitiske målsætning	1	17	50	25	3	4	1	101
Faglig udvikling af skolen	1	13	48	29	3	4	1	99
Kvalitetsudviklingsredskaber	0	7	50	35	1	5	1	99

Anm.: Procentgrundlaget er alle 686 skoler, der har besvaret skolelederskemaet

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

For alle samarbejdstemaerne gælder, at det er i kategorien 'kontakt nogle gange pr. år', at vi finder den største andel, og hovedparten af skolerne har kun kontakt med skoleforvaltningen 'nogle gange pr. år' eller 'årligt eller sjældnere' inden for hvert enkelt tema. Endvidere gælder det, at kun meget få skoler har 'ugentlig' kontakt til skoleforvaltningen omkring temaerne, hvilket samlet set tyder på, at samarbejdet omkring disse emner primært er præget af planlagte møder og i mindre grad af sager med akutpræg. Overordnet set er der ikke voldsomme forskelle imellem, hvor hyppigt de enkelte temaer danner baggrund for kontakt til skoleforvaltningen, men som det ses, er skolens økonomi det tema, der hyppigst samarbejdes om, mens kvalitetsudviklingsredskaber er det mindst hyppige samarbejdstema. En mulig forklaring på den store ensartethed i fordelinger for de forskellige temaer er, at mange af de planlagte møder mellem skolerne og skoleforvaltningen sandsynligvis inddrager alle temaerne. Det er svært at diskutere overordnede emner som økonomi, skolepolitiske målsætninger og kvalitetsudvikling uden at komme ind på emner som faglig udvikling eller skolens elevsammensætning.

Opdeles samarbejdstemaerne på skoletype, ses det, at temaerne pædagogisk udvikling af skolen, børn med særlige behov, socialt udsatte børn og personalejuridiske problemstillinger lidt oftere danner baggrund for samarbejde med skoleforvaltningen for de blandede skoler end for normalskolerne. Forskellene er ikke store, men indikerer, at de blandede skolars elevsammensætning overordnet set nødvendiggør mere kontakt.

Specialskolerne samarbejder generelt lidt mere med skoleforvaltningen end de andre skoletyper omkring elever med særlige behov og udsatte elever, mens pædagogisk udvikling af skolen, kommunens skolepolitiske målsætninger og faglig udvikling af skolen typisk er sjældnere temaer for specialskolernes kontakt til skoleforvaltningen. Det kan hænges sammen med, at man i forvaltningerne anerkender specialskolernes faglige indsigt på disse specielle områder og derfor afstår fra at blande sig, indtil det bliver nødvendigt, fordi elevernes behov gør det nødvendigt at åbne kommunens pengekasse. Resultaterne må dog tages med det forbehold, at 16 og 27 pct. af specialskolelederne ikke har fundet de enkelte spørgsmål relevante.

TILFREDSHED MED SAMARBEJDET

Langt størstedelen af skolelederne er positive i deres vurderinger af samarbejdet med skoleforvaltningen (se tabel 6.5). Under hver tiende indtager en neutral holdning, og der er kun et fåtal, der bedømmer samarbejdet til at være '(meget) dårligt'

Specialskolerne er en smule mere tilbøjelige til at vurdere samarbejdet som 'hverken godt eller dårligt' end de andre skoletyper. Ellers er der ikke nævneværdige forskelle afhængig af skoletype.

Vi finder ikke større systematiske forskelle i graden af tilfredshed med skoleforvaltningen i forhold til de forskellige baggrundsvariable, som vi har til rådighed i denne undersøgelse. De benyttede baggrundsvariable er udvalgt i forhold til, at fokus er på samarbejdet omkring sårbare elever, og skoleforvaltningens primære ansvarsområde er de mere generelle og overordnede dele af driften på folkeskoleområdet.

Hvordan ser det ud med skolelederens tilfredshed med sit samarbejde med skoleforvaltningen, når skolerne opdeles efter hyppigheden af kontakt? Så viser det sig, at 93 pct. af skoleledere, der har den hyppigste kontakt ('ugentlig') til skoleforvaltningen, bedømmer samarbejdet som '(meget) godt', mens den tilsvarende andel for ledere med 'månedlig kontakt' er på 88 pct., og for de skoleledere, der har kontakt 'nogle gange i løbet af året' eller sjældnere, er der 72 pct., som er positive. Uanset om parterne har det som et udtrykt formål, eller det blot kommer som en sideeffekt af samarbejdet, tyder det på, at der foregår en gensidig afstemning af forventninger, og derved etableres en indbyrdes forståelse og enighed om samarbejdets rammer i takt med den hyppigere kontakt. Ligeledes kan den høje grad af tilfredshed med samarbejdet også bevirke, at skolelederne er mere tilbøjelige til at tage hyppig kontakt til skoleforvaltningen. Spørgsmålet er, hvilke konkrete aspekter af samarbejdet der gør, at skolelederne generelt er tilfredse med samarbejdet.

TABEL 6.5

Generel vurdering af samarbejdet med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med skoleforvaltningen?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	39	51	7	1	0	0	1	99	533
Normalskoler	38	52	8	1	0	0	2	101	329
Blandede skoler	42	49	6	1	1	0	1	100	207
Specialskoler	31	43	15	2	0	9	1	101	145
Alle skoler ¹	8	49	9	1	0	2	1	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

ÅRSAGER TIL GRAD AF TILFREDSHED

Skolelederskemaet indeholder et spørgsmål om, hvorvidt skolens tavshedspligt vedrørende private forhold hæmmer samarbejdet med skoleforvaltningen. Samlet set vurderes dette aspekt til kun at være et mindre problem for samarbejdet; 38 pct. af skolelederne mener slet ikke, at tavshedspligten hæmmer samarbejdet, 35 pct. svarer 'i mindre grad', 13 pct. 'i nogen grad', og kun 5 pct. svarer 'i (meget) høj grad'. Disse vurderinger synes at være uafhængige af skoletype, og vi finder heller ikke systematiske forskelle, når der tages højde for de forskellige baggrundsvariable.

Skolelederne er desuden blevet bedt om at vurdere en række udsagn, der vedrører samarbejdet med skoleforvaltningen. Tabel 6.6 viser udsagnene rangeret efter, hvilke udsagn der opnår flest positive vurderinger.

Overordnet set er der flere skoleledere, som er positivt end negativt stemt over for samarbejdet med skoleforvaltningen inden for de temaer, som udsagnene berører. Andelene, der svarer '(meget) enig', er mellem 31 og 48 pct. for de seks udsagn, mens andelene, der svarer '(meget) uenig', er mellem 14 og 21 pct. Det er især i forhold til udsagnene om, at skoleforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn og børn med særlige behov, og samarbejdet med skoleforvaltningen understøttes af en tydelig ansvarsfordeling, at der er en stor andel af skolelederne, der udtrykker tilfredshed, mens udsagnet om, at samarbejdet understøtter effektivitet i de forebyggende indsatser, opnår den laveste tilslutning.

UDSKOLINGSLÆRERNE

Spørgeskemabesvareelserne viser tydeligt, at det typisk er skolelederne, der varetager kontakten til skoleforvaltningen. Der er således kun 12 pct. af udskolingslærerne, der tilkendegiver, at de har været i kontakt med skoleforvaltningen i det sidste skoleår. Dette kommer også til udtryk i udskolingslærernes vurdering af samarbejdet, idet der kun er 184, der har givet en vurdering, mens de resterende enten ikke har svaret eller svarer 'har ikke noget samarbejde' eller 'ved ikke'. Endvidere har 82 af de 184 svaret 'hverken godt eller dårligt', sådan at der reelt kun er 102, der tager aktivt stilling.

TABEL 6.6

Vurdering af samarbejdet med skoleforvaltningen. Alle skoler. Skoleledersvar. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.
Skoleforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn og børn med særlige behov	8	40	29	10	4	4	5	100
Samarbejdet med skoleforvaltningen understøttes af en tydelig ansvarsfordeling	6	39	28	13	4	4	6	100
Skoleforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til børn med særlige behov	4	34	34	13	5	4	6	100
Samarbejdet med skoleforvaltningen understøtter en tidlig indsats for børn og unge med særlige behov	4	29	34	17	4	5	7	101
Skoleforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til udsatte børn	3	30	35	14	5	5	7	99
Samarbejdet med skoleforvaltningen understøtter effektivitet i de forebyggende indsatser for udsatte børn	3	28	37	15	4	5	7	99

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

SAMARBEJDE MED DAGTILBUD

TILFREDSHED OM VIDEREGIVELSE AF INFORMATION FRA DAGTILBUD TIL SKOLEN

Langt de fleste børn kommer fra en børnehave eller lignende, når de starter i børnehaveklasse, og dermed er det betydningsfuldt, at samarbejdet og overgangen mellem de forskellige institutioner forløber problemfrit. Ser man på barnets introduktion til skolen, vurderer næsten 90 pct. af børnehaveklasselederne i normalskolerne, at 'langt de fleste' eller 'alle' børn fra de dagtilbud, skolen normalt modtager børn fra, havde besøgt skolen med en pædagog inden skolestart. Også de blandede skoler og specialskolerne havde i de fleste tilfælde besøg af barnet med en pædagog inden skolestart.

Ser man på skolelederne, er størstedelen på almindelige folkeskoler positive vedrørende samarbejdet med dagtilbuddene overordnet set. Således mener ca. 70 pct. af skoleledere både på normalskoler og blandede skoler, at samarbejdet fungerer 'godt' eller 'meget godt', mens næsten 70 pct. af skolelederne på specialskoler mener, dette er et irrelevant spørgsmål for dem, og det derfor ikke medtages.

Børnehaveklasselederne er også overordnet positivt indstillede. I henhold til det overordnede samarbejde med de daginstitutioner, skolen normalt modtager børn fra, vurderer næsten 80 pct. af børnehaveklasselederne på normalskoler, at samarbejdet er 'godt' eller 'meget godt', mens

de blandede skoler kun er marginalt mere skeptiske. I den anden ende af spektret er det kun ca. 5 pct. af børnehaveklasselederne på de to skoletyper, som vurderede samarbejdet som 'dårligt' eller 'meget dårligt'. 25 pct. af specialskolerne har vurderet, at spørgsmålet er irrelevant, men af de resterende vurderer langt de fleste samarbejdet positivt. Ser man kun på de almindelige folkeskoler, og disses baggrundsvariable, er der først og fremmest et stærkt geografisk mønster. Jo mindre urbant skolen ligger, jo mere positiv er børnehaveklasseledernes vurdering af samarbejdet. Dette kan skyldes den større mulighed for et uformelt samarbejde i mindre byer og i landdistrikterne.

Når børnehaveklasselederne skal vurdere samarbejdet med dagtilbud, specifikt i forhold til at modtage information om de socialt udsatte børn, er billedet et lidt andet (tabel 7.1). Mens ca. 60 pct. af børnehaveklasselederne på normalskoler og blandede skoler synes, formidlingen af information er 'meget god', eller 'god', er der ca. en sjettedel, som vurderer formidlingen som 'dårlig' eller 'meget dårlig'. Samme billede gør sig gældende med hensyn til formidlingen af information om børn med særlige behov (tabel 7.2). Spørger man om, hvor mange af de udsatte børn og børn med særlige behov i sidste års klasse, som børnehaveklasselederne havde fået tilstrækkelig information om fra tidligere dagpasning, er billedet heller ikke udelukkende positivt. Mens størstedelen er tilfredse, mener ca. 25 pct. på normalskoler og blandede skoler, at de kun har fået tilstrækkelig information om 'ganske få' eller 'ingen' af de udsatte børn, mens ca. 20 pct. mener dette om børn med særlige behov. Fokuseres der på overdragelsen af information om udsatte børn eller børn med særlige behov, er den grundlæggende attitude dermed knap så positiv, som hvis man fokuserer på samarbejdet om alle børn, overordnet set.

TABEL 7.1

Børnehaveklasseledernes vurdering af formidlingen af information fra dagtilbud om udsatte børn. Procent.

Skoletype	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	irrelevant	Uoplyst/ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	18	44	18	14	2	1	3	100	536
Normalskoler	18	46	17	13	2	1	5	102	297
Blandede skoler	14	43	22	16	3	1	1	100	179
Specialskoler	10	28	3	5	0	48	5	99	60
Alle skoler ¹	17	42	17	13	2	6	4	101	563

1. Inkl. 27 skoler med uoplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 7.2

Børnehaveklasseledernes vurdering af formidlingen af information fra dagtilbud om børn med særlige behov. Procent.

Skoletype	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	irrelevant	Uoplyst/ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	19	46	19	11	3	0	2	100	536
Normalskoler	19	48	17	11	2	0	3	100	297
Blandede skoler	17	44	23	12	4	0	1	101	179
Specialskoler	18	35	3	3	0	37	3	99	60
Alle skoler ¹	19	45	17	11	3	4	3	102	563

1. Inkl. 27 skoler med uoplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Når man går ind på de forskellige typer af børns sårbarhed, er der stor forskel på, hvor tilfredse børnehaveklasselederne er mht. dagtilbuddenes indsats for at skaffe og videregive information, alt efter om der er tale om en normalskole, en blandet skole eller en ren specialske. Mens ca. 15-20 pct. af børnehaveklasselederne således mener, at dagtilbuddene forsømmer at skaffe og videregive information om AKT-børn samt socialt udsatte børn, gør det samme sig gældende for ca. en fjerdedel af de blandede skoler. Cirka en tiendedel af børnehaveklasselederne på normalskolerne mener, at der er forsømmelser mht. informationen om børnenes sproglige problemer, hvad enten der er tale om tosprogede eller ej, mens det samme gør sig gældende for en syvendedel af de blandede skoler. Den kategori af sårbare børn, hvor anskaffelse og videregivelse af information vurderes mindst problematisk, er børn med fysiske handicap.

I forhold til de to foregående skoletyper er børnehaveklasselederne på specialske i langt højere grad tilfredse og mener imellem 40-50 pct. af tilfældene, at der 'aldrig' er forsømmelser i forhold til vidensopdækningen af de sårbare børn.

HVORDAN VIDEREGIVES INFORMATIONEN?

Det foregående afsnit viser, at samarbejdet med dagtilbuddene overordnet set vurderes fint, mens videregivelse af information om børnene fra dagtilbud til skole, specielt med hensyn til visse typer af sårbare børn, kunne forbedres. Ifølge børnehaveklasselederne på både normalske og blandede skoler overleveres informationer fra skolernes normale samarbejdsinstitutioner oftest mundtligt, både i forhold til det gennemsnitlige barn samt socialt udsatte børn (tabel 7.3 og 7.4). Selv i forhold til børn med særlige behov, hvor der jo er iværksat en foranstaltning, foregår overleveringen for begge skoletyper i over 40 pct. af tilfældene mundtligt (tabel 7.5). Dog benyttes skriftlig beretning og møde lige så ofte, og det er da også den anden mest brugte kommunikationsform overordnet set, hvorimod en skriftlig beretning alene er sjælden. Selvom en mundtlig videregivelse kan virke mindre håndgribelig end en skriftlig, er der ca. 70 pct., som både i forhold til socialt udsatte børn og børn med særlige behov vurderer den mundtlige formidling fra daginstitutionerne som 'god' eller 'meget god' mod ca. 45 pct. i forhold til skriftlige beretninger

alene. Skriftlige beretninger og et møde bliver til gengæld vurderet lige så positivt som den mundtlige overlevering, og noget tyder altså på, at det er i samtale, at børnehaveklasselærerne vurderer, at formidlingen fungerer bedst.

Ser man på overleveringen af information om 'almindelige børn' i forhold til de baggrundsvariable, der opereres med i rapporten, viser en markant geografisk forskel sig, idet dagtilbud i København og omegn i betydeligt omfang (29 pct.) efter børnehaveklasselederens opfattelse slet ikke videregiver information om de nye elever. Men når det sker, er det lige så tit i skriftlig form som i mundtlig. Modsat er den mundtlige kultur helt dominerende i Jylland og på Fyn, uanset om det er de store bykommuner eller andre kommuner, der ses på. Det er helt i tråd hermed, at småbyer og landdistrikter i langt højere grad bruger den 'mundtlige' overlevering til de almindelige folkeskoler og i mindre grad den 'skriftlige'. Jo større skolen er, jo mindre tendens er der ligeledes til, at det er den 'mundtlige' overlevering, der benyttes, og i højere grad den 'skriftlige'. Og mens der ikke er nogen forskel på brugen af 'skriftlig beretning og møde', er der 11 pct. af de store skoler (501-1.000 elever), som vurderer, at de ingen information får.

TABEL 7.3

Måden skolens normale samarbejdsinstitutioner videregiver information om nye elever (almindelige børn). Procent.

Skoletype	Mundtlig	Skriftlig beretning	Skriftlig beretning + møde	Der videregives ikke viden	Irrelevant	Uoplyst	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	65	9	18	8	0	1	101	536
Normalskoler	67	8	17	7	0	1	100	297
Blandede skoler	63	10	18	8	0	1	100	179
Specialskoler	5	0	0	0	80	15	100	60
Alle skoler ¹	58	8	16	7	9	2	100	563

1. Inkl. 27 skoler med uoplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 7.4

Den mest benyttede kommunikationsform, når skolens normale samarbejdsinstitutioner videregiver information om nye elever (almindelige børn). Procent.

	Mundtlig	Skriftl. beretn.	Skriftl. beretn. + møde	Ingen videregivelse	Irrelevant	Uoplyst	I alt pct.	Antal
Kommuner i Kbh. og omegn	33	20	15	29	0	3	100	61
Kommuner på Sjælland i øvrigt	57	15	21	7	0	0	100	104
Store bykommuner i Jylland/Fyn	72	6	17	5	0	0	100	124
Øvrige kommuner i Jylland/Fyn	73	5	17	4	1	0	100	213

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 7.5

Måden, skolens normale samarbejdsinstitutioner videregiver information om nye elever (socialt udsatte børn). Procent.

Skoletype	Mundtlig	Skriftlig beretning	Skriftlig beretning + møde	Der videregives ikke viden	Irrelevant	Uoplyst	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	51	7	34	5	0	3	100	536
Normalskoler	54	5	32	5	0	3	99	297
Blandede skoler	49	10	35	5	1	1	101	179
Specialschooler	13	5	22	0	53	7	100	60
Alle skoler ¹	47	7	33	5	6	3	101	563

1. Inkl. 27 skoler med uoplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 7.6

Måden, skolens normale samarbejdsinstitutioner videregiver information om nye elever (børn med særlige behov). Procent.

Skoletype	Mundtlig	Skriftlig beretning	Skriftlig beretning + møde	Der videregives ikke viden	Irrelevant	Uoplyst	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	44	6	45	3	0	3	101	536
Normalskoler	44	4	45	3	0	4	100	297
Blandede skoler	46	8	41	3	0	2	100	179
Specialschooler	15	7	32	0	38	8	100	60
Alle skoler ¹	41	6	43	3	4	4	101	563

1. Inkl. 27 skoler med uoplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

For informationen om 'socialt udsatte børn' og 'børn med særlige behov' gør urbaniseringsgraden sig gældende på den måde, at skoler i hovedstadsområdet og storbyer i mindre grad får informationen 'mundtligt' end i resten af landet, mens skolestørrelsen intet betyder.

Den store brug af mundtlig overlevering af information bliver til en vis grad afspejlet i manglen på videregivelse af den pædagogiske læreplan. Over 55 pct. af børnehaveklasseledere på normalskoler og blandede skoler modtager således aldrig en pædagogisk læreplan for almindelig børn, mens det samme gør sig gældende for næsten 40 pct. af børnehaveklasselederne, når det gælder børn med særlige behov. Ser man på disse skoletyper samlet, er der en tendens til, at de børnehaveklasseledere, som modtager information om børnene 'mundtligt', i mindre grad modtager den pædagogiske læreplan end de børnehaveklasseledere, som har en eller anden form for skriftlig kontakt med daginstitutionerne. Dette gør sig især gældende mht. 'de almindelige børn'. Omkring halvdelen af specialskolerne vurderede, at spørgsmålene var irrelevante for dem, og er derfor ikke medtaget i analysen.

Noget af utilfredsheden med videregivelse af information kunne tænkes at stamme fra, at skolelederne står for en del af samarbejdet mellem skole og dagtilbud, og at børnehaveklasselederne dermed ikke ser en del af denne kontakt. Her må man dog konstatere, at de fleste skoleledere har kontakt med dagtilbuddene nogle gange i løbet af året, mens ca. 15 pct. af skolelederne på normalskolerne har kontakt hhv. ugentligt og månedligt. For blandede skoler er niveauet for kontakt en anelse lavere, især mht. den ugentlige kontakt. Ved denne kontakt fylder socialt udsatte børn og børn med særlige behov for de fleste 'ganske lidt' eller 'mindre end halvdelen' både for normalskoler og blandede skoler. Det er altså ikke oplagt, at det virkeligheden er skolelederen, som er det primære mellemlid mellem dagtilbud og skole i forhold til de sårbare børn. Ydermere er der ingen signifikant sammenhæng mellem børnehaveklasseledernes tilfredshed med informationsoverdragelsen for socialt udsatte børn og børn med særlige behov og skoleledernes kontakt med daginstitutionerne, hverken i forhold til mængden af kontakten eller i hvor høj grad den omhandler sårbare børn.

BRUGEN AF INFORMATIONEN PÅ SKOLEN

Den vekslende tilfredshed med overbringelsen af information om børnene og den mindre håndgribelige måde, information videregives på (her tænkes på den mundtlige overlevering), kan tænkes at spille ind på børnehaveklasseledernes brug af denne. Dog benytter næsten alle normalskoler og blandede skoler sig ifølge børnehaveklasselederne af information fra dagtilbud om de enkelte børn, når klasserne skal sammensættes (givet skolen har mere end én børnehaveklasse). Med hensyn til socialt udsatte børn vurderer over halvdelen af børnehaveklasselærerne på normalskoler og blandede skoler tilmed, at de 'i høj grad' eller 'i meget høj grad' brugte den overdragede viden i løbet af skoleåret, mens endnu flere vurderede det samme om børn med særlige behov. Det billede, der tegner sig, er således, at børnehaveklasselederne bruger den information, de får overgivet, men efterlyser mere viden om de sårbare børn.

TILFREDSHEDEN MED DET YDERLIGERE SAMARBEJDE MED DAGTILBUD

Hermed er det ikke sagt, at der ikke stadig er plads til forbedringer set fra børnehaveklasselederne på normalskoler og blandede skolars side. Mens disse således både er enige i, at samarbejde sikrer en tidlig identifikation og fremskaffelse af viden om både udsatte børn og børn med særlige behov samt understøtter en effektiv indsats, vurderes muligheden for at iværksætte en indsats langt ringere. Cirka 30 pct. er således 'uenige' eller 'meget uenige' i spørgsmålet om, om det er let at igangsætte en indsats for socialt udsatte børn, mens det samme gør sig gældende for ca. 25 pct. mht. børn med særlige behov.

SAMARBEJDE MED SOCIALFORVALTNINGEN

Dette kapitel omhandler skolernes samarbejde med socialforvaltningerne. Datagrundlaget udgøres hovedsageligt af skoleledernes spørgeskema-besvarelser. Enkelte informationer hentes fra spørgeskemaet til udskolingslærerne. Et flertal (65 pct.) af skolelederne har mindst hver måned en kontakt til socialforvaltningen, og meget få er kun i kontakt en gang om året. Samarbejdet drejer sig fortrinsvis om individuelle elevforhold, herunder bekymringshenvendelser fra skole til socialforvaltning og generelt forebyggende indsatser over for socialt udsatte børn. Samarbejdet opnår en noget blandet bedømmelse, idet omkring halvdelen af skolelederne beskriver samarbejdet som godt, mens hver sjette mener, det er dårligt. Skolelederne er især kritiske over for informationsudvekslingen, eller rettere manglen herpå, mellem skole og socialforvaltning, og samtidig er der mange, der føler, at deres skole ikke bliver inddraget i tilstrækkelig grad i løsningen af elevernes problemer. Det skal understreges, at samarbejdet kun beskrives, som skolerne ser det. Forvaltningen er ikke kommet til orde, og i den forstand er det en ensidig beskrivelse af samarbejdet.

Socialforvaltningerne rundt omkring i landets kommuner varetager en vigtig rolle i forhold til sårbare børn og folkeskolernes arbejde med dem. Socialforvaltningerne har blandt andet ansvar for at rådgive og vejlede, foretage undersøgelser, lave handleplaner, visitere og iværksætte tilbud og foranstaltninger samt varetage myndighedsopgaver i forhold til

sårbare unge, og et centralt mål er at sikre, at de unge får en uddannelse, så de senere kan klare sig selv. Når en person får kendskab til, at et barn udsættes for vanrøgt, vold, mishandling, seksuelle overgreb mv. eller på anden måde lever under forhold, der er til fare for barnets sundhed eller udvikling, har han/hun pligt til at underrette kommunen. For lærere og andre fagpersoner gælder en særlig udvidet underretningspligt. Når en socialforvaltning modtager en underretning, har den pligt til at iværksætte en undersøgelse af barnets situation, herunder skoleforhold og trivsel, så selv i de tilfælde, hvor underretningen ikke kommer fra en lærer eller skoleleder, vil der være grundlag for kontakt mellem skole og socialforvaltning.

Hvad angår de forskellige skoletypers kontakt med socialforvaltningen, er det forventeligt, at der vil være forskelle i både kontakthypighed og -årsag. Normalskolernes og socialforvaltningernes samarbejde kan forventes at være præget af uforudsete problematikker, der opstår løbende. Det kan være problemer i elevernes familier, såsom skilsmisses eller dødsfald, eller problemer med mobning, misbrug eller kriminalitet blandt eleven og skolekammeraterne. Specialskolernes og til dels de blandede skolars samarbejde med socialforvaltningerne kan, ud over ovenstående problemtyper, forventes at være præget af en række mere forudsigelige og på forhånd kendte problemstillinger, der omhandler netop de vanskeligheder, som er årsagerne til elevernes indskrivning i specialskolen.

KONTAKTHYPPIGHED

Hypigheden af skolernes kontakt med socialforvaltningen er vist i tabel 8.1. Overordnet set er der et flertal af skolelederne, der har enten 'ugentlig' (19 pct.) eller 'månedlig' (46 pct.) kontakt, og det er kun et fåtal (4 pct.) af skolelederne, der svarer 'årligt' eller 'sjældnere' på spørgsmålet om, hvor ofte de er i kontakt med socialforvaltningen i deres egenskab af skoleledere. Det er forventeligt, at de sårbare elevers problemer ofte kommer til udtryk i forhold til både de indlæringsmæssige og de sociale aspekter, hvorfor skoler med mange elever med vanskeligheder vil have en hyppig kontakt med socialforvaltningen. Det er derfor ikke overraskende, at det især er blandt specialskolerne og dernæst de blandede skoler, vi finder de største andele med 'ugentlig' kontakt på hhv. 30 pct.

og 25 pct., mens der for normalskolernes vedkommende kun er 11 pct. i denne kategori.

'Ugentlig' kontakt til socialforvaltningen er meget ofte og betyder sandsynligvis, at skolerne i denne kategori har mange og/eller tunge verserende akutsager, der kræver samarbejde. 'Månedlig' kontakt kan på trods af, at det også er hyppig kontakt, dække over både akutsager samt mere opsamlende og afklarende månedlige møder. Og det kan handle om både generelle forebyggende aftaler og specifikke bekymringer vedrørende konkrete elever. Kontakt 'nogle gange årligt' eller 'sjældnere' tyder umiddelbart på en skole med meget få elever, som giver anledning til kontakt med socialforvaltningen.

Det er desuden interessant, at der er forskellige mønstre for, hvordan de forskellige skoletyper fordeler sig på kategorierne 'ugentlig', 'månedlig' og 'nogle gange årligt'. Blandt normalskolerne og de blandede skoler er der en markant større andel skoleledere, som svarer 'månedligt' end de andre kategorier, mens specialskolerne fordeler sig jævnt med nogenlunde lige store andele i de tre svarkategorier. Denne mere jævne fordeling blandt specialskolerne kan tænkes at hænge sammen med en stor variation i specialskolernes elevsammensætning og de problemer, som er repræsenteret på de enkelte skoler. Er specialskolen for elever med fysiske handicap, vil behovet for kontakt til socialforvaltningen sandsynligvis være anderledes end på en skole, der retter sig mod adfærdsvanskelige elever.

Ovenstående forskelle tyder på, at skoletyperne er væsensforskellige på andre variable, der har betydning for kontakthypigheden. Først og fremmest er det interessant at undersøge, hvad samarbejdet handler om.

Spørgeskemabesvareelserne viser, som ventet, at udsatte børn er et centralt emne for samarbejdet mellem skoler og socialforvaltninger.

Overordnet set er det over halvdelen af skolelederne, der angiver, at problemer vedrørende udsatte børn fylder 'langt det meste' af deres samlede kontakt med socialforvaltningen (tabel 8.2). De blandede skoler har, som ventet, nogle lidt større andele end normalskolerne i svarkategorierne 'langt det meste' og 'mere end halvdelen', men forskellene er ikke voldsomt store. Samarbejdet omkring udsatte elever fylder enten 'langt det meste' (43 pct.) eller betragtes som 'irrelevant' (33 pct.) i specialskolerne, men på grund af den høje andel, der har svaret 'irrele-

vant', er det vanskeligt at konkludere noget endegyldigt på forskellene mellem specialskoler og de to andre skoletyper.

Forskellene mellem skoletyperne træder mere tydeligt frem i svarene på spørgsmålet om, hvor meget problemer vedrørende børn med særlige behov fylder i skoleledernes samlede kontakt til socialforvaltningen. Besvarelserne viser, at denne kategori af sårbare elever oftere fylder 'langt det meste' på specialskolerne, end den gør på normalskolerne. Knap 64 pct. af de ca. to tredjedele skoleledere fra specialskolerne, der har fundet spørgsmålet relevant, angiver, at 'langt det meste' af deres kontakt til socialforvaltningen omhandler problemer vedrørende børn med særlige behov. Andelene for normalskoler og blandede skoler for den samme kategori er på hhv. 17 pct. og 19 pct. Igen er der en svag sammenhæng med skolernes belastningsgrad, og andelen af elever med særlige behov giver også udslag i besvarelserne.

Ud fra ovenstående kan det forventes, at andre variable, eksempelvis mængden af udsatte elever og elever med særlige behov, er centrale faktorer i forhold til forklaringen af, hvor hyppig kontakt skolerne har til socialforvaltningerne.

TABEL 8.1

Hyppighed af kontakt med socialforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med socialforvaltningen?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uoplyst/ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	16	50	29	5	0	0	100	533
Normalskoler	11	47	35	6	0	1	100	329
Blandede skoler	25	55	18	2	0	0	100	207
Specialskoler	30	32	25	2	8	2	99	145
Alle skoler ¹	19	46	28	4	2	1	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 8.2

Hvor meget af kontakten med socialforvaltningen optages af sårbare børn? Skoleledersvar. Procent.

Hvor meget fylder problemer vedrørende følgende gruppe i din samlede kontakt med socialforvaltningen?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtrent halvdelen	Mindre end halvdelen/ ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Udsatte børn og unge								
<i>Alm. folkeskoler</i>	56	21	6	15	1	2	101	533
Normalskoler	54	19	6	18	1	2	100	329
Blandede skoler	60	24	6	10	0	1	100	207
Specialskoler	43	8	6	8	33	2	100	145
Alle skoler ¹	40	18	6	14	7	2	100	686
Børn og unge med særlige behov								
<i>Alm. folkeskoler</i>	18	17	17	47	0	2	101	533
Normalskoler	17	15	16	49	0	2	100	329
Blandede skoler	19	21	17	42	0	1	100	207
Specialskoler	45	8	8	7	30	3	100	145
Alle skoler ¹	24	16	15	38	6	2	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

HVOR OFTE ER DER KONTAKT?

Undersøges sammenhængene mellem kontakthypigheden til socialforvaltningen og en række baggrundsvariable, finder vi flere interessante aspekter. For alle folkeskolerne viser der sig en sammenhæng mellem hypigheden af skolens kontakt med socialforvaltningen og hver enkelt af følgende variable: andelen af elever, der bor i lejebolig, andelen af lavtuddannede forældre, andelen af elever med anden etnisk baggrund end dansk, andelen af socialt udsatte og andelen af elever med særlige behov. Jo større disse andele er, jo højere er andelen af skoleledere, der har hyppig kontakt til socialforvaltningen. Det samme gør sig gældende for variablene urbaniseringsgrad, landsdel og gennemsnitskarakter, således at kontakthypigheden typisk er større i hovedstaden og de større byer eller København og omegn samt for de skoler, der har et lavt karaktergennemsnit.

Ovenstående resultater er i fin overensstemmelse med den tilsvarende analyse i kapitel 10 omhandlende skolernes samarbejde med SSP. Som det nævnes, er der ofte et stort overlap mellem de benyttede baggrundsvariable.

ANTALLET AF SÅRBARE BØRN OG HYPPIGHED AF KONTAKT MED SOCIALFORVALTNINGEN

Eftersom skolelederne har alle skolens elever som ansvarsområde, er det mest interessant at se på mængden af sårbare elever i absolutte tal og ikke som andele af skolernes samlede elevtal. Dette er særlig væsentligt, da der er store forskelle i skolestørrelserne, og disse forskelle potentielt kan skjule interessante sammenhænge. Det er eksempelvis forventeligt, at en skoleleder for en skole med få sårbare elever har lav kontakthypighed, og at en skoleleder for en skole med mange sårbare elever har høj kontakthypighed. Er der omvendt en skoleleder for en skole med få sårbare elever, der har høj kontakthypighed, kunne det tyde på, at eleverne er meget belastede, og/eller at der bliver samarbejdet meget om disse elever. Tabel 8.3 viser kontakthypigheden for normalskolerne opdelt efter antallet af udsatte elever hhv. elever med særlige behov.

TABEL 8.3

Hyppighed af kontakt med socialforvaltningen. Normalskoler opdelt efter antal udsatte elever hhv. elever med særlige behov på skolen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med socialforvaltningen?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årtligt	Årtligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Normalskoler, få socialt udsatte elever (0-19 elever)	5	37	47	10	0	1	100	174
Normalskoler, middel antal socialt udsatte elever (20-49)	17	66	16	0	0	1	100	83
Normalskoler, højt antal socialt udsatte elever (50 eller flere)	27	57	14	3	0	0	101	37
Alle skoler	19	47	27	4	2	1	100	591
Normalskoler, få elever med særlige behov (0-19 elever)	7	37	46	9	0	1	100	152
Normalskoler, middel antal elever med særlige behov (20-49)	14	59	22	5	0	0	100	103
Normalskoler, højt antal elever med særlige behov (50 eller flere)	22	62	16	0	0	0	100	37
Alle skoler	19	47	27	4	2	1	100	616

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Kontakthypigheden er overordnet set stigende med antallet af socialt udsatte elever. For eksempel gælder det for alle tre skoletyper, at skolerne med 50 eller flere socialt udsatte elever har en større andel med 'ugentlig' kontakt end skoler, der har få eller et middel antal socialt udsatte elever. Fordelingerne bliver noget mere udjævnede, hvis kategorierne 'ugentlig' og 'månedlig' kontakt slås sammen, men samlet set ændrer det ikke på, at der er en overordnet sammenhæng. Når dette er sagt, så kan det overraske, at sammenhængen ikke er tydeligere, end den er. De socialt udsatte elever er netop en kernegruppe for socialforvaltningernes virke, og det kan derfor overraske, at der alligevel er i alt 16 skoleledere fra skoler med et højt antal udsatte elever, der kun har kontakt nogle gange årligt eller sjældnere.

Idet specialskolerne typisk har få elever, er det forventeligt, at de specialskoler, der falder i kategorien 'højt antal socialt udsatte elever', betegner stort set alle deres elever som socialt udsatte.

Det er endvidere interessant, at det for hver enkelt af de tre kategorier, defineret ved antallet af socialt udsatte elever, er specialskolerne og dernæst de blandede skoler, der har de største andele med 'ugentlig' kontakt. Dette kan fortolkes som, at de socialt udsatte elever i specialskolerne generelt er mere tungt belastede end de socialt udsatte elever i normalskolerne og derfor nødvendiggør mere samarbejde med socialforvaltningerne, men forskellene kan også skyldes andre faktorer eller anderledes samarbejdsrelationer.

I forhold til antallet af elever med særlige behov og kontakthypigheden til socialforvaltningen er der en relativt tydelig sammenhæng blandt normalskolerne og en svag sammenhæng for de blandede skoler. For specialskolernes vedkommende synes der ikke at være en sammenhæng, hvilket sandsynligvis kan tilskrives de forskelle, der er i elevsammensætningerne inden for denne skoletype.

At specialskolerne og de blandede skoler har en højere kontakthypighed end normalskolerne inden for hver enkelt af de tre antalskategorier, skyldes sandsynligvis, at de elever med særlige behov, der går på specialskole eller i specialklasse, generelt har mere krævende særlige behov end de elever med særlige behov, der kan inkluderes i normalskoleundervisningen.

Hvad antallet af elever med andet modersmål end dansk og kontakthypigheden angår, er der ikke umiddelbart en sammenhæng for de blandede skoler og for specialskolerne. For normalskolernes vedkom-

mende er kontakthypigheden stigende med antallet af elever med andet modersmål end dansk.

KONTAKTHYPPIGHED OG BELASTNINGSGRAD

På baggrund af socialforvaltningernes opgavebeskrivelse er det forventeligt, at mængden af problemer på de enkelte skoler påvirker kontakthypigheden, og denne forventning bekræftes af spørgeskemaresultaterne. Som tabel 8.3 viser, er der en tydelig og gennemgående sammenhæng mellem belastningsgraden og hyppigheden af skolernes kontakt til socialforvaltningen for alle tre skoletyper.

Sammenhængen er særlig tydelig for normalskolernes vedkommende, idet både andelen for 'ugentlig' og 'månedlig' kontakt er stigende med belastningsgrad. Der er således kun 37 pct. af normalskolerne med lav belastningsgrad, der placerer sig i kategorierne 'ugentlig' og 'månedlig' kontakt, mens de tilsvarende andele for normalskoler med middel belastningsgrad og høj belastningsgrad er på hhv. 60 pct. og 85 pct. Den overordnede tendens er den samme for den halvdel af specialskolerne, der har besvaret indeksspørgsmålene. Skellet for de blandede skolars vedkommende går i højere grad mellem 'ugentlig' og 'månedlig' kontakt, idet der ikke er nogen skoler af denne type med lav belastningsgrad, der har 'ugentlig' kontakt. Sammenhængene er ikke overraskende, idet flere af de variable, der danner grundlag for indekset 'belastningsgrad', er meget relevante i forhold til skolernes samarbejde med socialforvaltningerne.

HVAD SAMARBEJDES DER OM?

Skolernes samarbejde med socialforvaltningerne er (jf. tabel 8.5) helt overvejende centreret omkring individuelle elevforhold. Det gælder uanset, hvilken skoletype vi ser på. Tre fjerdedele af skolelederne svarer, at 'langt det meste' af kontakten omhandler individuelle elevforhold, og inkluderes kategorien 'mere end halvdelen', udgør andelen næsten 90 pct. Dette er, qua socialforvaltningens opgaver, ikke overraskende, men giver samtidig en indikation af, at de fleste af skolerne og socialforvaltningerne

kun sjældent samarbejder direkte omkring det generelle forebyggende, og at dette tema i højere grad ligger i SSP-samarbejdet.

Når det kommer til hyppigheden af de mere specifikke temaer for samarbejdet med socialforvaltningen, er der generelt meget få af besvarelsene, der falder i kategorien 'ugentligt' samarbejde. Det er kun for temaerne 'bekymringshenvendelse fra skole til socialforvaltning' og 'generelt forebyggende indsatser over for socialt udsatte børn', hvor den samlede andel besvarelser i svarkategorierne 'ugentligt' og 'månedligt' samarbejde overstiger 15 pct. med hhv. 35 pct. og 24 pct.

Det er ikke overraskende, at netop disse to temaer skiller sig ud, eftersom de omhandler socialforvaltningernes kerneopgaver. Det er 'bekymringshenvendelse fra skole til socialforvaltning', der udgør det hyppigste kontakttema med samlet set 35 pct. af skolelederne, der svarer 'ugentligt' eller 'månedligt', og det er de blandede skoler, med samlet 50 pct. i de to svarkategorier, der trækker gennemsnittet op. Den tilsvarende andel for specialskolerne (32 pct.) er højere end for normalskolerne, men ligger noget lavere end for de blandede skoler. Dette kan skyldes, at eleverne på specialskolerne typisk allerede i forvejen er kendt i det sociale system, og den relativt høje andel (17 pct.) af skolelederne fra specialskolerne, der har svaret 'irrelevant', kan muligvis forklares i samme optik.

Skoler og hele kommuner med høj belastning må forventes at have en høj frekvens af bekymringshenvendelser til socialforvaltningen. Derfor er det helt som ventet, at 55 pct. af lederne på almindelige folkeskoler i kommunerne i København og omegn rapporterer at have den slags kontakter mindst hver måned, mens det kun drejer sig om 28 pct. af skolerne i Jylland/Fyn.

Det andet relativt hyppige samarbejdstema 'generelt forebyggende indsatser over for socialt udsatte børn' har samlet set 24 pct. besvarelser i kategorierne 'ugentligt' og 'månedligt'. I betragtning af at individuelle elevforhold, som tidligere nævnt, fylder meget i kontakten til socialforvaltningen, er det ikke overraskende, at størstedelen af skolerne kun har kontakt omhandlende den generelt forebyggende indsats 'nogle gange i løbet af året' eller sjældnere. I modsætning til de akutte situationer kan samarbejdet omkring det generelle forebyggende arbejde bedre klares på færre og planlagte møder.

TABEL 8.4

Hyppighed af kontakt med socialforvaltningen. Skoletyper opdelt efter belastningsgrad. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med socialforvaltningen?	Ugl.		Mdl.		Nogle gange		Uopl./ved ikke	I alt	Antal
			årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant		pct.	
Alm. folkeskoler, lav belastning	1	42	45	6	6	0	1	101	120
Alm. folkeskoler, middel belastning	21	47	30	1	1	0	0	100	212
<i>Alm. folkeskoler, høj belastning</i>	24	62	14	1	0	0	0	101	159
Normalskoler, lav belastning	1	36	49	7	7	0	1	101	103
Normalskoler, middel belastning	14	46	38	1	2	0	0	101	117
Normalskoler, høj belastning	23	62	14	1	0	0	0	100	78
Blandede skoler, lav belastning	0	82	18	0	0	0	0	100	17
Blandede skoler, middel belastning	29	48	21	1	0	0	0	100	95
Blandede skoler, høj belastning	27	58	14	0	0	0	0	100	84
Specialschooler, lav belastning	18	29	41	0	6	6	0	100	17
Specialschooler, middel belastning	24	43	29	0	0	5	0	100	21
Specialschooler, høj belastning	42	36	12	3	0	3	3	100	33
Alle skoler	19	49	28	2	2	1	0	100	570

Anm.: Som tidligere nævnt er der sorteret mange skoler (116 stk.) fra i forbindelse med konstruktionen af indekset for belastningsgrad, idet de ikke har besvaret alle de spørgsmål, der indgår i indekset.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 8.5

Hyppighed af tema for kontakten med socialforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med socialforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt eller sjældnere	Irre- levant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Bekymringshenvendelse fra skole til socialforvaltning	4	31	47	11	4	3	100	686
Generelt forebyggende indsatser over for socialt udsatte børn	3	21	33	30	6	6	99	686
Forebyggende indsatser over for børn med AKT-problemer	1	14	31	39	9	7	101	686
Bevilling af støtte til elev med særlige behov	1	9	39	41	6	5	101	686
Forebyggende indsatser over for tosprogede børn	1	6	19	49	11	15	101	686
En elevs overgang til eller fra anden undervisning	0	6	38	45	4	6	99	686
Politimæssig efterforskning med evt. forbindelse til elever på skolen	0	2	18	64	7	10	101	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 8.6

Generel vurdering af samarbejdet med socialforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med socialforvaltningen?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler, heraf:</i>	12	38	32	14	3	0	2	101	533
Normalskoler	13	39	32	13	2	0	2	100	329
Blandede skoler	12	36	32	15	4	0	1	100	207
Specialskoler	14	42	17	17	1	9	1	100	145
Alle skoler ¹	13	39	29	14	3	2	1	100	686

1. Inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

De resterende samarbejdstemaer er alle relativt sjældne årsager til kontakt mellem skolerne og socialforvaltningerne. Dette skyldes sandsynligvis enten, at der på langt størstedelen af skolerne kun sjældent er behov for samarbejde på disse områder (en elevs overgang til eller fra anden undervisning og politimæssig efterforskning med evt. forbindelse til elever på skolen). Eller at samarbejdet kan varetages ved hjælp af planlagte og sjældne møder (forebyggende indsatser over for børn med AKT-problemer, bevilling af støtte til elev med særlige behov, forebyggende indsatser over for tosprogede børn).

TILFREDSHED MED SAMARBEJDET

Skolelederne ser (jf. tabel 8.6) meget forskelligt på samarbejdet med socialforvaltningen. Dog med størst vægt på en positiv bedømmelse. Uanset skoletype mener omkring halvdelen, at samarbejdet er godt, mens omvendt 15-20 pct. finder, at det er dårligt. Resten forholder sig neutrale.

På specialskolerne er man lidt mindre tilbøjelige til at anlægge en neutral (hverken-eller) holdning. Det kan hænge sammen med, at man der i et vist omfang har undladt en stillingtagen ved at benytte kategorien 'irrelevant'.

En hyppig kontakt kan blandt andet betyde, at man har lettere ved at bedømme samarbejdet og ikke så let lader sig lokke til den "nemme løsning" at karakterisere samarbejdet som professionelt, korrekt eller som her 'hverken godt eller dårligt'. Dette understøttes af, at vi for alle skoletyper under et finder en svag tendens til, at andelen af skoleledere, der er tilfredse med samarbejdet med socialforvaltningen, er størst, når skolelederen har hyppig kontakt. For skoleledere med 'ugentlig kontakt' er andelen, der forholder sig positivt til samarbejdet, på 63 pct., mens den for skoleledere med 'månedlig kontakt' og skoleledere med kontakt 'nogle gange i løbet af året' er på hhv. 52 pct. og 46 pct.

Spørgeskemaet til skoleledere indeholder en række spørgsmål, der har til formål at afdække de bagvedliggende årsager til skoleledernes vurderinger af samarbejdet med socialforvaltningerne. Flere af spørgsmålene omhandler informationsudveksling, som må betragtes som et centralt element i samarbejdet omkring sårbare elever. De fleste skoleledere giver udtryk for, at reglerne om skolens tavshedspligt vedrørende private forhold i større eller mindre grad hæmmer samarbejdet med socialforvaltningen. Kun 14 pct. afviser, at det er tilfældet (tabel 8.7).

TABEL 8.7

Vurdering af samarbejdet med socialforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

I hvilken grad oplever du, at skolens tavsheds- pligt vedrørende private forhold hæmmer samarbejdet med socialforvaltningen omkring socialt udsatte børn og børn med særlige behov?	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler</i>	3	3	13	38	39	0	3	99	533
Normalskoler	3	4	11	38	40	0	4	100	329
Blandede skoler	3	3	15	39	39	0	2	101	207
Specialskoler	1	3	14	22	34	26	1	101	145
Alle skoler ¹	13	19	27	22	14	4	1	100	686

1. inkl. fem skoler, der ikke har oplyst skoletype.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 8.8

Vurdering af samarbejdet med socialforvaltningen. Alle skoler. Skoleledersvar. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Neutral	Uenig	Meget uenig	Irrele- vant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Skolens lærere er ofte i tvivl om, hvilke informationer om enkeltelever de må og skal videregive til socialforvaltningen	5	26	24	34	5	3	4	101	686
Lærere, som har kontaktet socialforvaltningen om bekymrende elevadfærd, er usikre på, om deres henvendelse fører til noget	28	44	13	6	2	3	3	99	686
Socialforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn og børn med særlige behov	4	40	33	13	4	3	4	101	686
Socialforvaltningen er god til at inddrage skolen i løsning af udsatte børns problemer	3	20	35	22	12	4	4	100	686
I anbringelsessager oplever jeg, at socialforvaltningen primært arbejder på en løsning på de sociale/behandlingsmæssige problemer, mens skolegangen kommer i anden række	8	29	32	10	1	5	16	101	686
Samarbejdet med socialforvaltningen understøtter effektivitet i de forebyggende indsatser for udsatte børn	1	14	34	31	10	4	7	101	686
Socialforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til udsatte børn	0	15	37	30	7	4	7	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Skolelederne er endvidere blevet bedt om svare på, hvor enige eller uenige de er i en række udsagn om samarbejdet mellem deres skole og socialforvaltningen, disse er samlet i tabel 8.8.

Der er et flertal af skolelederne, der enten mener, at skolens lærere har styr på, hvilke informationer om enkeltelever de må og skal videregive til socialforvaltningen, eller forholder sig neutrale til spørgsmålet. Samtidig er der dog også en væsentlig andel på lige over 30 pct., der svarer '(meget) enig' til, at lærerne ofte er i tvivl. En del af den utilfredshed, der er med skolernes tavshedspligt, kan således skyldes usikkerhed omkring, hvordan reglerne om videregivelse af oplysninger skal fortolkes, og der synes at være potentiale for, at samarbejdet kan forbedres ved at øge lærernes viden omkring emnet.

Når det kommer til informationsudvekslingen den anden vej, fra socialforvaltningen til skolerne, er billedet noget mere bekymrende. Mens under 10 pct. af skolelederne svarer '(meget) uenig' til udsagnet: 'Lærere, som har kontaktet socialforvaltningen om bekymrende elevadfærd, er usikre på, om deres henvendelse fører til noget', svarer over 70 pct. af skolelederne '(meget) enig'. Der er en svag tendens til, at denne bekymring er mest udbredt på skolerne med en høj belastningsgrad, hvilket må formodes at hænge sammen med, at lærerne på disse skoler oftere har problemstillingen inde på livet.

Resultatet er ikke overraskende, idet skolelærerne også tidligere har kritiseret socialforvaltningerne for ikke at tilbagegive informationer om resultaterne af deres underretninger samt for at være for langsomme til at reagere med iværksættelsen af en egentlig foranstaltning eller et tiltag. Denne kritik af forvaltningen hænger sammen med lovgivningen på området. For det første må socialforvaltningen ikke nødvendigvis give underretter oplysninger om, hvilke tiltag der iværksættes, da underretter ikke er part i sagen og derfor kun har krav på en 'kvittering' for, at underretningen er modtaget. For det andet skal socialforvaltningen gennemføre en § 50-undersøgelse (lov om social service), der ofte er omfattende og tidskrævende, og det er kun i akutte tilfælde, at der bliver iværksat en foranstaltning med det samme.

Skolelederne er væsentligt mere optimistiske i deres besvarelser, når det kommer til udsagnet: 'Socialforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn og børn med særlige behov'. Næsten fire femtedeile svarer '(meget) enig' eller forholder sig neutrale, mens det er lidt under hver sjette skoleleder, der ikke mener, at socialforvalt-

ningen er lydhør over for skolens henvendelser. Spørgsmålet er vigtigt, eftersom skolerne indtager en meget central position i arbejdet med sårbare børn og unge. Hvis skolelederne føler, at henvendelserne ikke bliver taget alvorligt, er det sandsynligt, at det samme gør sig gældende for lærerne, der er i hyppig kontakt med eleverne og derfor har gode muligheder for at opdage bekymringstegn i forhold til trivsel og udvikling. Hvis lærerne ikke er motiverede for at underrette socialforvaltningen, kan problemerne nå at vokse sig større og måske uløselige.

Knap en fjerdedel af skolelederne mener, at 'Socialforvaltningen er god til at inddrage skolen i løsning af udsatte børns problemer', mens over en tredjedel af skolelederne forholder sig negativt til udsagnet, og en tilsvarende gruppe svarer 'hverken/eller'. Disse fordelinger kan tænkes at hænge sammen med de tidligere nævnte problematikker, at socialforvaltningen har tavshedspligt og har pligt til at gennemføre tidskrævende § 50-undersøgelser, før de skridter til konkret handling. Tavshedspligten kan medføre, at skolen ikke nødvendigvis bliver informeret eller inddraget, hvis socialforvaltningen vurderer, at de til en given elev tilknyttede problemstillinger skyldes forhold i hjemmet og ikke i skolen. Disse, noget delte, vurderinger af socialforvaltningernes evner til at inddrage skolerne kan endvidere hænge sammen med, at en betydelig andel af skolelederne (37 pct.) giver udtryk for, at socialforvaltningens primære fokus er på de sociale/behandlingsmæssige problemer, mens skolegangen kommer i anden række.

Når det kommer til udsagnet: 'Samarbejdet med socialforvaltningen understøtter effektivitet i de forebyggende indsatser for udsatte børn', er der 14 pct. af skolelederne, der giver udtryk for, at samarbejdet omkring de forebyggende indsatser fungerer effektivt. Der er omkring en tredjedel, der forholder sig neutrale, mens der er 41 pct. af skolelederne, der svarer '(meget) uenig'. Skoleledernes besvarelser kan hænge sammen med det forhold, at det sociale arbejde med sårbare børn er et område, hvor det ofte er meget svært at måle effekterne af det forebyggende arbejde. Dels er der som regel en tidsforskydning fra et forebyggende tiltag iværksættes, til effekterne heraf opstår. Dels er der typisk betydelige problemer med at klarlægge, om der er årsagssammenhæng mellem tiltag og resultat, idet forholdet ofte vil være sløret af andre faktorer. Som følge heraf er det meget begrænset med viden om, hvilke former for forebyggende indsatser der virker, og hvorfor de virker, hvilket gør det yderst vanskeligt, og ofte til et trosspørgsmål, at vurdere effektiviteten. Endvi-

dere kan ovennævnte vanskeligheder gøre, at den forebyggende indsats nedprioriteres i det politiske system. Når der skal spares, kan det være fristende for politikerne og forvaltningen at fokusere på de mere kortsigtede og målbare elementer af den sociale indsats og skære ned på de mere langsigtede og forebyggende tiltag.

Skoleledernes holdninger til udsagnet 'Socialforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til udsatte børn' kan også forklares ud fra ovenstående forhold. Der er kun få, der erklærer sig '(meget) enig' (ca. 15 pct.), mens en betydelig andel af skolelederne er '(meget) uenige' (37 pct.) i udsagnet. Der er en svag tendens til, at omfanget af denne bekymring stiger i takt med skolernes belastningsgrad, andel elever, der bor i lejebolig, og andelen af socialt udsatte elever.

Det er interessant, at der generelt er flere skoleledere, der vurderer det overordnede samarbejde bedre (se tabel 8.10: Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med socialforvaltningen?), end der er for de delelementer af samarbejdet, som spørgeskemaundersøgelsen berører. Afhængig af hvordan de enkelte respondenter fordeler sig på de forskellige spørgsmål, kunne det tyde på, at skolelederne generelt er tilbøjelige til at være mere kritiske i forhold til de konkrete delelementer, end de er på det mere generelle plan.

Samlet set er det tydeligt, at skolerne ikke føler sig hørt i tilstrækkeligt omfang, og at der er et betydeligt forbedringspotentiale i kommunikationsdelen af samarbejdet mellem skoler og socialforvaltninger. Mulige indsatsområder på skolerne kunne være at øge informationsniveauet blandt lærere og skoleledere om regler og arbejdsvilkår i socialforvaltningerne.

TABEL 8.9

Kontakt med socialforvaltningen. Udskolingslærersvar. Procent.

Var du sidste år (2009/10) i kontakt med socialforvaltningen vedrørende elever i din afgangsklasse?	Nej, al kontakt går via UU	Nej	Ja, 4 eller flere gange	Ja, 2-3 gange	Ja, en enkelt gang	Irrelevant	Uopl./ husker ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	4	36	12	22	12	0	13	99	344
Normalskoler	3	43	8	17	12	0	18	101	163
Blandede skoler	6	29	16	27	14	1	9	102	165
Specialskoler	3	12	38	23	2	11	12	101	109
Alle skoler ¹	4	30	18	22	10	3	13	100	458

1. Inklusive skoler, hvor skoletype ikke er oplyst.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 8.10

Generel vurdering af samarbejdet med socialforvaltningen. Udskolingslærersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med socialforvaltningen?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Har ikke noget samarbejde	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskole, heraf:</i>	1	26	28	15	3	10	16	99	344
Normalskoler	1	22	27	15	3	12	21	101	163
Blandede skoler	1	29	29	16	2	10	13	100	165
Specialskoler	5	32	28	6	3	11	16	101	109
Alle skoler	2	28	29	13	3	11	16	100	458

Anm.: Kategorien 'alle skoler' er inklusive skoler, hvor skoletype ikke er oplyst.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

UDSKOLINGSLÆRERNE

Mod slutningen af elevernes tid i folkeskolen er de problemer, eleverne har i skolen, ved at være ”et overstået kapitel”, som enten skulle være håndteret for længe siden eller ikke længere bliver set som skolens anliggende. I afgangsklasserne rettes blikket mere fremad mod det, der skal ske efter folkeskolen. Det er således navnlig i forhold til elever, som på det personlige plan har vanskeligheder at kæmpe med i forbindelse med at finde et egnet uddannelsesstilbud og starte på det, skolens udskolingslærere kan have et behov for samarbejde med forskellige (kommunale) instanser som UU, PPR og socialforvaltningen for at løse opgaven. Vi har i undersøgelsen medtaget nogle få spørgsmål om udskolingslærernes samarbejde med socialforvaltningen.

Omkring halvdelen af udskolingslærerne har haft kontakt til socialforvaltningerne vedrørende elever i deres afgangsklasse det forgangne skoleår. Omkring en tredjedel tilkendegiver, at de ikke har haft kontakt til socialforvaltningen vedrørende elever i deres afgangsklasse, og der er omkring 15 pct., der svarer enten ’irrelevant’, ’husker det ikke’ eller falder i kategorien ’uoplyst’.

På normalskolerne er det kun godt hver tredje lærer, der positivt angiver at have været i kontakt med socialforvaltningen. Den tilsvarende andel på specialskolerne er næsten dobbelt så høj (63 pct.). Hertil kommer, at der på specialskolerne typisk har været mange kontakter (4 eller flere), mens normalskolerne oftest har haft nogle få kontakter med socialforvaltningen. De blandede skoler ligger i en mellemposition, hvor 57 pct. har haft kontakt, men hyppigheden heraf synes at have været lavere end på specialskolerne.

Udskolingslærernes generelle vurdering af samarbejdet med socialforvaltningen må nødvendigvis bære præg af, at ganske mange i det sidste skoleår ikke har haft nogen samarbejdsrelation til forvaltningen. Mellem en fjerdedel og en tredjedel undlader da også en egentlig stillingtagen (svarer, at de ’ikke har samarbejdet’ eller ’ved ikke’). Og en lige så stor andel placerer sig i kategorien ’hverken godt eller dårligt’. De ca. 40 pct., som med deres svar viser et mere artikulert syn på samarbejdet, gør det forsigtigt, dvs. de går ikke til yderligheder ved at vælge kategorierne ’meget godt’ eller ’meget dårligt’. Næsten alle lægger sig tæt på midten, hvilket alt i alt tyder på, at lærerne på disse klassetrin føler sig mindre godt klædt på til at udtale sig. Deres erfaringsbaggrund er for spinkel.

Alle skoletyper har flere lærere, som finder, at samarbejdet er mere godt end dårligt. På normalskolerne er overvægten til fordel for den gode bedømmelse dog beskeden, mens den på specialskolerne er markant. Det er netop specialskolerne, der har det tætte kontaktmønster, hvilket peger i retning af, at et mere omfattende samarbejde også fører til et forbedret syn på samarbejdet. Argumentationen er, at jo bedre du kender dine samarbejdspartnere og deres udgangspunkt for opgaveløsningen, jo lettere er det at samarbejde.

SAMARBEJDE MED PPR

Alle kommuner er forpligtede til at drive en Pædagogisk Psykologisk Rådgivning (PPR), der rådgiver og vejleder institutioner med børn og unge i kommunen. Hovedsigtet med folkeskolens samarbejde med PPR er at sikre, at elever med særlige behov får den rette undervisning. Omdrejningspunktet i samarbejdet er derfor børn og unge med særlige behov. Denne gruppe af elever har mange forskelligartede behov og vanskeligheder, hvorfor PPR's opgaver og samarbejdet med skolerne også er mangeartede. Som det vil fremgå, er der stor forskel på omfanget, indholdet og tilfredsheden med PPR-samarbejdet. Den nærmere udformning af PPR er op til den enkelte kommune, og samarbejdet mellem skoler og PPR kan derfor antage forskellige former rundt omkring i landet. I det følgende vil vi se på den nærmere udformning af PPR-samarbejdet.

Overordnet kan det siges, at skolelederne generelt har hyppig kontakt til PPR og er tilfredse med samarbejdet. Blandt udskolingslærere og børnehaveklasselærere er billedet lidt mindre ensartet. En stor del af udskolingslærerne og børnehaveklasselærerne har jævnligt kontakt med PPR, mens en mindre del sjældent har kontakt med PPR. På samme vis udtrykker en stor del af børnehaveklasselærerne og udskolingslærerne tilfredshed med PPR-samarbejdet, mens en mindre del udtrykker utilfredshed. I det følgende vil der blive set nærmere på omfanget, indholdet

og tilfredsheden i samarbejdet med PPR, og om der er en sammenhæng med forhold som elevsammensætning, skolestørrelse, skoletype mv.

Besvarelser fra skoleleder, børnehaveklasselærer og lærere i udskolingen danner grundlag for beskrivelsen af PPR-samarbejdet, og det er derfor alene skolens syn på samarbejdet, der kortlægges, og ikke PPR's.

Undersøgelsens spørgeskemaer er udformet med henblik på at blive besvaret på almindelige folkeskoler. Specialskolerne er meget forskellige og arbejder med elever, hvis behov og vanskeligheder er af en sådan karakter, at en række af spørgsmålene i undersøgelsen må opfattes som irrelevante for en del specialskoler. Mellem en tredjedel og en fjerdedel af skoleledere, udskolingslærere og børnehaveklasselærere fra specialskolerne har da også svaret 'irrelevant' til spørgsmål om PPR.

HVOR HYPPIGT SAMARBEJDER SKOLEN MED PPR?

SKOLELEDERNE

PPR er en af de instanser, skolerne hyppigst samarbejder med. I samarbejdet vil de fleste kontakter i den indledende fase gå hen over lederens bord. Såvel skoleledere som børnehaveklasselærere og udskolingslærere er blevet spurgt om hyppigheden af deres kontakt med PPR. Mere end 90 pct. af skolelederne på almindelige folkeskoler har (jf. tabel 9.1) angivet, at de samarbejder med PPR 'ugentligt' eller 'månedligt', mens dette gælder for 77 pct. af skolelederne på specialskoler. Blandede skoler har overordnet set oftere kontakt med PPR end specialskoler og normalskoler. Mens 63 pct. af de blendede skoler har kontakt med PPR ugentligt, er det tilsvarende tal 52 pct. for specialskoler og 44 pct. for normalskoler. Mens 7 pct. af normalskolerne og 11 pct. af specialskolerne kun har kontakt med PPR nogle gange om året, er det tilsvarende tal 3 pct. for de blendede skoler. Det er yderst få skoler, der har kontakt med PPR årligt eller sjældnere. Skolelederne har derfor på alle typer af skoler forholdsvis ofte kontakt med PPR. På skoler med en høj belastningsgrad er der et hyppigere samarbejde med PPR end på skoler med en lav belastningsgrad, og dette mønster gælder for alle skoletyper.

TABEL 9.1

Hyppighed af kontakt med PPR. Skoleledersvar. Procent.

	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	51	42	6	0	0	0	1	100	533
Normalskoler	44	47	7	0	0	0	1	100	329
Blandede skoler	63	33	3	0	1	0	1	100	207
Skoler m/høj belastningsgrad	61	32	5	1	0	1	1	100	198
Skoler m/lav belastningsgrad	28	57	13	1	0	1	1	100	138
Specialskoler	52	25	11	4	1	6	1	100	145
Kommuner i København og omegn	70	25	3	0	0	0	2	100	64
Alle skoler	51	38	7	1	0	1	1	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.2

Sammenhængen mellem kontakt med PPR vedrørende afgangselever i skoleåret 09/10 og det typiske antal elever med særlige behov i en klasse. Svar fra lærere i 9./10. klasse. Procent.

Antal elever med særlige behov i en typisk 9. klasse på skolen ud af 20 elever	Har været i kontakt med PPR i skoleåret 09/10	Har ikke været i kontakt med PPR i skoleåret 09/10	Uopl./ved ikke	Irrelevant	I alt pct.	Antal
1-2 elever	48	42	10	1	101	166
3-5 elever	66	20	13	1	100	149
Mere end 5 elever	85	6	5	4	100	103
I alt	65	25	2	8	100	418

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Ud over en sammenhæng mellem belastningsgrad på skolen og kontakthypighed med PPR er der også sammenhæng mellem kontakthypighed og andelen af elever med særlige behov samt andelen af udsatte elever på almindelige folkeskoler. Således samarbejdes der mere med PPR på skoler, hvor der er en stor andel af elever med særlige behov og/eller en stor andel udsatte elever end på skoler med en mindre andel. Der er også sammenhæng mellem kontakthypighed og urbaniseringsgrad, ved at skoler i hovedstadsområdet og i de større provinsbyer samarbejder mere med PPR end skoler i småbyer og landdistrikter. En større andel af kommunerne i og omkring København end i resten af landet har ugentlig kontakt til PPR. Større skoler har oftere kontakt med PPR end mindre skoler, og der er hyppigere kontakt med PPR på skoler, hvor mange elever bor i udlejningsboliger. Forskellene i kontakthypighed varierer omkring 20-30 procentpoint afhængig af disse faktorer, således at 63 pct. af skoler i hovedstadsområdet og store byer fx samarbejder ugentligt med PPR, mens dette gælder for 33 pct. af skolerne i landdistrikterne (bilagstabel 2.9.1).

Det er ikke så overraskende, at der er sammenhæng mellem kontakthypighed og disse forskellige forhold. Store skoler findes typisk i større byer, og udsatte familier bor oftere i lejeboliger end den øvrige befolkning osv., hvorfor der kan ses et sammenfald mellem forhold som urbanisering, skolestørrelse, andelen, der bor i lejeboliger mv.

UDSKOLINGS- OG BØRNEHAVEKLASSELÆRERE

Børnehaveklasselærere og udskolingslærere har hovedsaglig kontakt til PPR, når deres egne elever er berørt. Derfor må de helt naturligt forventes at være mindre i kontakt med PPR end skolelederne. Behovet for kontakt med PPR er desuden afhængig af, hvilke elever der aktuelt er i klassen, hvilket taler for en større variation i kontakthypigheden lærerne imellem.

Børnehaveklasseledere er ikke spurgt om hyppigheden af deres kontakt med PPR. Men det er udskolingslærerne på den måde, at de blev spurgt, om de sidste skoleår var i kontakt med PPR omkring elever fra afgangsklassen. 3 ud af 5 udskolingslærere på de almindelige folkeskoler har været i kontakt med PPR omkring afgangselever i løbet af sidste skoleår, mens hver fjerde udskolingslærer ikke har været det. På specialskolerne har udskolingslærerne lidt mere samarbejde med PPR omkring afgangselever end på almindelige folkeskoler, idet 4 ud af 5 udskolingslæ-

rere har været i kontakt med PPR omkring afgangselever sidste skoleår, og kun hver 10. ikke har.

Der kan være flere årsager til forskellen i, hvor ofte udskolingslærere har kontakt med PPR vedrørende elever i afgangsklasserne. En plausibel forklaring ville være, at lærere med mange afgangselever med særlige behov samarbejder mere med PPR end lærere med få afgangselever med særlige behov. I spørgeskemaet har udskolingslærerne vurderet, hvor mange elever med særlige behov der vil være i en typisk 9. klasse på 20 elever på skolen. Tabel 9.2 viser sammenhængen mellem antallet af elever med særlige behov i en typisk 9. klasse på skolen, og hvor ofte udskolingslæreren sidste skoleår har samarbejdet med PPR omkring elever i afgangsklasserne. Specialskolerne er ikke medtaget i tabellen, da udredning har en anderledes karakter på specialskoler og ikke følger andelen af elever med særlige behov på samme måde som på almindelige folkeskoler.

Tabellen viser, at udskolingslærere på skoler, hvor der typisk er flere elever med særlige behov i 9. klasse, generelt er mere i kontakt med PPR omkring afgangselever end udskolingslærere på skoler, hvor der typisk ikke er så mange elever med særlige behov.

Af tabellen ses det også, at det er yderst få udskolingslærere på skoler, hvor der typisk vil være mere end fem elever med særlige behov i en 9. klasse, der ikke har samarbejdet med PPR omkring afgangseleverne i løbet af sidste skoleår.

Af tabellen ses det også, at omkring halvdelen af de udskolingslærere, der vurderer, at de typisk kun har 1-2 elever med særlige behov i en 9. klasse, ikke var i kontakt med PPR omkring elever i afgangsklassen sidste skoleår. Da vi ikke kender noget til karakteren af de særlige behov, eleverne på disse skoler konkret har, kan vi heller ikke udtale os om, hvorvidt det må anses for problematisk, at der ingen kontakt har været. Det vi kan konstatere er, at nogle skoler ikke har meget kontakt med PPR omkring afgangselever, og at dette især gælder for skoler, hvor der typisk ikke er mange elever med særlige behov. Disse tal tyder på, at der generelt er et hyppigt samarbejde mellem PPR og udskolingen på skoler, hvor der især er brug for dette samarbejde.

Der er ingen sammenhæng mellem, hvor hyppigt udskolingslæreren var i kontakt med PPR omkring afgangselever i skoleåret 09/10 og strukturelle forhold ved skolen som belastningsgrad, skolestørrelse, karaktergennemsnit, boligforhold eller urbaniseringsgrad.

HVAD DREJER PPR-SAMARBEJDET SIG OM?

PPR's hovedopgaver er at foretage pædagogisk-psykologiske vurderinger af børn og unge med særlige behov og at rådgive og vejlede til og om elever med særlige behov.⁵ Samarbejdet mellem skole og PPR kan derfor både handle om konkrete sager i forhold til enkelte elever, hvor det drejer sig om at finde et egnet tilbud (visitationsvinklen) på nuværende skole eller på en anden (specialskole), og om en mere generel og udviklingsorienteret vejledning om undervisningsmetoder, materialer og indhold i forhold til elever, hvis særlige vanskeligheder og behov lærerne ikke har erfaring med.

Man kan spørge, om der eksisterer et skjult konkurrenceforhold mellem de forskellige typer opgaver for PPR, således at det fører til nedprioritering af de andre opgaver, hvis man gør noget særligt ud af den ene. I undersøgelsen er der blevet spurgt, hvor ofte der samarbejdes med PPR om a) rådgivning om undervisningens indhold, metoder og materialer b) handleplan for elever og c) udredning af elever med henblik på specialpædagogisk bistand. Se tabel 9.3. Overordnet tegner der sig et billede af, at mere end 80 pct. af de almindelige folkeskoler samarbejder om disse tre typer opgaver mindst nogle gange i løbet af året. De blandede skoler er dem, der hyppigst samarbejder med PPR på de tre områder, mens specialskolerne⁶ samarbejder mindst hyppigt med PPR. Der er en sammenhæng mellem skolerne på tværs af de forskellige PPR-aktiviteter. Det vil sige, at skoler, der hyppigt samarbejder om udredning, ofte også samarbejder i forhold til fx rådgivning.

5. <http://tilgaengelighed.emu.dk/tilgaengelighed/grundskolen/PPR/index.html>.

6. Omkring 25 pct. af specialskolerne har vurderet, at disse spørgsmål var irrelevante for deres skole. Resultaterne for specialskolerne i dette kapitel baserer sig derfor på omkring 75 pct. af de specialskoler (omkring 100 skoler), der har deltaget i undersøgelsen.

TABEL 9.3

Hyppighed i samarbejde med PPR om hhv. rådgivning, handleplan og udredning. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med PPR sig om:	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt - /sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Udredning								
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	16	50	29	4	0	1	100	533
Normalskoler	11	46	36	6	1	1	101	329
Blandede sk.	23	55	18	3	0	1	100	207
Specialskoler	9	22	26	9	32	2	100	145
Elevhandleplan								
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	14	45	29	10	0	2	100	533
Normalskoler	8	46	33	12	0	2	101	329
Blandede skoler	23	44	24	7	0	2	100	207
Specialskoler	10	16	34	16	23	1	100	145
Rådgivning om indhold, metoder og materialer								
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	13	39	31	16	0	2	101	533
Normalskoler	6	39	35	17	0	2	99	329
Blandede skoler	23	38	25	13	0	1	100	207
Specialskoler	14	17	21	20	25	3	100	145

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

UDREDNING

Udredning af elever med henblik på specialpædagogisk bistand er en af PPR's hovedopgaver. I undersøgelsen er der både spurgt, hvor ofte skolerne samarbejder med PPR om udredning, og hvor stor en del udredning fylder i skolens samlede kontakt med PPR. Ifølge skolelederne lægger udredning beslag på en stor del af skolens samlede kommunikation med PPR. På omkring to tredjedele af de almindelige folkeskoler fylder udredninger af elever 'langt det meste' eller 'mere end halvdelen'. Det er samtidig forholdsvis få skoler, hvor udredning ikke fylder meget, idet det kun er 3 ud af 20 skoleledere fra almindelige folkeskoler, der vurderer, at udredning af elever fylder 'mindre end halvdelen' af kontakten til PPR, mens det er meget få, der vurderer, at det fylder 'ganske lidt'. Udredning optager derfor en forholdsvis stor del af skolernes samlede kontakt med PPR.

I forhold til hvor ofte skolen samarbejder med PPR omkring udredning af elever, fremgår det, at stort set alle almindelige folkeskoler samarbejder om dette flere gange i løbet af året. Langt over halvdelen af skolelederne vurderer, at der samarbejdes ugentligt eller månedligt omkring udredning af elever, mens det er under 5 pct., der samarbejder årligt eller sjældnere med PPR omkring dette.

De blandede skoler er dem, der hyppigst samarbejder om udredning, og på specialskolerne fylder udredning af elever mindre end på de øvrige skoler, hvilket må ses i lyset af, at elever ved indskrivning på en specialskole allerede har været i kontakt med PPR i forhold til en udredning. Behovet for udredning, mens eleven går på specialskole, har derfor mere til formål at supplere den viden om elevens behov, som PPR allerede ligger inde med. Samtidig med at udredning fylder mindre på specialskolerne end på de øvrige skoler, fylder det stadig over halvdelen af tiden med PPR på hver tredje specialskole.

Der er ingen sammenhæng mellem andelen, hvor ofte skolen samarbejder med PPR om udredning af elever og hhv. andelen af elever med særlige behov på skolen og andelen af udsatte elever på almindelige folkeskoler. Der er imidlertid sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde om udredning og belastningsgrad, således at der samarbejdes oftere om udredning, jo mere belastet skolen er. Jo flere børn, der bor i lejebo-liger, jo mere samarbejdes der ligeledes om udredning. Der samarbejdes også hyppigere om udredning, jo større byen er, jo større skolen er, og jo

flere med anden etnisk baggrund, der går på skolen (bilagstabel 2.9.2). Som nævnt tidligere er det ikke tilfældigt, at der er en sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde om udredning og disse forhold, idet forholdene ofte er sammenfaldende.

Mens skolelederne generelt vurderer, at der ofte er et samarbejde med PPR omkring udredning af elever, fylder udredning mindre i børnehaveklasselærernes og udskolingslærernes hverdag.

Omkring 20 pct. af udskolingslærerne og 10-16 pct. af børnehaveklasselærerne angiver, at det ikke er hvert år, de har et samarbejde med PPR. Samtidig er det blot få (mindre end 5 pct.) af udskolings- og børnehaveklasselærerne, der ugentligt eller månedligt samarbejder med PPR omkring udredning af elever. Den enkelte lærer er derfor mindre hyppigt i kontakt med PPR omkring udredning af elever end skolelederen, hvilket naturligvis skal ses i forlængelse af skolelederens rolle i PPR-samarbejdet, hvor han/hun er inde over flere udredningssager end den enkelte lærer. Samtidig kan det tænkes, at en del udredninger i tilknytning til skolestarten er gennemført før denne, og at udredninger ikke længere skønnes fornødne, når udskoling nærmer sig. Begge dele vil trække i retning af en lavere årsmængde af udredninger for lærere på ind- og udskolingstrinene. Der er ingen sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde om udredning for udskolingslærere og børnehaveklasselærere og forhold såsom andelen af udsatte elever og andelen af elever med særlige behov i en typisk klasse på skolen, belastningsgraden på skolen, elevernes boligforhold, urbaniseringsgrad, skolestørrelse og andel af elever med anden etnisk baggrund. Ud fra skoleledernes svar kan vi iagttage sammenhænge mellem kontakthyppeghed i udredning og en række strukturelle forhold. Når vi ser på udskolingslærernes og børnehaveklasselærernes besvarelser, kan vi ikke se tilsvarende forskelle mellem forskellige typer af skoler. En mulig forklaring kan være, at lærernes og pædagogernes besvarelser afhænger mere af en eller få klassers karakteristika og derfor ikke har det samme overordnede mønster i kontakt som skolen.

RÅDGIVNING OG VEJLEDNING

PPR's samarbejde med skolen består også i at yde rådgivning og vejledning i forhold til undervisningens indhold, metoder og materialer, således at elever med særlige behov kan tilgodeses inden for rammerne af den

almindelige undervisning. Ud over dette individuelle visitationssigte kan rådgivningen også have et generelt sigte, når det er nye undervisningsmetoder for elever med en type behov, man ikke har erfaring med, der skal introduceres. I den forbindelse er det interessant at se på, hvor meget dette mere udviklingsorienterede samarbejde fylder i forhold til den netop beskrevne udredningsdel.

Undersøgelsen viser, at skolerne og PPR samarbejder i meget forskelligt omfang i forhold til at rådgive og vejlede i undervisningens indhold, metoder og materialer. Det er nærliggende at antage, at behovet for råd og vejledning om metoder og indhold i undervisningen er større i kommuner og på skoler, hvor man er mest optaget af at begrænse brugen af specialundervisning i specialskoleregi og sigter mod at fastholde eleverne i et normalt klasse miljø, hvor lærerne så søges sat i stand til at honorere de øgede krav til undervisningen. Undersøgelsen rummer imidlertid ikke data om kommuners og skolars grad af satsning på integration i den normale undervisning af elever med særlige behov.

Mellem en tredjedel og to tredjedele af skolelederne vurderer, at samarbejdet med PPR ugentligt eller månedligt handler om rådgivning af undervisningen, mens mere end hver 10. skoleleder vurderer, at det end ikke sker hvert år. De blandede skoler samarbejder hyppigst med PPR omkring rådgivning. Samtidig er der 12-23 pct. af skolerne, der samarbejder sjældnere end årligt med PPR omkring rådgivning, og hvor specialskolerne er dem med den største andel, der samarbejder sjældent med PPR.

I den forbindelse er det interessant, at der ikke er en systematisk sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde omkring rådgivning og forhold, der kunne tænkes at spille ind på, hvor meget behov for rådgivning der kunne være på skolen. Således er der ikke sammenhæng mellem, hvor ofte skolen samarbejder med PPR om rådgivning og hhv. andelen af udsatte elever eller elever med særlige behov på skolen. Dette gælder både for almindelige folkeskoler og specialskoler. Der er heller ikke en klar sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde om rådgivning og strukturelle forhold som skolestørrelse, karaktergennemsnit for skolen, belastningsgrad, urbaniseringsgrad og andelen af elever med anden etnisk baggrund. Mens der i forhold til hyppighed i samarbejde om udredning var en sammenhæng til forhold, der er med til at gøre børn sårbare, er der i forhold til hyppighed i rådgivning altså ikke en systematisk sammenhæng.

Børnehaveklasselærerne og udskolingslærerne samarbejder ikke lige så hyppigt med PPR omkring rådgivning som skolelederne. Meget få børnehaveklasselærere og udskolingslærere samarbejder ugentligt eller månedligt med PPR om rådgivning, mens det er mellem en fjerdedel og en tredjedel, der samarbejder om rådgivning nogle gange om året. Over en tredjedel samarbejder sjældnere end årligt med PPR om rådgivning. At en tredjedel af børnehaveklasselærerne og udskolingslærerne er i kontakt med PPR sjældnere end årligt omkring rådgivning, er ikke nødvendigvis udtryk for et mangelfuldt samarbejde. Nogle lærere vil på grund af egen erfaring og elevsammensætning have brug for mere samarbejde med PPR omkring rådgivning end lærere med en anden elevsammensætning og erfaringsbaggrund. Disse resultater viser, at børnehaveklasselærere og udskolingslærere på skoler med flere udsatte elever og elever med særlige behov ikke samarbejder mere om rådgivning end ansatte på skoler med en mindre andel. Der er på samme måde ingen sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde om rådgivning og hhv. belastningsgrad, urbaniseringsgrad og skolestørrelse. En del af de problemstillinger, der knytter sig til at have elever, der må betegnes som socialt udsatte, er velkendte for mange lærere med en vis erfaring. De behøver ikke altid at søge bistand fra PPR eller anden side. Her stiller sagen sig anderledes, når eleverne skønnes at have særlige behov for en specialpædagogisk indsats. Den skal i de fleste tilfælde via en udredning beskrives af PPR.

HANDLEPLAN FOR ELEVER

Individuelle handleplaner for elever, der modtager specialpædagogisk bistand, kan fx handle om indsats, tidsramme, mål og delmål og udformes i samarbejde mellem PPR og skole.

Langt de fleste skoler samarbejder om handleplaner mindst nogle gange om året. De blandede skoler samarbejder hyppigst om handleplaner, idet 67 pct. af de blandede skoler samarbejder ugentligt eller månedligt om handleplaner, mens dette gælder for 54 pct. af normalskolerne og 33 pct. af de specialskoler, der har besvaret spørgsmålet. Skolerne samarbejder næsten lige så hyppigt omkring handleplaner som omkring udredning, dog er der flere skoler, der samarbejder sjældnere om handleplaner end om udredning, idet 5-8 pct. af skolerne samarbejder sjældnere

end årligt omkring handleplaner, mens det omkring udredning kun gælder for 1-5 pct. af skolerne.

Der er ikke en sammenhæng mellem, hvor ofte samarbejdet drejer sig om handleplan og andelen af socialt udsatte og andelen af elever med særlige behov. Der er imidlertid sammenhæng mellem, hvor ofte skolen samarbejder med PPR om handleplaner og hhv. belastningsgrad og elevernes boligforhold. Jo højere en belastningsgrad, og jo flere elever, der bor i lejebolig, jo oftere samarbejdes der om handleplan. På samme måde samarbejdes der oftere om handleplan i hovedstadsområdet og i større byer end i mindre byer og landdistrikter og jo større skolen er. Jo højere andel elever med anden etnisk baggrund end dansk, jo hyppigere samarbejde er der også.

HVOR MEGET FYLDER FORSKELLIGE ELEVGRUPPER I SAMARBEJDET?

Omdrejningspunktet for PPR's virke er børn og unge med særlige behov. Når skolerne bliver spurgt, hvor meget problemer vedrørende børn og unge med særlige behov fylder i deres kontakt med PPR, mener størstedelen af skolerne da også, at det drejer sig om en betydelig andel. Se tabel 9.4. I denne sammenligning er der kun set på de almindelige folkeskoler, da elevsammensætningen på specialskolerne er helt anderledes.

TABEL 9.4

Hvor meget elever med særlige behov fylder i skolelederens samlede kontakt til PPR.

Hvor meget fylder problemer vedrørende elever med særlige behov i din samlede kontakt med PPR?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtrent halvdelen	Mindre end halvdelen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Almindelige folkeskoler	44	26	18	7	4	0	1	100	533
Alm. folkeskoler m/0-5 pct. elever med særlige behov	36	24	24	10	5	0	1	100	176
Alm. folkeskoler m/11-30 pct. elever med særlige behov	52	26	13	6	3	0	0	100	120

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.5

Hvor meget udsatte elever fylder i skolelederens samlede kontakt til PPR. Procent.

Hvor meget fylder problemer vedrørende udsatte elever i din samlede kontakt med PPR?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtrent halvdelen	Mindre end halvdelen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Almindelige folkeskoler	28	23	23	18	7	0	1	100	533
Alm. folkeskoler m/0-5 pct. udsatte elever	23	19	24	21	10	1	2	100	257
Alm. folkeskoler m/11-30 pct. udsatte elever	42	24	16	13	3	1	1	100	88

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Mere end 2 ud af 3 skoleledere mener, at problemer vedrørende børn og unge med særlige behov lægger beslag på 'langt det meste' eller 'mere end halvdelen' af deres kontakt med PPR. Det viser sig naturligt nok, at der er sammenhæng mellem andelen af elever med særlige behov, og hvor meget problemer vedrørende elever med særlige behov fylder. Jo større andel elever med særlige behov skolen har, jo mere fylder de i skolens samlede kontakt med PPR.

Undersøgelsens andet særlige fokuspunkt er socialt udsatte børn og unge, som ligeledes fylder en del i skolernes samarbejde med PPR. Halvdelen af skolelederne vurderer, at problemer vedrørende udsatte børn og unge fylder 'langt det meste' eller 'mere end halvdelen' af skolens samlede kontakt til PPR. Mindre end hver 10. vurderer, at udsatte børn og unge fylder 'ganske lidt' i kontakten med PPR. Ligesom det gælder for elever med særlige behov, er der også for de udsatte børn og unge en klar sammenhæng mellem andelen af udsatte elever på skolen, og hvor meget denne gruppe fylder i samarbejdet med PPR, således at udsatte elever fylder mere i kontakten med PPR på skoler, hvor der er en stor andel udsatte elever. Når der er så stor parallelitet mellem, hvor meget de to kategorier af elever fylder i samarbejdet med PPR, hænger det sammen med, at der i et vist omfang er tale om overlappende elevgrupper. I denne undersøgelse er der imidlertid ikke spurgt til forhold vedrørende den enkelte elev på skolen. Derfor kan vi ikke dokumentere, i hvilket omfang de to elevgrupper er identiske.

HVORDAN SER SKOLERNE PÅ PPR-SAMARBEJDET?

Skolernes indstilling og holdning til samarbejdet med PPR og til PPR's prioriteringer er dels formet af de oplevelser, man på skolerne har haft med PPR, og dels medvirker de til at sætte rammerne for det videre samarbejde. Når skoler oplever at være enige med PPR's vurderinger og prioriteringer, vil det skabe nogle forudsætninger for samarbejdet, der er forskellige fra skoler, der er uenige og utilfredse med PPR. I det følgende vil det blive beskrevet, hvordan skolerne forholder sig til samarbejdet, PPR's arbejdsopgaver og prioritering.

Skolerne er generelt tilfredse med PPR-samarbejdet, og PPR er en af de samarbejdsinstanser, skolerne er mest tilfredse med. Således vurderer mere end 3 ud af 4 skoleledere, at samarbejdet med PPR er

'godt' eller 'meget godt', og under 5 pct. vurderer samarbejdet som 'dårligt' eller 'meget dårligt'.

Skolelederne er (jf. tabel 9.6) markant mere tilfredse med PPR-samarbejdet end udskolingslærerne og børnehaveklasselærerne. Forskellene på, hvordan samarbejdet vurderes blandt udskolingslærere, børnehaveklasselærere og skoleledere, kan hænge sammen med opgavefordelingen og ansvarsfordelingen i skolernes samarbejde med PPR. Hvor skolelederne har et mere administrativt og overordnet samarbejde med PPR, samarbejder lærere og pædagoger i højere grad med PPR omkring de enkelte elever med særlige behov og dertilhørende vanskeligheder og problemer. Skolelederne har også et mere hyppigt samarbejde med PPR, hvilket kan tænkes at påvirke tilfredsheden med samarbejdet.

Udskolingslærere og børnehaveklasselærere på specialskoler vurderer endvidere samarbejdet med PPR markant bedre end på almindelige folkeskoler. Mens knap en femtedel af udskolingslærerne på specialskoler vurderer samarbejdet som 'meget godt', er det kun 5 pct. af udskolingslærerne på almindelige folkeskoler, der vurderer samarbejdet som 'meget godt'. På samme vis er det kun 5 pct. af udskolingslærerne på specialskolerne, der vurderer samarbejdet som 'dårligt' eller 'meget dårligt', mens dette gælder 11 pct. af udskolingslærerne på almindelige folkeskoler. Samarbejdet med PPR har en anden karakter på specialskolerne end på almindelige folkeskoler, hvilket kan tænkes at påvirke tilfredsheden af samarbejdet.

HVILKE FORHOLD SPILLER IND PÅ TILFREDSHED PPR-SAMARBEJDET?

En række forhold kan tænkes at spille ind på, hvor tilfredse ansatte på skolen er med PPR-samarbejdet. Som allerede vist er der forskel i tilfredshed mellem de forskellige skoletyper og mellem skoleleder og hhv. udskolingslærer og børnehaveklasselærer. Fordi det er meget få skoleledere, der udtrykker utilfredshed med PPR-samarbejdet, har vi valgt ikke at se på skolelederne, men derimod på udskolingslærerne og børnehaveklasselærerne. Det gør vi i forhold til yderligere at karakterisere skoler, hvor ansatte oplever et godt PPR-samarbejde, og i forhold til at karakterisere skoler, hvor ansatte oplever et dårligt PPR-samarbejde.

TABEL 9.6

Generel vurdering blandt skoleledere, børnehaveklasse- og udskolingslærere af samarbejdet med PPR. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt samarbejdet med PPR?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
<i>Almindelige folkeskoler:</i>								
Skoleledere	38	48	9	2	2	0	1	100
Børnehaveklasselærere	7	43	27	11	3	3	6	100
Udskolingslærere	5	42	26	10	1	6	10	100
<i>Specialskoler:</i>								
Skoleledere	35	42	11	4	0	7	1	100
Børnehaveklasselærere	13	51	13	3	2	11	7	100
Udskolingslærere	17	40	23	5	0	5	10	100

Anm.: Procentgrundlaget er for skoleledere, børnehaveklasselærere og udskolingslærere hhv. 686, 563 og 458 skoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.7

Sammenhængen mellem hyppighed og vurdering af PPR-samarbejde. Svar fra børnehaveklasselærere. Procent.

Hyppighed af samarbejde vedrørende råd om undervisningens indhold, metoder eller materialer	Vurdering af samarbejdet med PPR						
	Meget godt/ godt	Hverken - eller	Dårligt eller meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
Mindst nogle gange om året	57	28	7	3	5	100	157
Årligt	64	27	5	0	4	100	45
Sjældnere	46	29	21	2	2	100	196

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Der er en sammenhæng mellem hyppighed i samarbejde og tilfredshed med samarbejde. Tabel 9.7 viser sammenhængen mellem børnehaveklasselærernes vurdering af samarbejdet med PPR, og hvor ofte de samarbejder med PPR om rådgivning. Mens der ikke er de store forskelle i tilfredshed med PPR-samarbejdet for de børnehaveklasselærere, der samarbejder flere gange om året, og dem, der samarbejder årligt, er der store forskelle i forhold til de børnehaveklasselærere, der samarbejder sjældnere end årligt med PPR. Mens 1 ud af 5 børnehaveklasselærere, der samarbejder sjældnere end årligt, vurderer PPR-samarbejdet som 'dårligt' eller 'meget dårligt', gælder dette kun for 5-7 pct. af de børnehaveklasselærere, der samarbejder årligt eller oftere. Sammenhængen gælder også i forhold til kontakthypighed ved handleplaner for elever, men ikke i forhold til kontakthypighed ved udredning af elever. Det samme mønster gør sig også gældende for udskolingslærerne, hvor der er sammenhæng mellem tilfredshed med PPR-samarbejdet og kontakthypighed ved rådgivning, handleplaner og udredning af elever.

Vi finder ikke sammenhæng mellem tilfredshed med PPR-samarbejdet og hvor stor en andel elever med særlige behov eller andel udsatte elever. Det vil sige, at skoler med en stor andel udsatte elever eller en stor andel elever med særlige behov er lige så tilfredse med PPR-samarbejdet som skoler med en lille andel. Der er heller ingen sammenhæng mellem tilfredshed med PPR-samarbejdet og forhold som urbaniseringsgrad, landsdel, skolestørrelse, andelen af elever, der bor i lejeboliger, og andelen af elever med anden etnisk baggrund.

HOLDNING TIL SPECIFIKKE SAMARBEJDSOMRÅDER

I det følgende vil vi se nærmere på skoleledernes holdninger til mere specifikke samarbejdsområder.

Skolelederne er forholdsvis klare i udmeldingen vedrørende lærerkorpsets opfattelse af PPR. Meget taler for, at lærerne er tilfredse med PPR's udredninger, og at deres anvisninger er forståelige og brugbare, samt at samarbejdet giver grundlag for en tidlig indsats over for elever med særlige behov. Det er endvidere positivt, at der opleves at være en klar ansvarsfordeling i samarbejdet med PPR. Omkring 10 pct. af skolelederne erklærer sig uenige i udsagnene om tilfredshed med udredninger, at samarbejdet understøtter en tidlig indsats, at anvisninger er forståelige,

og at der er en tydelig ansvarsfordeling (tabel 9.8). Billedet er lidt mere sammensat, når det kommer til de sidste tre udsagn (E, F og G), idet andelen, som er uenige i udsagnene, udgør 20-35 pct. af skolelederne på almindelige folkeskoler og omkring 15 pct. på specialskolerne. Tendensen er fortsat, at flest skoleledere mener, der går for lang tid for PPR med at udrede den enkelte elev. Uenigheden kan skyldes, at nogle skolelederes svar influeres af deres viden om udredningernes kompleksitet og de knappe ressourcer i PPR, som tilsammen betyder, at der må gå en vis tid, før resultatet foreligger. Ud fra en kunde- eller brugerorienteret synsvinkel kan skolelederne være mest optaget af, hvor lang tid der går. Der er endelig meget delte meninger om, hvorvidt det er oplevelsen, at opgaven med generel rådgivning er blevet nedprioriteret. Og hvordan man ønsker de individuelle udredninger prioriteret i forhold til den generelle rådgivningsaktivitet. En stor del af forskellene i skoleledernes udmeldinger kan også hænge sammen med forskelle i den lokale udformning af PPR og lokale forskelle i PPR's prioriteringer. Der kan imidlertid ikke påvises nogen sammenhæng med skolernes geografiske placering efter landsdel eller urbanisering.

Lederne af specialskolerne har i væsentligt omfang ikke ment at kunne besvare spørgsmålene. Men blandt dem, der har svaret, er hovedindtrykket det samme som blandt skolelederne på de almindelige folkeskoler.

Skolelederne var (jf. tabel 9.8) mere positive end lærerne i den overordnede vurdering af PPR-samarbejdet, og sådan forholder det sig også i forhold til de mere specifikke samarbejdsområder. I tabel 9.9 og 9.10 ses hhv. udskolingslærernes og børnehaveklasselærernes svar på en række af de samme udsagn. Det er værd at bemærke, at omkring 20 pct. af udskolingslærerne på specialskolerne svarer 'irrelevant' til udsagnene, hvilket indvirker på procentfordelingen i de andre svarkategorier. I tabellen over børnehaveklasselærernes holdninger til PPR-samarbejdet er specialskolernes svar udeladt, da 60-80 pct. af børnehaveklasselærerne på specialskolerne vurderede, at spørgsmålene ikke var relevante for deres situation.

TABEL 9.8

Skolelederens holdning til konkrete elementer i PPR-samarbejdet. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. Mine lærere er i almindelighed tilfredse med resultatet af PPR's udredninger</i>									
Alm. folkeskoler	9	61	18	7	2	0	3	100	533
Specialskoler	9	35	20	5	1	27	3	100	153
<i>B. PPR's anvisninger opleves af mine lærere som forståelige og anvendelige</i>									
Alm. folkeskoler	9	56	25	8	1	0	1	100	533
Specialskoler	7	39	24	4	1	23	2	100	153
<i>C. Samarbejdet med PPR understøtter en tidlig indsats for elever med særlige behov</i>									
Alm. folkeskoler	10	51	26	9	2	0	2	100	533
Specialskoler	5	22	20	7	2	41	3	100	153
<i>D. Samarbejdet med PPR understøttes af en tydelig ansvarsfordeling</i>									
Alm. folkeskoler	8	53	26	10	1	0	2	100	533
Specialskoler	6	35	20	5	2	27	5	100	153
<i>E. PPR er for længe om at udrede en elevs behov for specialpædagogisk bistand</i>									
Alm. folkeskoler	12	31	32	20	2	0	3	100	533
Specialskoler	5	10	20	17	2	41	5	100	153

(Fortsættes)

TABEL 9.8 (FORTSAT)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>F. PPR's generelle rådgivning vedrørende skolens undervisning er nedprioriteret</i>									
Alm. folkeskoler	7	26	27	32	4	0	4	100	533
Specialschooler	3	17	18	16	7	34	5	100	153
<i>G. Det er vigtigere, at PPR bruger sine kræfter på udredning af elever med særlige behov end på generel forbedring eller udvikling af skolens undervisning</i>									
Alm. folkeskoler	11	24	30	26	6	0	3	100	533
Specialschooler	8	13	22	13	2	38	4	100	153

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.9

Udskolingslærernes holdning til PPR-samarbejdet. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. Jeg er i almindelighed tilfreds med resultatet af PPR's udredninger</i>									
Alm. folkeskoler	2	32	35	15	2	0	14	100	344
Specialschooler	8	41	18	6	2	17	8	100	114
<i>B. Jeg oplever PPR's anvisninger som forståelige og anvendelige</i>									
Alm. folkeskoler	2	34	34	12	3	1	13	100	344
Specialschooler	10	36	23	4	0	18	9	100	114
<i>C. PPR er for længe om at udrede en elevs behov for specialpædagogisk bistand</i>									
Alm. folkeskoler	30	35	17	5	1	0	12	100	344
Specialschooler	11	18	25	11	2	25	8	100	114
<i>D. PPR giver i almindelighed et godt bidrag til handleplan for elever med særlige behov</i>									
Alm. folkeskoler	1	25	42	13	4	0	15	100	344
Specialschooler	4	31	22	8	5	20	10	100	114
<i>E. PPR's generelle rådgivning vedrørende skolens undervisning er nedprioriteret</i>									
Alm. folkeskoler	14	35	27	6	0	0	18	100	344
Specialschooler	11	20	22	13	1	22	11	100	114

(Fortsættes)

TABEL 9.9 (FORTSAT)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>F. Det er vigtigere, at PPR bruger sine kræfter på udredning af elever med særlige behov end på generel forbedring eller udvikling af skolens under- visning</i>									
Alm. folkeskoler	20	40	22	6	1	0	11	100	344
Specialskoler	15	23	23	11	3	22	3	100	114

Anm.: Procentgrundlaget er de 458 udskolingslærere, der har besvaret spørgeskemaet.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.10

Børnehaveklasselærernes holdning til PPR-samarbejdet. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
A. Jeg er i almindelighed tilfreds med resultatet af PPR's udredninger	4	52	25	8	1	0	10	100
B. Jeg oplever PPR's anvisninger som forståelige og anvendelige	4	52	28	7	1	0	8	100
C. PPR er for længe om at udrede en elevs behov for specialpædagogisk bistand	32	37	13	6	1	0	11	100
D. PPR's generelle rådgivning vedrørende skolens undervisning er nedprioriteret		26	24	11	1	0	25	100
E. Det er vigtigere, at PPR bruger sine kræfter på udredning af elever med særlige behov end på generel forbedring eller udvikling af skolens undervisning	28	39	17	5	1	0	10	100

Anm.: Procentgrundlaget er de 502 almindelige folkeskoler, der har besvaret spørgsmålene.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 9.11

Ventetid på udredninger. Skoleledersvar. Procent.

Hvor lang tid går der normalt, fra PPR bliver bedt om at udrede en elev, til resultatet foreligger? (I gennemsnit for det seneste års sager)	Højest to uger	Op til en måned	Op til 2 mdr.	Op til 3 mdr.	3-6 mdr.	Op til et år	Mere end et år	Irrelevant/ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler, heraf:</i>	1	15	24	22	22	10	1	4	99	533
Normalskoler	2	13	27	18	22	12	1	5	100	329
Blandede skoler	0	18	18	26	21	8	1	8	100	207
Små skoler	4	10	15	17	23	15	4	12	100	48
Middelstore skoler	1	16	24	18	24	10	1	5	99	332
Store skoler	1	13	26	30	17	8	1	4	100	160

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Mens omkring hver tredje udskolingslærer og halvdelen af børnehaveklasselærerne er tilfredse med resultatet af PPR's udredninger og oplever PPR's anvisninger som forståelige og anvendelige, gælder dette ikke for omkring 15 pct. af udskolingslærerne og lidt færre børnehaveklasselærere. Mere end 60 pct. mener, at PPR er for længe om udredning, mens omkring 6 pct. ikke mener, dette er tilfældet. Omkring 40 pct. af udskolingslærerne og børnehaveklasselærerne er enige i udsagnet om, at PPR's generelle rådgivning er nedprioriteret, mens omkring hver femte svarer 'ved ikke' til dette udsagn, hvilket må ses som et udtryk for, at de har svært ved at forholde sig til udsagnet. Det er værd at bemærke, at udskolingslærerne fra specialskolerne udtrykker mere tilfredshed end udskolingslærerne fra almindelige folkeskoler i forhold til de enkelte udsagn

VENTETID PÅ UDREDNING

Når en lærer oplever, at undervisningen af en elev ikke kan foregå inden for de eksisterende rammer, er det afgørende både for elevens udvikling og læreren, at der forholdsvis hurtigt foretages en udredning. Der er stor forskel på, hvor lang tid skolelederne på normalskoler og blandede skoler oplever, at der går, fra en elev indstilles til udredning, og til resultatet foreligger. Langt størstedelen af skolelederne vurderer, at gennemsnittet af det seneste års sager er en ventetid på 1-6 måneder. Over halvdelen af skolerne har i gennemsnit en ventetid på under 3 måneder, mens omkring en fjerdedel af skolerne har en ventetid fra 3 måneder op til 1 år. Der er derfor stor forskel på, hvor lang tid udredningerne tager på de forskellige skoler. I den forbindelse er det relevant at se på, hvad der kendetegner skoler med kort ventetid i forhold til skoler med længere ventetid på udredninger.

Der er en vis sammenhæng mellem skolestørrelse, og hvor lang tid udredning tager. På middelstore og store skoler er der især færre udredninger, der tager mere end 1 år end på små skoler. På små skoler tager det for knap hver femte skole op til 1 år at udrede elever, mens det tilsvarende kun gælder på omkring hver 10. skole, både på middelstore skoler og store skoler. I denne sammenligning er specialskolerne ikke medregnet, da de næsten alle er små skoler og arbejder med udredninger på en anden måde end almindelige folkeskoler.

Af tabel 9.11 ses det, hvordan skolerne fordeler sig bredt ud over svarkategorierne. Mens en lige så stor andel af de små skoler er op

til 1 måned om at udrede en elev som de store skoler, er der samtidig en større del af de små skoler, der er længere tid om at udrede elever. De middelstore skoler minder mere om de store skoler i ventetid på udredninger end om de små skoler.

Skolens placering fx i en bestemt landsdel eller i en stor by eller i et landdistrikt har ikke nogen indvirkning på, hvor lang tid udredning typisk tager. Der er heller ikke nogen sammenhæng mellem ventetid på udredning og hhv. andelen af udsatte elever og andelen af elever med særlige behov. På samme måde er der heller ingen sammenhæng mellem ventetid på udredning og andelen af elever, der bor i udlejningsboliger eller belastningsgraden på skolen.

SAMARBEJDET MED SSP

I dette kapitel belyses skolens samarbejde med SSP. Fremstillingen bygger på informationer fra skoleledere og lærere på 9.-10. klassetrin (udskolingslærere). Derimod er børnehaveklasseledere ikke spurgt om dette tema. Overordnet set er der på de fleste skoler kontakt med SSP flere gange om året; på ca. 35 pct. af skolerne mindst en gang om måneden. Det er primært udsatte børn og unge, som er i fokus for samarbejdet, der helt generelt bedømmes positivt. 85 pct. af skolelederne mener, det er 'godt' eller 'meget godt'. Halvdelen af udskolingslærerne har selv været i forbindelse med SSP inden for det sidste år, og omkring 80 pct. af dem har oplevet samarbejdet som 'godt' eller 'meget godt'.

HVEM REPRÆSENTERER SKOLEN I SSP?

De fleste skoler har en repræsentation i det lokale SSP-samarbejde. I vores undersøgelse er det lidt over 80 pct. af skolelederne, som oplyser, at skolen er direkte involveret i samarbejdet. Når skolen ikke har en direkte repræsentation i SSP, kan det hænge sammen med skoletypen og de klassetrin, som findes på skolen.

Halvdelen af specialskolerne angiver således, at de ikke er repræsenteret i SSP. Specialskolerne har gennemgående færre elever end normalskolerne, og selvom der er flere lærere pr. elev, vil det samlede perso-

nale tit være så begrænset, at der ikke er ressourcer til et engagement i SSP. Endvidere gælder det, at SSP-samarbejdet primært er rettet imod folkeskolens ældste elever. Det er derfor meget forståeligt, at skoler uden elever på de øverste klassetrin (fra 7. klasse og opefter) sjældent tager aktivt del i SSP-samarbejdet. Omvendt viser det sig, at næsten alle almindelige folkeskoler med elever på de øverste klassetrin har en direkte repræsentation i det lokale SSP. Hvis folkeskolerne opdeles efter deres belastningsgrad, viser det sig, at det fortrinsvis er de lavt belastede skoler, der ikke er repræsenteret i SSP, hvorimod næsten samtlige skoler med høj belastningsgrad har fast sæde i det lokale SSP.

Alt i alt er det derfor meget få almindelige folkeskoler, der står uden for SSP-samarbejdet, hvis skolen har elever på de øverste klassetrin, og slet ikke, hvis skolen har en høj belastningsgrad.

Den person, som repræsenterer skolen i SSP, er på halvdelen af skolerne en af lærerne og ellers enten skolelederen selv eller dennes souschef. Det hører til sjældenhederne, at en anden personalekategori varetager forbindelsen til SSP. Specialskolerne skiller sig dog lidt ud fra dette mønster. Dels har som nævnt kun halvdelen af disse skoler en direkte repræsentation i SSP, dels varetages denne ikke i samme grad som på de almindelige skoler af en lærer. På specialskolerne er det lige hyppigt, skolelederen selv, en af lærerne eller en tredje personalekategori, der løser denne opgave.

HVOR HYPPIGT SAMARBEJDER SKOLEN MED SSP?

Skolelederen er spurgt om, hvor tit han/hun som leder af skolen er i kontakt med SSP. Ses der bort fra de ca. 7 pct. specialskoleledere, som ikke mener, at spørgsmålet har relevans for deres skole, svarer omtrent halvdelen af lederne, at det sker 'nogle gange i løbet af året', og en tredjedel, at det sker 'månedligt'. En lille gruppe peger på endnu hyppigere kontakt, og hver ottende angiver, at der højst en gang om året er en kontakt til SSP.

Selvom skolen ikke deltager i det formaliserede SSP-samarbejde, kan der godt opstå et konkret behov for samarbejde med SSP. Det er dog typisk, at skolelederen på skoler uden direkte repræsentation i SSP har en lavere kontakthyppehed end andre skoleledere. I de fleste tilfælde indskrænker det sig til nogle få gange om året eller endnu sjældnere.

På almindelige folkeskoler med høj belastningsgrad er der et tæt samarbejde med SSP (jf. tabel 10.1). 56 pct. af lederne på disse skoler svarer, at de er i kontakt mindst hver måned. En ottendedel mener ligefrem, at der er kontakt hver uge. Næsten ingen af disse skoler anfører en så svag kontakthypighed som nogle gange om året. I stærk kontrast hertil angiver kun en femtedel af lederne på folkeskoler med lav belastningsgrad, at de er i kontakt med SSP hver måned.

TABEL 10.1

Hyppighed af kontakt med SSP. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med SSP?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
Alm. folkeskoler	7	32	48	4	7	0	2	100	533
Alm. folkeskoler m/høj belastningsgrad	13	43	38	3	2	0	1	100	159
Alm. folkeskoler m/lav belastningsgrad	1	18	59	4	15	2	1	100	120
Specialskoler	10	16	27	8	8	27	4	100	153
I alt	7	29	43	5	7	6	3	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.2

Hyppighed af kontakt med SSP. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

Var du sidste år i kontakt med SSP vedrørende elever i din afgangsklasse?	Ja, 4 eller flere gange	Ja, 2-3 gange	Ja, en enkelt gang	Nej	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Procent- grundlag
Alm. folkeskoler	10	19	20	36	0	14	99	334
Alm. folkeskoler m/mange etniske elever (>10 pct.)	17	17	19	33	0	14	100	88
Alm. folkeskoler m/få etniske elever (højst 2 pct.)	7	16	21	35	0	19	100	102
Specialskoler	15	14	14	40	13	5	101	111
I alt	11	18	18	37	3	12	99	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.3

Hyppighed af forskellige former for SSP-samarbejde. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer SSP-samarbejdet sig om følgende:	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
A. Generel orientering til elever og forældre om kriminalitet og dens årsager	0	7	46	27	10	3	7	100
B. Generel orientering og erfaringsudveksling blandt deltagere i SSP-samarbejdet	2	27	53	7	2	2	8	101
C. Møder og introduktion af ny aktivitet til at imødegå problem i lokalområdet	0	14	47	15	13	2	9	100
D. Møder med gadeplansarbejdere for bl.a. at danne netværk	2	9	35	9	21	5	19	100
E. Hurtig uformel kontakt mellem SSP-medlemmer for at hindre episoder i at udvikle sig	8	20	38	7	12	3	12	100
F. Andet	1	3	5	1	2	4	85	101

Anm.: Procentgrundlaget er de 564 skoler, der er fast repræsenteret i SSP.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

På folkeskoler, hvor relativt mange (over 30 pct.) af eleverne bor i udlejningsbolig, er der markant hyppigere kontakt mellem leder og SSP end på skoler med en relativt beskeden andel elever (under 15 pct.) i lejebolig. På førstnævnte skoler angiver ca. 60 pct. af skolelederne, at de har kontakt 'månedligt' eller ligefrem hver uge, mens det på skoler med få elever i lejebolig drejer sig om ca. 25 pct.

Vi har undersøgt, om der også er en sammenhæng mellem andre af de parametre, vi benytter som baggrundsvariable, og hyppigheden af kontakt mellem skoleleder og SSP. (Se bilagstabel 2.10.1). Det er der. Både med andelen af lavtuddannede forældre, andelen af etniske elever og andelen af socialt udsatte elever på skolen. Variablen, der beskriver andelen af elever med særlige behov, falder derimod uden for dette mønster, idet der ikke ses nogen sammenhæng. Endelig finder vi en tydelig geografisk forskel mellem kommunerne i København og omegn, hvor 60 pct. af skolelederne angiver, at man mødes mindst månedligt, og kommunerne i Jylland og på Fyn, hvor det kun er en tredjedel af skolelederne, som rapporterer, at man mødes månedligt eller hyppigere. På den baggrund er det ikke overraskende, at urbaniseringsgraden også viser stærk sammenhæng med mødeaktiviteten i SSP-samarbejdet. Uanset hvilke af de nævnte parametre, skolerne grupperes efter, er forskellen af samme størrelsesorden, dvs. en ca. dobbelt så stor andel med høj kontakthypighed som andelen med lav kontakthypighed.

Det er ikke så overraskende, at mønsteret gentager sig. Der er nemlig et stort overlap mellem de skoler, som scorer højt på disse variabler. En høj koncentration af udlejningsboliger findes typisk i de største byer. Og det er ligeledes her, vi finder hovedparten af det befolkningssegment, som har en anden etnisk oprindelse end dansk. De lavtuddannede, og dermed økonomisk mindre velstillede dele af befolkningen, er ofte henvist til at bo til leje, og det er endelig i (de sociale) udlejningsboliger, vi finder en ophobning af udsatte familier.

Udskolingslærerne på 9./10. klassetrin blev ligeledes spurgt om deres kontakt med SSP. Spørgsmål og svarmuligheder var dog formuleret lidt anderledes (jf. tabel 9.2). Halvdelen af disse lærere havde i det sidste år været i kontakt med SSP vedrørende en eller flere elever i deres klasse. De fleste blot nogle få gange, men 10 pct. havde haft en række kontakter (fire eller flere). Det er karakteristisk, at hvor vi ud fra skoleledernes svar kunne iagttage nogle strukturforskelle mellem skoler med hyppig kontakt med SSP og skoler med færre kontakter, kan vi ikke se

tilsvarende forskelle mellem typer af skoler, når vi holder os til udskolingslærernes besvarelser. En mulig forklaring kan være, at vi her er nede i så små enheder (den enkelte klasse har typisk ca. 20 elever), at dens sammensætning har afgørende betydning for problemtyngden. Man behøver i nogle tilfælde blot at gå til naboklassen eller til årgangen før for at finde en klasse af en helt anden beskaffenhed. Kvaliteten af lærerteam på den enkelte skole kan også variere en del. Som det fremgår af tabel 10.2, er der ikke signifikant forskel på kontaktmønsteret på folkeskoler med mange (dvs. flere end landsgennemsnittet på ca. 10 pct.) etniske elever og folkeskoler med få etniske elever. Den eneste difference, som springer lidt i øjnene, knytter sig til skoler med en omfattende SSP-kontakt, hvor skolerne med de mange etniske elever har en højere kontakthyppe.

HVAD DREJER SSP-SAMARBEJDET SIG OM?

Vi har i undersøgelsen spurgt skolelederen om, hvor ofte SSP-samarbejdet drejer sig om forskellige emner. Her er skoleledere, der selv varetager kontakten med SSP, stillet sådan, at deres besvarelse bygger på førstehåndsviden, hvorimod deres informationer er på anden hånd, når det er en af skolens lærere eller souschefen, der står for samarbejdet.

SSP-samarbejdet bringer lokale kræfter, som til daglig virker inden for forskellige myndighedsområder (skole, social og politi), sammen om den opgave at forebygge udvikling af problemadfærd blandt områdets unge. Det sker helt konkret på forskellige måder.

For det første er der de ordinære, regelmæssige møder i SSP, hvor repræsentanter for de deltagende institutioner drøfter udviklingen i området og udveksler nyttige informationer. Når politiet har observeret et problem, er det så noget, skolen også har observeret? Ser medarbejdere på det lokale bibliotek eller i ungdomsklubberne noget lignende? Hvordan forholder man sig forskellige steder til fænomenet? Og hvordan kan vi lære af hinanden og udvikle fælles strategier for området?

En anden aktivitet består i formidling af viden til de unge og deres forældre om de glæder og navnlig ulemper, der knytter sig til ungdomslivet (sex, drugs and rock'n'roll). De fleste skoler med elever på de øverste klassetrin gennemfører systematisk den slags informative arrangementer med SSP.

For det tredje udgør SSP et netværk af personer, som i grænseområdet mellem det private og det officielle kan gøre brug af personkendskabet. I erkendelse af, at hurtig hjælp kan være dobbelt hjælp, bruges SSP som det netværk, det også er, nogle gange til at fremme indgriben i en situation, der truer med at udvikle sig i en stærkt uheldig retning. Sådanne ”brandsluknings”-aktiviteter i nattelivet kan hindre nogle unge i at gøre ting, der, når de opdages, kan skade deres fremtidige muligheder, og som de i en mindre ophidset eller beruset tilstand ikke ville have drømt om at gøre.

Møder i SSP-samarbejdet foregår med forskellig hyppighed rundt omkring i landet. Alle skoleledere blev spurgt om hyppigheden af forskellige former for SSP-samarbejde, men hvor skolen ikke har nogen fast repræsentation i samarbejdet, var antallet af ’ved ikke’ eller ’irrelevant’ ganske højt. Derfor er disse skoler udelukket fra tabel 10.3, som viser svarfordelingerne på skoler, der tager del i SSP-samarbejdet. Tabellen viser, at de ordinære møder i SSP med almindelig erfaringsudveksling (pkt. B) er det, man hyppigst bruger tid på. Godt 4 ud af 5 skoleledere angiver, at den slags møder finder sted mindst nogle gange om året. Næsten en tredjedel mener, at det drejer sig om månedlige møder. Det er naturligvis ikke alle disse møder, som også handler om nye indsatser i området (pkt. C). Derfor angives frekvensen af møder med dette sigte da også at være lidt lavere.

For almindelige folkeskolars vedkommende spiller det en rolle, hvilket område skolen ligger i. Mens 45 pct. af skoleledere i hovedstadsområdet og de største byer rapporterer, at almindelig erfaringsudveksling står på programmet for SSP-møderne hver måned, er det tilsvarende tal i landdistrikterne knap 15 pct. Og det endda efter at relativt mange skoler fra landdistrikter er sorteret fra, fordi de ikke har en fast repræsentation i SSP. Vi ser en tilsvarende forskel, når skolerne opdeles efter elevernes sociale sammensætning. 38 pct. af skoler med høj andel elever i udlejningsboliger rapporterer, at almindelig erfaringsudveksling finder sted hver måned. På skoler med lav andel elever i udlejningsboliger er tallet noget lavere (24 pct.). Og når opdelingen sker efter andelen af elever med anden etnisk baggrund, gentages mønsteret. Hver fjerde skole med meget få etniske elever (under 2 pct.) udveksler almindelige erfaringer hver måned. Men når der er mange etniske elever (over 10 pct.) på skolen, forekommer månedlige møder blandt 45 pct. af skolerne. Anvendes det samlede mål for skolens belastningsgrad som inddelingsgrundlag,

viser det sig som ventet, at normalskoler med høj belastningsgrad er deltagere i et SSP-samarbejde med hyppigere mødeaktivitet end skoler med en lav belastningsgrad.

De fleste skoler inddrager rutinemæssigt SSP i oplysende arrangementer i skoletiden (for elever) eller uden for (forældremøder), hvor formålet er at orientere om, hvad man som ung møder af tilbud og fristelser (sex, alkohol, stoffer, vold, kriminalitet osv.). Skolelederne oplyser, at samarbejdet med SSP om disse ting (pkt. A) typisk foregår en enkelt eller nogle få gange om året. En mindre gruppe (10 pct.) har dog svaret, at det foregår sjældnere end en gang om året, hvilket kan tolkes i retning af, at det ikke rigtig er noget, man dyrker på denne skole. Det er i øvrigt karakteristisk, at vi for denne type SSP-aktivitet ikke finder systematiske forskelle mellem skolerne, når de opdeles efter karakteristika.

Netop til denne aktivitetstype blev der stillet et uddybende spørgsmål om, hvor stor andel af den samlede tid til SSP-samarbejde, der bliver brugt på aktiviteter, som retter sig mod generel orientering af elever og forældre (tabel 10.4). På forhånd kunne man forvente, at skoler i hovedstadsområdet og i distrikter med mange sårbare unge ville have så meget andet at se til i SSP-regi, at det forebyggende element i orienteringsmøder mv. her ville spille en relativt tilbagetrukken rolle. Dette er dog ikke tilfældet. Der synes med andre ord at være en vis parallelitet mellem opgavetyperne. Skønnes der at være et stort behov for at mødes i SSP-udvalget for at udveksle erfaringer og sætte initiativer i gang, så gøres der også en ekstra indsats på det forebyggende felt med orienteringsmøder.

I distrikter, hvor problemadfærd blandt unge er mere fremherskende end i andre områder, kan det være nødvendigt at opretholde et tættere samarbejde mellem forskellige grene af myndighedsapparatet. Når man ser på den del af SSP-samarbejdet, der handler om kontakter til medarbejdere på gadeplan (pkt. D), er det da også typisk, at en femtedel af skolelederne stort set ikke har dette element inde på lystavlen, mens det fylder ganske meget (møder hver måned) i hver 10. skoleleders kalender. Det kommer næppe som nogen stor overraskelse, at denne aktivitet fylder mest på skoler i områder med høj befolkningskoncentration, dvs. i hovedstaden og de største provinsbyer, i distrikter med relativt mange elever, der bor i udlejningsboliger og har lavtuddannede forældre samt, hvor der er mange med en anden etnisk herkomst end dansk. Det er traditionelt sådanne kvarterer, de unge søger til, når der skal ske noget,

hvad enten de er hjemmehørende i området eller kommer til udefra. Det skal i den forbindelse understreges, at undersøgelsen handler om skoler med forskellige karakteristika, ikke om eleverne. Derfor har vi ikke med denne undersøgelse grundlag for at konkludere, at det fx er unge med lavtuddannede forældre eller med anden etnisk baggrund, der skaber de forhold, som gør et hyppigere samarbejde med gadeplansarbejdere nødvendigt. Vi kan blot pege på, at det er skoler med disse karakteristika, som har et større behov end andre på dette felt.

Endelig kan man også opfatte telefonlisten over samarbejdspartnere i SSP som en nyttig genvej til hurtig handling, hvis man observerer en ulmende konflikt eller lignende i nattelivet, hvor der mest af alt er brug for at få dæmpet gemytterne eller grebet nogle unge på fersk gerning, så situationen kan blive afregnet og trygheden genoprettes. Også i den henseende (pkt. E) er behovet for kontakter forskellig fra det ene boligområde til det andet. Det er dog karakteristisk, at 2 ud af 3 skoleledere mener, at denne netværksorienterede form for samarbejde udfolder sig nogle gange om året eller ligefrem jævnlige (hver måned). SSP-samarbejdets medvirken til brandslukning i nattelivet synes således udbredt til et bredt spektrum af skole- og boligdistrikter, om end det forekommer langt hyppigere omkring skoler med høj belastningsgrad (hvor 37 pct. af skolelederne har svaret 'hver måned') end omkring lavt belastede skoler (9 pct. har svaret 'hver måned'). Skoler med høj belastningsgrad er som tidligere nævnt typisk skoler med elever på de ældste klassetrin. Dermed falder 'fødeskolerne', som kun går op til 7. klasse og typisk ligger i landdistrikterne, i stort tal uden for denne gruppe med relativ hyppig brug af SSP som et uformelt kontaktnet.

Udskolingslærerne i 9./10. klasse blev også spurgt om deres samarbejde med SSP på to områder. Mens skolelederen har svaret for hele skolens samarbejde med SSP, har udskolingslærerne svaret for sig selv. Derfor kan det ikke undre, at samarbejdshyppigheden fremtræder større ifølge skolelederen end ifølge udskolingslæreren. Det er heller ikke det samme antal skoler, der udgør procentgrundlaget for de to fordelinger.

TABEL 10.4

Generel oplysningsaktivitet i samarbejde med SSP. Skoleledersvar. Procent.

Hvor stor andel af den samlede tid til SSP-samarbejde vil du anslå bliver brugt på aktiviteter vedrørende generel orientering af elever og forældre?	Langt det meste	Mere end halv-delen	Omtrent halv-delen	Mindre end halv-delen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	9	10	17	30	21	2	12	101	533
Med overbygningsklasser	6	12	19	33	22	0	7	99	159
Med overbygningsklasser og høj belastningsgrad	5	12	20	35	20	1	7	100	153
Specialskoler	2	5	6	11	17	47	12	100	153
Alle skoler	7	9	14	26	20	12	12	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.5

Hyppighed af forskellige former for SSP-samarbejde. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

Hvor ofte drejer SSP-samarbejdet sig om følgende:	Ugl.	Mdl.	Nogle gange		Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
			årligt	Årligt					
<i>A. Generel orientering til elever og forældre om kriminalitet og dens årsager</i>									
Alm. folkeskoler	1	4	26	39	24	0	6	100	334
Specialskoler	2	4	14	11	13	32	24	100	111
<i>B. Hurtig uformel kontakt mellem SSP-medlemmer for at hindre episoder i at udvikle sig</i>									
Alm. folkeskoler	4	9	35	14	24	0	13	99	334
Specialskoler	5	8	14	8	9	39	17	100	111

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.6

Generel vurdering af samarbejdet med SSP. Skoleledersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med SSP?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt/ meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	25	50	15	2	1	8	101	533
Med overbygningsklasser og høj belastningsgrad	29	49	18	2	0	2	100	153
Specialskoler	27	28	11	0	30	4	100	153
I alt	26	45	14	1	7	7	100	686

Anm.: Procentgrundlaget er de 686 skoler, der har besvaret skolelederskema.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.7

Generel vurdering af samarbejdet med SSP. Svar fra lærere i 9./10. klasse. Procent.

Hvordan oplever du alt i alt dit samarbejde med SSP?	Meget godt	Godt	Hverken - eller	Dårligt/ meget dårligt	Har ikke noget samarb.	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	17	49	13	2	8	11	100	334
Med overbygningsklasser og høj andel lavtuddannede forældre	26	50	11	0	4	9	100	46
Specialskoler	11	25	13	2	28	22	100	111
I alt	15	43	13	2	13	14	100	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

En fjerdedel af udskolingslærerne har ikke en årlig kontakt i samarbejdet vedrørende temaet 'Generel orientering til forældre og elever om kriminalitet og dens årsager'. Det bør her tages i betragtning, at man på mange skoler kan have den opfattelse, at det er en opgave, som rettelig hører hjemme tidligere i skoleforløbet (6. eller 7. klassetrin), og at det nu (i 9. eller 10. klasse) er for sent at komme med den slags forebyggende initiativer.

Der er stor forskel mellem lokalområderne på, hvordan de unge opfører sig i nattelivet. De fleste steder er der formentlig stille og fredeligt, mens der er områder, som summer af alskens aktivitet. De fleste udskolingslærere kan berette, at de fra tid til anden involveres i et samarbejde med SSP af mere akut karakter for at lægge en dæmper på gemytterne og hindre farlige situationer i at udvikle sig. Men kun få af disse lærere oplever det tit, dvs. mindst en gang om måneden.

På specialskolerne er der mange lærere (omkring hver tredje), som ikke har set sig i stand til at besvare spørgsmålene. Det medfører lavere procentandele med sporadisk SSP-samarbejde på disse områder, mens andelen, der angiver en hyppig kontakt, er på niveau med de almindelige folkeskoler.

HVORDAN SER SKOLERNE PÅ SAMARBEJDET?

Skolernes vurdering af samarbejdet i SSP-regi er dels belyst ved et spørgsmål, som er stillet i forhold til hver af de samarbejdsparter, undersøgelsen inddrager, dels er skolelederen blevet forelagt nogle konkrete udsagn om SSP, som belyser forskellige sider af samarbejdet. Skolelederen kunne tilkendegive forskellige grader af enighed i disse udsagn.

Det generelt formulerede spørgsmål om, hvordan skolelederen alt i alt vurderer samarbejdet med SSP, viser, at der er en stor tilfredshed med samarbejdet. Næsten 3 ud af 4 skoleledere afgiver et positivt svar, mens en syvendel svarer neutralt. Næsten ingen har svaret negativt. Ses der bort fra de 30 pct. af specialskolerne, som mente, at spørgsmålet var irrelevant for dem (fx fordi de havde et meget begrænset samarbejde med SSP), bliver andelen med en positiv vurdering endnu større, og specialskolerne adskiller sig derved ikke nævneværdigt fra folkeskolerne.

Tabel 10.6 medtager alle skoler i undersøgelsen, også dem, der har beskeden kontakt til SSP (blandt andet skolerne uden overbygnings-

klasser). Netop disse skoler har relativt mange 'ved ikke'-svar på dette spørgsmål. Det er endvidere bemærkelsesværdigt, at de almindelige folkeskoler med klasser på overbygningstrinet og en høj belastningsgrad, som er i hyppigere kontakt med SSP end skolerne med lav belastningsgrad, er lidt mere positive i deres vurdering. Det er nærliggende at kæde dette sammen med det generelt positive syn på SSP-samarbejdet, skolerne tilkendegiver. Mere kontakt synes altså at styrke skolernes vurdering i positiv retning.

Når vi kun ser på folkeskoler med elever på overbygningstrinet, er det i øvrigt karakteristisk, at de øvrige baggrundsvARIABLE ikke synes i stand til at bidrage væsentligt til forklaringen af, hvorfor nogle skoler udtrykker større generel tilfredshed med SSP end andre.

Overordnet set er udskolingslærernes oplevelse af deres samarbejde med SSP som det, skolelederne giver udtryk for. Igen må det dog konstateres, at der ikke iagttages større systematiske variationer i svarfordelingerne mellem forskellige typer af skoler.

Skolernes syn på SSP er desuden belyst via deres svar på nogle konkrete udsagn om SSP (se tabel 10.8). Samlet set er der 13 pct. af lederne, som fandt disse spørgsmål irrelevante. Det er næsten udelukkende specialskoler, idet halvdelen af disse har valgt denne mulighed for at undlade en stillingtagen. 1-2 pct. af de almindelige folkeskoler har også markeret, at spørgsmålene var irrelevante, hvilket bl.a. kan skyldes, at de ikke har nogen fast repræsentation i SSP.

Halvdelen af skolelederne er enige i det synspunkt, at SSP først og fremmest skal ses som et netværk, dvs. et løst samarbejde mellem personer, der godt nok har deres base i forskellige lokale institutioner, men ikke har til opgave at fremføre institutionens synspunkter. Er der noget konkret, nogle af institutionerne bør gøre i fællesskab, har de deres normale kanaler at gøre det gennem. Netværket er imidlertid en nem måde at gøre en institution opmærksom på, at "her er måske noget, I burde tage op af egen drift". En femtedel har valgt et neutralt svar, mens næsten ingen af skolelederne er direkte uenige i udsagnet.

TABEL 10.8

Lederes syn på SSP-samarbejde. Skoleledersvar. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Neutral (hverken/ eller)	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
A. SSP-samarbejdet er mere netværk end organisation	7	42	21	5	1	13	10	99
B. SSP's effektivitet er helt afhængig af de personer, der sættes ind i samarbejdet	24	54	5	0	0	13	5	101
C. SSP har været hæmmet af mange personudskiftninger	3	14	22	30	5	13	13	100
D. SSP har reddet en del unge fra at komme i uføre i nattelivet	6	38	20	2	0	13	21	100
E. SSP har sikret en del unges muligheder for fortsat uddannelse	4	26	29	4	1	13	23	101
F. SSP savner opbakning i dele af de samarbejdende instanser	3	15	27	20	2	13	20	100
G. Medlemmernes tavshedspligt hæmmer deres samarbejde i SSP	2	7	31	27	3	13	18	101

Anm.: Procentgrundlaget er alle 686 skoler med besvaret skolelederskema.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 10.9

Udskolingslæreres syn på SSP-samarbejde. Svar fra lærere i 9./10. klasse. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn:	Meget enig	Enig	Neutral (hverken /eller)	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. SSP har over årene reddet en del unge fra at komme i uføre i nattelivet</i>									
Alm. folkeskole	11	45	25	2	2	0	16	101	334
Specialskole	11	24	15	4	0	25	21	100	111
<i>B. SSP har sikret en del unges muligheder for fortsat at være i uddannelse</i>									
Alm. folkeskole	9	37	30	4	2	0	0	19	334
Specialskole	6	23	19	4	0	27	27	21	111

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Ses alene på de almindelige folkeskoler, som også har klasser på overbygningstrinet, er der tale om en styrket netværksopfattelse, idet ca. 60 pct. er enige i udsagnet. Det er navnlig lederne på skoler i de større byer (5.000-99.000 indbyggere), der med ca. 70 pct.s enighed giver udtryk for dette. Skolelederne i hovedstadsområdet ligger til gengæld med ca. 50 pct. under gennemsnittet. I øvrigt gælder det, at skolerne med lav belastningsgrad skiller sig ud ved kun at have godt 40 pct. enige. Til gengæld er der relativt mange af disse skoleledere, der har svaret neutralt.

Det er i god overensstemmelse med den udbredte netværksopfattelse, at skolelederne tilkendegiver en massiv enighed i, at 'SSP er helt afhængig af de personer, der sættes ind i samarbejdet'. Hvis samarbejdet udsættes for hyppige personudskiftninger, må det alt andet lige betyde, at netværket bliver svagere, og det kan ses som udtryk for en manglende prioritering af SSP fra institutionernes side. Det er heldigvis kun et mindre antal skoler, som er enige i, at 'SSP har været hæmmet af mange personudskiftninger'. Modsætningsvis kan vi slutte, at der de fleste steder synes at være stabilitet og kontinuitet i SSP-netværket. Svarfordelingen på udsagnet om, at 'SSP savner opbakning i dele af de samarbejdende instanser', er omtrent den samme, om end lederne her lidt oftere tilkendegiver en usikkerhed i forhold til besvarelsen. Lederne vil formentlig primært kende til problemets eksistens gennem den uformelle snak i SSP. Og selvom nogle af netværkets medlemmer føler en svag opbakning hjemmefra, er det ikke sikkert, at de lader det komme til udtryk i deres arbejde.

SSP-samarbejdet har i allerhøjeste grad et forebyggende sigte. Unge, som står i fare for at ryge ud i noget snavs, skal hjælpes til at holde sig fri af den dårlige påvirkning og fastholdes på et spor med mening og fremtid i. De skal holdes på afstand af kriminalitet og i kontakt med uddannelse, der kan forbedre deres livschancer. Et kontant udtryk for SSP-samarbejdets succes er det, hvis medlemmerne har en klar opfattelse af, at 'SSP har reddet en del unge fra at komme i uføre i nattelivet', hvad enten det drejer sig om at redde liv (fysisk såvel som psykisk) eller stoppe kriminel adfærd. Omkring halvdelen af skolelederne er enige i udsagnet, og næsten lige så mange er usikre på, hvad de skal svare. Det kunne blandt andet hænge sammen med, at deres skole ligger i et fredeligt område uden de store problemer af denne karakter. I områder, hvor den andel af eleverne, som bor i udlejningsboliger, er lav, og i områder med færre etniske elever end landsgennemsnittet på ca. 10 pct. er der en ten-

dens til, at flere skoleledere udtrykker enighed i, at SSP har betydet noget for at holde de unge fri af nattelivets fortrædeligheder.

Det andet udsagn om succes: 'SSP har sikret en del unges muligheder for fortsat uddannelse' er besvaret nogenlunde på samme måde. Dog skal det noteres, at andelen, som ikke har så klar en opfattelse af situationen og derfor har svaret neutralt, er lidt højere.

SSP-samarbejdet er orienteret mod problemer, som børn og unge gennem deres uheldige adfærd sætter fokus på. Budbringerne, de vanartede unger, er dem, der lægges mærke til, og dem, man taler om i SSP. Hæmmer det samarbejdet, at man dårligt kan tale om problemerne uden at nævne navne, samtidig med at medlemmerne har tavshedspligt i forhold til videregivelse af personoplysninger af privat karakter? Det mener en tiendedel af skolelederne er tilfældet. Men tre gange så mange mener det ikke. Den største andel (ca. halvdelen) udgør dog den gruppe, som ikke ved, hvad de skal svare, eller tilkendegiver en neutral holdning (hverken enig eller uenig). Det kan også formuleres sådan, at der er skoleledere, som ser problemer med tavshedspligten, men det er ikke noget udbredt fænomen.

Endelig skal det nævnes, at udskolingslærerne blev forelagt de samme to udsagn om at holde de unge fri af nattelivets kedeligere sider og holde dem på uddannelsessporet (tabel 10.9). Enighed i udsagnene betyder blot, at læreren har den opfattelse, at der findes eksempler på, at SSP-samarbejdet har haft en gunstig indvirkning på unges situation. Om det er mange eller få, fortæller svarene intet om. Men ud fra synspunktet, at hver ung, det lykkes at holde på afstand af ungdomslivets uheldige sider og på et spor mod fortsat uddannelse, er en gevinst, er svarfordelingerne også tilstrækkelige til at underbygge opfattelsen af SSP som en succes, skolen har del i.

SAMARBEJDET MED UNGDOMMENS UDDANNELSESVEJLEDNING (UU)

I dette kapitel belyses skolens samarbejde med UU. Fremstillingen bygger på informationer fra skoleledere og lærere på 9.-10. klassetrin. Derimod er børnehaveklasseledere ikke spurgt om dette tema. Da uddannelsesvejledningen handler om, hvordan eleverne efter folkeskolen kommer videre i deres uddannelseskariere, er det helt afgørende for beskrivelsen af samarbejdsrelationen, om skolen har elever på overbygningstrinet. Derfor ses der i dette kapitel kun på skoler med elever i afgangsklasser eller i afgangsalder. Det sidste kriterium er møntet på specialskoler, der ikke opdeler eleverne på almindelige klassetrin, men har elever, hvis alder betyder, at de står for at skulle forlade skolen.

OMFANG AF KONTAKT MED UU

Overordnet set er skolelederne i tæt kontakt med UU. 70 pct. er det mindst en gang om måneden. Hertil kommer den kontakt, som lærerne i afgangsklasserne (9.-10.) står for. 2 ud af 3 angiver, at de i løbet af det sidste skoleår har været i kontakt med UU 'mindst 4 gange'.

Uanset om kontakthypigheden måles på leder- eller lærerniveau, er den størst på de skoler, som har 10. klasse, og noget mindre, men stadig betragtelig, på skoler med 9. som det højeste klassetrin. Efter 9. klasse sker afgangsen navnlig til gymnasiet, som i stort omfang på dette

tidspunkt rekrutterer de elever, der har let ved på egen hånd og med ressourcestærke forældre i baggrunden at orientere sig og træffe de nødvendige valg for at komme videre i uddannelsen. De elever, som fortsætter i 10. klasse, er blandt andre dem, der har svært ved at honorere kravene på en række uddannelser og derfor har vanskeligt ved at beslutte sig for, hvilken vej de skal gå. Det er i særlig grad dem, UU er sat i verden for at hjælpe, og det sker typisk i det sidste skoleår, det 10.

På specialskolerne, som er en meget blandet skolegruppe, er der færre skoler med en meget hyppig kontakt og flere med en moderat kontakt (højest nogle gange i løbet af året). Se tabel 11.1. Det skal her erindres, at langt de fleste specialskoler hører til i kategorien 'små skoler', som alene i kraft af det beskedne elevtal vil have behov for færre UU-kontakter end andre skoler. På den anden side vil specialskolernes elever typisk have svært ved at honorere kravene på mange ordinære uddannelser, og de skal derfor have ekstra bistand i anstrengelserne for at komme i gang med en uddannelse.

Der er ikke større systematiske forskelle i kontaktmønsteret mellem forskellige kategorier af skoler. Dog kan det nævnes, at andelen af skoleledere, som angiver en 'ugentlig' kontakt til UU, er lidt mindre end gennemsnitligt på skoler med lav belastningsgrad, en lille andel (højest 2 pct.) socialt udsatte elever og en lille andel elever med særlige behov. Til gengæld er andelen med ugentlig kontakt lidt højere på skoler med over 10 pct. etniske elever.

Overbygningslærerne er også blevet spurgt om deres samarbejde med UU i sidste skoleår (2009/10). Langt de fleste af lærerne (60-70 pct.) på såvel almindelige folkeskoler som på specialskoler havde en jævnlig kontakt (4 eller flere gange) med UU. Men der var også en lille gruppe (5-10 pct.), som ikke var i kontakt med UU eller ikke kunne huske det. Den hyppige kontakt sås lidt oftere på de blandede skoler (hvor der også er specialklasser) og specialskolerne end på normalskolerne. Særlig tydeligt var det, at på skoler med 10. klasse angav 90 pct. af udskolingslærerne, at de havde været i kontakt med UU '4 gange eller mere'. På skoler, der kun gik op til 9. klasse, var den tilsvarende andel 57 pct. Skoler med høj belastningsgrad og med en lavtuddannet forældrekreds havde også et kontaktmønster over gennemsnittet.

SÆRLIG FOKUS PÅ UDSATTE ELEVER OG ELEVER MED SÆRLIGE BEHOV

UU har en særlig forpligtelse til at bistå de elever, som har vanskeligt ved at finde en uddannelse, der matcher deres interesser og forudsætninger. Det er netop de elever, som denne undersøgelse ofrer en særlig opmærksomhed, de udsatte og dem med særlige behov. Deres risiko for ikke at få en uddannelse efter folkeskolen er større end andres. Vi har spurgt skolelederne, hvor meget disse grupper fylder i det samlede billede af samarbejdet med UU. Det er ikke noget, som på nogen måde bliver registreret og ender som tal i statistikker. Vi har ikke bedre informationer, end hvad lederne fornemmer. Derfor er svarene også rubriceret i nogle få og temmelig grove kategorier (tabel 11.2). På de almindelige folkeskoler mener hver fjerde skoleleder, at den del af kontakten med UU, som vedrører udsatte unge, udgør en ganske lille del af den samlede kontaktmængde. Lidt flere mener, at det drejer sig om en større andel, dog stadig mindre end halvdelen. I den anden ende mener hver sjette skoleleder, at denne type kontakter lægger beslag på mere end halvdelen af den samlede kontaktmængde.

TABEL 11.1

Hyppighed af kontakt med UU på skoler med elever i afgangsalder. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med UU?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	39	35	18	1	1	0	5	99	334
Med højst 9. klasse	37	36	19	1	2	0	5	100	288
Med 10. klasse	57	26	9	0	0	8	0	100	53
Specialskoler	26	32	27	7	0	2	5	99	111
Alle skoler	36	34	20	3	1	0	5	99	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.2

Udsatte elevers andel, i samarbejdet med UU. Skoleledersvar. Procent.

Hvor meget fylder problemer vedrørende udsatte børn og unge i din samlede kontakt med UU?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtrent halvdelen	Mindre end halv-delen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	4	14	21	31	23	0	7	100	334
Med højst 9. klasse	4	13	32	32	11	1	7	100	288
Med 10. klasse	7	7	40	35	20	0	8	100	53
Specialskoler	22	9	8	14	7	34	6	100	111
Alle skoler	8	13	18	26	19	9	7	100	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.3

Den relative tyngde af emnet, elever med særlige behov, i samarbejdet med UU. Skoleledersvar. Procent.

Hvor meget fylder problemer vedrørende udsatte børn og unge i din samlede kontakt med UU?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtrent halvdelen	Mindre end halvdelen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	3	12	19	30	28	0	8	100	334
Med højst 9. klasse	3	13	20	29	28	1	8	100	288
Med 10. klasse	6	9	17	34	23	0	15	100	53
Specialskoler	34	14	10	4	4	27	7	100	111
Alle skoler	11	13	17	23	22	7	8	100	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.4

Vurdering af samarbejdet med UU på skoler med elever i afgangsalder. Skoleledersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med UU?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	37	48	8	2	0	0	5	100	334
Med højst 9. klasse	35	50	8	2	0	0	5	100	288
Med 10. klasse	49	36	8	0	0	0	8	101	53
Specialskoler	37	42	10	2	2	4	4	101	111
Alle skoler	37	47	8	2	1	1	5	101	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.5

Vurdering af samarbejdet med UU på skoler med elever i afgangsalder. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med UU?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	51	37	7	1	0	1	4	101	334
Med højst 9. klasse	49	39	6	1	0	1	4	100	288
Med 10. klasse	60	32	8	0	0	0	0	100	53
Specialskoler	33	44	8	4	3	4	4	100	111
Alle skoler	46	39	7	2	1	2	4	101	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

På specialskolerne, hvor en langt større andel af eleverne er socialt udsatte, ses det, at en betydelig del af den samlede kontakt går til de udsatte elever. Her har hver tredje specialskole endda ment, at spørgsmålet var irrelevant for dem, så ud af de svarende skoler er det omkring halvdelen, der bruger mere end halvdelen af den samlede kontakt på udsatte elever. Det kan tilføjes, at de socialt udsatte elever synes at fylde mindre i det samlede billede, når vi ser på folkeskoler med 10. klasse (herunder en håndfuld 10. klasse-centre) og sammenligner med det billede, som tegner sig for skoler, der kun går op til 9. klasse. Det passer godt med, at de udsatte elever fylder mere på 10. klassetrin end på 9.

Vendes blikket i stedet mod elever med særlige behov, er billedet nogenlunde det samme. For specialskolernes vedkommende er det dog en lidt mindre andel (her kun hver fjerde skole), som finder spørgsmålet irrelevant, og til gengæld en større andel, som finder, at langt det meste af kontakten til UU vedrører elever med særlige behov. Det kan ikke undre, idet denne type elever er specialskolernes kerneelever.

Både når det gælder udsatte elever og elever med særlige behov, er det karakteristisk, at vi i øvrigt har vanskeligt ved at påvise systematiske forskelle mellem skolerne, når de karakteriseres ved de forhold, som benyttes i denne rapport.

EN OVERORDNET VURDERING AF SAMARBEJDET MED UU

Praktisk taget alle de skoler, som indgår i dette kapitels analyser (dvs. skoler med elever på afgangstrin eller i afgangsalder), har ment sig i stand til at give en vurdering af deres samarbejde med UU. Omkring 80 pct. har et positivt syn på samarbejdet. Ca. 37 pct. – både på almindelige folkeskoler og specialskoler – mener, samarbejdet er 'meget godt'. Kun 2-3 pct. mener, at det er dårligt. Når det er sådan, at 80 pct. placerer sig i enten 'meget godt' eller 'godt', bliver det interessant, at folkeskoler med 10. klasse oftere end skoler, der kun går op til 9. klasse, har svaret 'meget godt' (tabel 11.4). Det tyder på, at de skoler, som har det mest omfattende samarbejde med UU, også er dem, der hyppigst giver den bedst mulige vurdering af dette samarbejde.

Opdeles skolerne efter type og beliggenhed viser det sig, at skoler med et højt karaktergennemsnit ved FSA lidt oftere end andre skoler vurderer samarbejdet som 'godt', mens skoler med elever, der har score

mere gennemsnitligt, i højere grad har vurderet samarbejdet til at være 'meget godt'. Variationerne mellem skolerne er i øvrigt (jf. tabel 11.5) hverken markante eller systematiske.

Lærerne i 9./10. klasse, som i det daglige har den direkte kontakt med UU, er lige som skolelederne blevet spurgt om deres generelle vurdering af samarbejdet. I hovedtræk er det samme positive vurdering, lærerne giver udtryk for. Dog bemærker vi, at der på lærerniveau i de almindelige folkeskoler faktisk er en større andel, som vælger den mest positive vurdering af samarbejdet. Det tyder igen på, at et konkret og nuanceret kendskab til samarbejdspartnerens arbejde baner vej for en større respekt for og anerkendelse af dette arbejde.

HVAD SAMARBEJDES DER OM?

Vejledningen om uddannelse og arbejde er med den seneste reform i 2004 lagt i hænderne på UU som den primære aktør. Men den konkrete viden om elevernes evner og færdigheder, som skolens lærere gennem et langt undervisningsforløb har erhvervet, søges fortsat inddraget. Lærerne spiller nu en mere tilbagetrukket rolle, mens UU-vejlederne gennem tilstedeværelse på de enkelte skoler er blevet mere synlige, også for eleverne, der i et vist omfang går direkte til vejlederne med deres spørgsmål. Alt efter hvilke dele af den samlede vejledning, der ses på, spiller skole og UU forskellige roller. Skolelederne blev spurgt om, i hvilken grad der samarbejdes om forskellige vejledningsopgaver. Svarene er for hhv. almindelige folkeskoler og specialskoler med elever i afgangsalder vist i tabel 11.6.

Det er kun ganske få ledere, som mener, at deres lærere i 9./10. klasse står alene med nogen af de syv opgavetyper. Det ses lidt hyppigere for enkelte opgavers vedkommende på specialskolerne, men også her er det generelle billede, at UU er mere eller mindre inde over alle vejledningens aspekter. Mindst halvdelen af lederne angiver direkte, at UU spiller den dominerende rolle på de fleste områder. Det ses meget tydeligt, når det drejer sig om at formidle kontakt til ungdomsuddannelserne, etablere brobygningsforløb og skabe kontakt til det lokale erhvervsliv. Disse opgaver varetages ofte helt alene af UU. Selvom en del af specialskolerne ikke har set sig i stand til at besvare disse spørgsmål (og derfor valgte 'irrelevant'), er det interessant, at en større andel end blandt de

almindelige folkeskoler giver udtryk for, at disse kontaktskabende opgaver i højere grad løses i et samvirke mellem skole og UU. Det kan skyldes, at placering af en specialskoleelev i et uddannelsesforløb eller hos en arbejdsgiver kræver et godt kendskab til elevens særlige forhold, hvis missionen skal lykkes. Det kendskab har UU-vejlederen normalt ikke.

Når det gælder vurdering af den enkelte elev med henblik på optagelse på en ungdomsuddannelse og indstilling til kommunalbestyrelsen om optagelse, er skolen fortsat inde i billedet på mindst samme niveau som UU. Derimod viser tallene, at den individuelle uddannelsesplan i højere grad udformes med UU som den udførende kraft.

Som det fremgår af tabel 11.6, er der en vis lokal variation i samarbejdsformerne, uden at dette i større grad kan henføres til bestemte skoletyper – bortset fra sondringen mellem folke- og specialskoler. Man kan således ikke sige, at samarbejdet, som skolelederen ser det, foregår forskelligt alt efter skolens karakteristika mht. belastningsgrad, andel elever med lavtuddannede forældre, etnisk baggrund samt bolig- og urbaniseringsmæssig placering.

Der er i undersøgelsen særlig fokus på socialt udsatte elever og elever med særlige behov. Vi har derfor også spurgt skolelederen, hvordan samarbejdet foregår, når det gælder disse grupper af elever. Svarfordelingerne adskiller sig så lidt fra ovenstående billede (ganske få ledere mener, at UU spiller en lidt mindre udførende rolle), at man må konkludere, at der ingen sikre forskelle er at udpege. Skolerne synes således ikke at gå efter strukturelle løsninger, hvis man skønner, at der er behov for en særlig indsats til fordel for udsatte unge eller unge med særlige behov. En anden mulighed er, at man tilstræber at maksimere den individuelle hensyntagen til disse elever inden for de givne rammer. Dette kan vi imidlertid ikke belyse med denne undersøgelse.

SAMARBEJDSFORMER

Lærerne på 9./10. klassetrin, som til daglig står for det praktiske samarbejde med UU, blev spurgt, hvordan dette samarbejde foregår (tabel 11.7). På almindelige folkeskoler angav 85 pct. af lærerne, at de benyttede sig af møder mellem dem selv og UU-vejlederen. Stort set lige så mange (81 pct.) nævnte, at en del af samarbejdet blev afviklet ved uformel snak på lærerværelset eller i pauser. En tredje mulighed for samarbejde er

forældre- og elevsamtalerne, hvis de afvikles sammen med UU-vejlederen. Det nævnte lidt færre (60 pct.) blev brugt på deres skole. Endelig nævnte en mindre gruppe (hver syvende) af lærerne, at de også brugte andre samarbejdsformer.

De forskellige skoletyper, vi opererer med i denne undersøgelse, giver ikke større udslag i forhold til samarbejdsformerne. Det kan dog nævnes som mindre tendenser, at lidt flere af folkeskolerne med en høj belastningsgrad og lidt flere af de skoler, som har mange lavtuddannede forældre, nævner, at de holder møde med UU-vejlederen og er sammen til forældre- og elevsamtalerne. Disse former for samarbejde har et mere formelt præg med mulighed for en højere grad af skriftlighed end den uformelle snak, når man alligevel mødes på gangen eller lærerværelset.

Lærerne blev endvidere spurgt om samarbejdsformerne specielt med henblik på hhv. udsatte elever og elever med særlige behov. Svarene var stort set identiske med, hvad der blev svaret vedrørende alle elever. Det tyder på, at disse særgrupper ikke gøres til genstand for en særlig indsats, i hvert fald ikke på en sådan måde, der giver sig til kende strukturelt. Positivt opfattet betyder det, at de udsatte elever og dem med særlige behov håndteres efter samme retningslinjer som alle andre og således er fuldt integreret i den almindelige folkeskole. Det hindrer ikke, at der kan blive brugt flere ressourcer end gennemsnitligt på eleverne.

Da 2 ud af 3 specialskoler har undladt at besvare disse spørgsmål, kan vi ikke sige noget om samarbejdsformerne for denne type skoler.

HVOR OFTE TALER LÆRERNE I 9./10. KLASSE MED UU-VEJLEDEREN OM ENKELTE ELEVER?

Det spørgsmål kunne specialskolerne godt svare på, så her har vi svar fra alle skoler med afgangselever. Det er ret forskelligt, hvor ofte de to parter drøfter enkelte elever. På hver femte skole sker det meget tit (hver uge), mens det på lidt færre skoler sker betydelig sjældnere (højst nogle gange om året). Et flertal rapporterer dog, at det sker hver måned. Specialskolerne adskiller sig på dette punkt ikke fra gennemsnittet af de almindelige folkeskoler.

TABEL 11.6

Samarbejde om forskellige opgaver mellem UU og lærerne på 9./10. klassetrin. Alm. folkeskoler. Skoleledersvar. Procent.

	UU alene	UU med bistand af lærere	UU og lærere i fællesskab	Lærere med bistand af UU	Lærere alene	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. Generel information på klasseniveau om uddannelse og hjælpemidler til valg af uddannelse (fx intro til elektronisk vejledningsportal)</i>									
Alm. folkeskoler	9	41	32	9	1	0	8	100	334
Specialskoler	2	24	23	19	4	24	4	100	444
<i>B. Kontakt til ungdomsuddannelser (gymnasier, erhvervsskoler)</i>									
Alm. folkeskoler	43	31	14	4	0	0	8	100	334
Specialskoler	17	16	21	14	5	24	3	100	111
<i>C. Tilrettelæggelse af brobygningsforløb</i>									
Alm. folkeskoler	45	32	11	3	0	0	10	100	334
Specialskoler	12	25	17	8	5	26	7	100	111
<i>D. Kontakt til lokale erhvervsvirksomheder</i>									
Alm. folkeskoler	51	24	9	3	2	0	11	100	334
Specialskoler	12	12	15	14	18	21	8		111
<i>E. Udformning af individuel uddannelsesplan</i>									
Alm. folkeskoler	22	36	23	10	1	0	8	100	334
Specialskoler	12	23	23	13	12	14	3	100	111

(Fortsættes)

TABEL 11.6 (FORTSAT)

	UU alene	UU med bistand af lærere	UU og lærere i fællesskab	Lærere med bistand af UU	Lærere alene	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>F. Vurdering af den unge med henblik på optagelse på en ungdomsuddannelse</i>									
Alm. folkeskoler	4	24	45	16	4	0	8	100	334
Specialskoler	4	17	40	15	5	15	4	100	111
<i>G. Indstilling til kommunalbestyrelsen om eleven kan optages på en ungdomsuddannelse</i>									
Alm. folkeskoler	13	14	23	6	3	1	40	100	334
Specialskoler	17	13	19	3	2	23	24	100	111

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.7

Former for samarbejde med UU på skoler med elever i afgangsalder. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

Omfang for samarbejde med UU på skoler med elever i udfordret position. Svår fra lærer 10./10. klasse. i procent.					
Hvordan samarbejder du med UU i forhold til almindelige elever?	Ved møder med UU-vejleder	Ved uformel snak på gang, lærervær.	Ved forældre-/elevsamtaler sammen med UU-vejleder	På andre måder	Antal
Alm. Folkeskoler, heraf:	85	81	60	13	334
Med højst 9. klasse	85	81	60	14	288
Med 10. klasse	87	80	67	9	53
Specialskoler	28	14	23	4	111
Alle skoler	71	64	51	11	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.8

Hyppighed af samtaler med UU om enkelte elever på skoler med elever i afgangsalder. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

Hvor ofte drøfter du enkelte elever med UU?	Ugl.	Mdl.	En el. flere gange pr. kv.	Halv- årligt	Årligt	Sjældnere / intet samarb.	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	22	35	27	8	3	2	2	99	334
Med højst 9. klasse	17	37	30	8	4	2	2	100	288
Med 10. klasse	53	28	11	4	2	0	2	100	53
Specialskoler	22	22	19	17	7	4	10	101	111
Alle skoler	22	32	25	10	4	2	4	99	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.9

Grad af samarbejde med UU om forskellige opgaver. Alm. folkeskoler. Svar fra lærer i 9./10. klasse. Procent.

I hvilken grad samarbejdes der mellem lærere i 9. eller 10. klasse og UU om følgende opgaver?	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
A. Kontakt til ungdomsuddannelser (gymnasier, erhvervsskoler)	22	36	21	10	8	1	2	100
B. Tilrettelæggelse af brobygningsforløb	21	30	22	14	9	1	3	100
C. Vejledning af elevens uddannelses- og erhvervsvalg	23	41	22	8	4	1	1	100
D. Udformning af elevens konkrete uddannelsesplan	20	28	24	18	8	1	1	100
E. Vurdering af den unge med henblik på optagelse på en ungdomsuddannelse	24	43	22	8	2	1	1	101
F. Indstilling til kommunalbestyrelsen om eleven kan optages på en ungdomsuddannelse	7	13	9	10	33	1	27	100

Anm.: Procentgrundlaget er 334 alm. folkeskoler med afgangselever.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Skoler med 10. klasse skiller sig til gengæld ud ved en klart hyppigere frekvens. På halvdelen af disse skoler foregår drøftelserne mellem lærer og vejleder ugentligt. Dette er endnu et tegn på, at UU er inde i billedet på en langt mere intens måde, når det drejer sig om elever i 10. klasse end i 9. Der er endvidere den sammenhæng i tallene, at på skoler med mange lavtuddannede forældre drøfter man oftere enkelte elever, end man gør på skoler med en mindre andel lavtuddannede forældre.

SAMARBEJDSFELTER

Skolelederen svarede i sit skema, hvordan lærerne på 9./10. klassetrin samarbejder med UU om forskellige opgaver, og hvem af dem, der er drivkraften i samarbejdet (tabel 11.6). Lærerne er også blevet spurgt, men på en lidt anden måde, idet der her var fokus på, i hvilken grad der blev samarbejdet med UU. Der ses bort fra specialskolernes svar, idet 2 ud af 3 ikke mente at kunne besvare spørgsmålene.

Ude på skolerne har man tilsyneladende meget forskellige svar vedrørende de udfordringer, der følger med et samarbejde mellem udskolingslærerne og UU. Mellem hver fjerde og femte skole angiver således, at der på de fleste områder 'i meget høj grad' er tale om et samarbejde omkring de forskellige opgaver. Men der er også op mod 10 pct., som mener, at der 'slet ikke' er noget samarbejde. Som hovedregel er der dog 'i høj grad' et samarbejde.

Når det gælder indstillingen til kommunalbestyrelsen om elevens optagelse på en ungdomsuddannelse, er der påfaldende mange skoler (33 pct.), som mener, at der 'slet ikke' samarbejdes på dette felt. Endvidere har hver fjerde lærer været i tvivl og svaret 'ved ikke'. Det harmonerer meget godt med, at 40 pct. af skolelederne også var i tvivl om, hvad de skulle svare på dette felt. Indstilling til kommunalbestyrelsen er en forholdsvis ny procedure, der fulgte i kølvandet på afskaffelsen af de såkaldte egnethedserklæringer. Den foretages formentlig en gang om året og fylder derfor ganske lidt i det samlede billede, hvilket kan være en forklaring på, hvorfor skolerne har så svært ved at svare noget konkret.

Ved udformning af elevens konkrete uddannelsesplan skal elevens ønske afstemmes med forudsætningerne for at realisere målene. Skolen er her gennem års kendskab til eleven klædt bedre på end UU-vejlederen, som til gengæld er ekspert i de mulige uddannelser.

Andelen af skoleledere, som mener, at UU varetager denne funktion alene eller i det mindste som den primære part i et samarbejde, er da også klart mindre, end hvad angår kontakter til ungdomsuddannelser og brobygningsforløb. Eller anderledes udtrykt: her har skolen stadig en vigtig rolle at spille. Besvarelsen af det tilsvarende spørgsmål til lærere i 9./10. klasse viser en tendens til en mindre udtalt grad af samarbejde på dette felt. Det kan godt undre en smule, idet emnet netop ikke lægger op til arbejdsdeling mellem UU og skolen, sådan at kun den ene part står for uddannelsesplanen. Variationen i svarfordelingerne følger som hovedregel ikke noget bestemt mønster. Dog kan det noteres, at skoler med mange (over 20 pct.) etniske elever har en større intensitet i samarbejdet på dette felt, end andre skoler har.

Der er ligeledes spurgt til intensiteten i samarbejdet, når der specielt tænkes på udsatte elever og elever med særlige behov. Det at fokus rettes mod disse grupper ændrer imidlertid ikke på lærernes besvarelser. Fordelingerne er stort set de samme.

VURDERING AF VEJLEDNINGEN

Som allerede nævnt havde skolerne på det generelle plan et positivt syn på UU-vejledningen. 80 pct. af skolelederne og lidt flere blandt udskolingslærerne så positivt på samarbejdet med UU. I spørgeskemaet blev de også bedt om at forholde sig mere konkret til forskellige forhold omkring elevernes uddannelsesvejledning. Skoleledernes vurdering fremgår af tabel 11.10.

Et klart flertal af skolelederne er enige i, at der i forhold til situationen for nogle år siden nu er kommet mere fokus på den individuelle vejledning af unge, som er socialt udsatte. Det mener 75 pct. på de almindelige folkeskoler. Næsten ingen er uenige. Specialskolernes ledere er derimod langt mindre tilbøjelige til at tilslutte sig udsagnet, mens en tredjedel undgår at besvare spørgsmålet. Det skyldes formentlig, at disse skoler er for elever med særlige behov, og dem har man en mening om. Men udsatte unge synes at være en kategori, det er vanskeligere at forholde sig særskilt til på specialskolerne. Måske fordi det kan være vanskeligt at holde de to begreber adskilt, når der er så stort overlap imellem dem. Hvordan fastholder man særlig fokus på en gruppe, som udgør majoriteten af skolens elever?

Ud over den forskel mellem folkeskoler og specialskoler, vi kan iagttage som et gennemgående træk i svarfordelingerne, er det vanskeligt at identificere forskelle, der klart viser sammenhæng med de øvrige baggrundsfaktorer i undersøgelsen. Det tyder på, at strukturelle forhold som elevsammensætning, bymæssighed, skolestørrelse etc. ikke har så stor betydning for, hvordan samarbejdet med UU er tilrettelagt i detaljer, og hvordan det vurderes af skolens ledelse. Der, hvor det trods alt er muligt at pege på en sammenhæng med andre forhold, vil det blive nævnt.

Med hensyn til det første udsagn om, at der nu er større fokus på den individuelle vejledning af socialt udsatte unge, ses en svag tendens til, at skolelederne på folkeskoler med mange etniske elever (dvs. mere end landsgennemsnittet på ca. 10 pct.) er mere enige i udsagnet end lederne på de øvrige folkeskoler. 80 pct. er enige på skoler med mange etniske elever, 73 pct. på de øvrige. Skoler af denne type er netop karakteriseret ved, at mange af deres elever må betegnes som socialt udsatte. Det kan derfor være helt naturligt for disse skoler at have et vågent øje for problemstillingen: socialt udsatte. Kommunens politiske ledelse udviser måske en særlig lydhørhed over for disse skolers problemer med øgede bevillinger til følge. Alt sammen argumenter for, at der kan ligge realiteter til grund for den større grad af enighed i udsagnet på skoler med en stor andel etniske elever.

Når det gælder vejledningen af elever med særlige behov, mener skolelederne også, at der er sket forbedringer i de seneste år. Hjælpen til at stykke et uddannelsesforløb sammen, der passer til den enkelte elev, er ifølge 3 ud af 4 ledere på almindelige folkeskoler blevet bedre. Næsten ingen erklærer sig uenige i synspunktet. På specialskolerne er man bedre i stand til at besvare dette spørgsmål (kun hver femte undlader at svare). Det giver sig udslag i, at en større andel er enig i dette udsagn end i det foregående. På den antalsmæssigt mindre gruppe af folkeskoler med mange elever fra hjem med lavtuddannede forældre er skolelederne i mindre grad (60 pct.) enige i udsagnet end resten af skolelederne (75 pct.).

På baggrund af ledernes meldinger i forhold til de to udsagn er det at vente, at de også kan tilslutte sig det synspunkt, at uddannelsesvejledningen i dag foregår mere kvalificeret, fordi den nu i højere grad er lagt i hænderne på en gruppe, som har ekspertise i vejledning. Det er da også i store træk tilfældet. Dog må det bemærkes, at enigheden er lidt mindre udtalt ("kun" ca. 60 pct.), mens en gruppe på lidt over 10 pct. er uenige. En grund til, at ikke alle tilslutter sig synspunktet, kan være, at man på

nogle skoler oplever, at egne lærere fortsat udfylder en vigtig rolle i samarbejdet. En sådan fortolkning kan finde støtte i, at lige så mange skoleledere (lidt over 10 pct.) er uenige i, at lærerne i dag har en mere tilbagetrukket rolle i forbindelse med elevernes valg af uddannelse. Man kan stille det spørgsmål, om disse svar betyder, at vi her har en gruppe skoler, som endnu ikke har implementeret ændringerne i vejledningens organisering. Som det fremgår af tabel 11.11, er lederne på specialskoler i mindre grad enige i udsagnet om, at der er kommet mere kvalitet ind i uddannelsesvejledningen. Det kan i den forbindelse nævnes, at de blandede skoler med både normal- og specialklasser udtrykker en lavere grad af enighed (57 pct.) end normalskolerne (65 pct.). Dette styrker indtrykket af, at UU endnu ikke på tilfredsstillende vis formår at håndtere de vanskelige sager i forbindelse med design af et uddannelsesforløb for elever med særlige vanskeligheder. Endelig finder vi en tendens til større enighed i, at der er kommet mere kvalitet i vejledningen på folkeskoler i de større byer (5.000-99.000 indbyggere), hvor 68 pct. er enige, end på skoler i små byer og i landdistrikter (ca. 55 pct.).

Det ligger helt i tråd med det overvejende positive syn på UU, skolelederne udtrykte gennem svarene på ovennævnte spørgsmål, at de også mener, lærerne i almindelighed har respekt for UU's arbejde. Næsten 3 ud af 4 folkeskoleledere mener, at der står respekt om UU-vejlederne i lærerkredsen. Blot 6 pct. mener, at det ikke er tilfældet. På specialskolerne mener hver ottende leder ikke at kunne svare på spørgsmålet. Det medfører, at andelen, som er enige i udsagnet, blot udgør lidt over halvdelen.

Et formål med styrkelsen af UU-vejledningen var at frigøre lærerne for en opgave, de ikke altid følte sig tilstrækkelig kvalificerede og opdaterede til at kunne løse på tilfredsstillende vis. Klasselærere, der havde fulgt eleverne fra 1. til 9. klasse, kunne ikke bruge deres erfaringer fra sidst, de førte en klasse op, fordi så meget omkring valg af uddannelse efter folkeskolen havde ændret sig i mellemtiden. Det er derfor helt i reformens ånd, at skolens lærere skulle træde i baggrunden til fordel for UU-vejlederne. Det er da også sådan, et lille flertal af skoleledere på folkeskoler ser situationen. Men en fjerdedel er i tvivl (hverken enig eller uenig), og 15 pct. er direkte uenige. Igen må vi konstatere, at man på specialskolerne har en anden opfattelse af den virkelighed, man står midt i. 39 pct. er uenige og kun 23 pct. enige, altså et klart signal om, at specialskolerne så langt fra finder, at deres rolle i forbindelse med uddannelsesvalget er udspillet. Tværtimod anser de fortsat deres egen rolle som

vigtig og nødvendig. Der er ikke spurgt ind til, hvorfor de mener sådan, men det er nærliggende at antage, det hænger sammen med deres indgående kendskab til elevernes særlige behov, og at de anser det for afgørende at vægte disse behov højt i samspillet med tilbudssiden.

En logisk følge af lærernes tilbagetrukne rolle er, at eleverne direkte opsøger UU-vejlederen for at få svar på spørgsmål eller løst et problem. Det forudsætter naturligvis en synlighed og tilgængelighed fra vejlederens side. En eller flere vejledere skal være fast tilknyttet skolen og komme der, så eleverne kan udpege personen og helst vide, hvornår vedkommende kan træffes. Det er da også sådan, UU-vejledningen typisk gribes an. Så kan eleverne selv opsøge vejlederen, når de har et problem eller et spørgsmål. På folkeskolerne er skolelederne (77 pct.) enige i, at det faktisk er, hvad deres elever gør. Det er bemærkelsesværdigt, at tilslutningen til udsagnet er størst (83 pct.) på skoler med mange etniske elever (mere end landsgennemsnittet på 10 pct.) og mindst (70 pct.) på skoler med meget få etniske elever. At denne form for selvhjulpenhed netop er mest udbredt på skoler med elever, der normalt anses for ”tunge”, kan skyldes, at man her har gjort en ekstra indsats for at gøre UU synlig og måske også, at eleverne værdsætter den hjælp, de får fra UU. Det er imidlertid forhold, vi ikke har undersøgt.

På specialskolerne har hver fjerde leder ikke ment at kunne tage stilling til udsagnet. Og blandt de ledere, som har svaret, er der mere end dobbelt så mange, der er uenige (41 pct.), i forhold til de, der er enige (19 pct.). De fleste specialskoler er små med ganske få elever i afgangsalder, så det kan knibe med at have en fast UU-vejleder på stedet. Endvidere er det muligt, at mange skoleledere inden for denne kategori anser deres elever for mindre egnede til selv at opsøge UU-vejlederen, og derfor ønsker skolens egne lærere fortsat at påtage sig en væsentlig rolle med hensyn til vejledning og valg af uddannelse til deres elever.

Svarfordelingerne vedrørende de to sidste udsagn om, at det i højere grad er UU-vejlederen end læreren, der står for kontakten til ungdomsudannelserne, er, når det gælder hhv. udsatte unge og unge med særlige behov, næsten helt ens. Det tyder atter på, at man på skolerne har lidt svært ved at skelne klart mellem de to grupper af elever. Antagelig fordi man i vid udstrækning ser det som to sider af samme sag. På folkeskoler er der her, som ved de fleste udsagn i denne samling, tilslutning fra 3 ud af 4 skoleledere. Kun ganske få er uenige. Og igen ser vi, at specialskolerne har en anden opfattelse, idet højst 40 pct. er enige, og hver sjette er uenig.

TABEL 11.10

Vurdering af uddannelsesvejledningen på forskellige områder. Skoler med elever i afgangsalder. Skoleledersvar. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. Der er i dag større fokus på den individuelle vejledning af socialt udsatte unge end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	14	60	14	3	1	0	7	99	334
Specialskoler	7	35	14	7	1	26	9	99	111
<i>B. Unge med særlige behov får i dag bedre hjælp til at designe et uddannelsesforløb, de kan klare, end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	14	58	16	3	1	0	8	100	334
Specialskoler	6	44	18	6	5	14	6	99	111
<i>C. Der er i dag mere kvalitet i uddannelsesvejledningen, fordi den gives af eksperter på feltet</i>									
Alm. folkeskoler	12	46	22	10	3	0	7	100	334
Specialskoler	8	38	18	11	2	14	9	100	111
<i>D. UU-vejledernes arbejde på skolen nyder respekt i lærerkredsen</i>									
Alm. folkeskoler	22	50	16	4	2	0	7	100	334
Specialskoler	17	39	16	5	1	13	9	100	111
<i>E. Skolens lærere har i dag en mere tilbagetrukket rolle i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	6	46	24	13	2	0	8	100	334
Specialskoler	1	22	18	30	9	14	6	100	111

(Fortsættes)

TABEL 11.10 (FORTSAT)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken enig eller uenig	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>F. Eleverne opsøger selv UU-vejlederne, når de har et problem eller spørgsmål</i>									
Alm. folkeskoler	16	61	12	4	0	0	7	100	334
Specialskoler	5	14	8	23	18	25	6	99	111
<i>G. UU-vejlederen samarbejder i højere grad end læreren med ungdomsuddannelserne i forhold til elever med særlige behov</i>									
Alm. folkeskoler	16	57	16	2	1	0	9	101	334
Specialskoler	6	34	14	15	3	18	10	100	11
<i>H. UU-vejlederen samarbejder i højere grad end læreren med ungdomsuddannelserne i forhold til udsatte elever</i>									
Alm. folkeskoler	16	57	17	1	1	0	8	100	334
Specialskoler	6	28	14	13	3	25	11	100	111

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.11

Vurdering af uddannelsesvejledningen på forskellige områder. Skoler med elever i afgangsalder. Svar fra lærere i 9.-10. klasse. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>A. Der er i dag større fokus på den individuelle vejledning af socialt udsatte unge end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	17	43	20	7	2	0	11	100	334
Specialskoler	4	32	15	8	4	24	13	100	111
<i>B. Unge med særlige behov får i dag bedre hjælp til at designe et uddannelsesforløb, de kan klare, end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	15	46	18	9	2	0	10	100	334
Specialskoler	9	45	13	9	2	15	7	100	111
<i>C. Der er i dag mere kvalitet i uddannelsesvejledningen, fordi den gives af eksperter på feltet</i>									
Alm. folkeskoler	17	39	24	10	4	0	6	100	334
Specialskoler	6	32	28	11	4	13	6	100	111
<i>D. UU-vejledernes arbejde på skolen nyder respekt i lærerkredsen</i>									
Alm. folkeskoler	27	46	17	6	1	0	3	100	334
Specialskoler	18	35	19	7	5	12	4	100	111
<i>E. Som lærer har jeg i dag en mere tilbagetrukket rolle i forbindelse med elevernes uddannelsesvalg end for nogle år siden</i>									
Alm. folkeskoler	13	37	19	16	7	0	9	101	334
Specialskoler	5	17	10	39	12	12	6	101	111

(Fortsættes)

TABEL 11.11 (FORTSAT)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrele- vant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>F. Eleverne opsøger selv UU-vejlederne, når de har et problem eller spørgsmål</i>									
Alm. folkeskoler	13	58	11	5	1	0	1	100	334
Specialskoler	5	17	6	24	22	23	4	100	111
<i>G. UU-vejlederen samarbejder i højere grad end jeg selv som lærer med ungdomsuddannelserne i forhold til elever med særlige behov</i>									
Alm. folkeskoler	25	51	11	5	0	0	8	100	334
Specialskoler	15	32	11	14	9	11	8	100	111
<i>H. UU-vejlederen samarbejder i højere grad end jeg selv som lærer med ungdomsuddannelserne i forhold til udsatte elever</i>									
Alm. folkeskoler	25	51	11	5	0	0	8	100	334
Specialskoler	13	26	9	10	7	25	10	100	111

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.12

Generel vurdering af samarbejdet med UU i forhold til udsatte elever på skoler med afgangselever. Svar fra lærere i 9.-10. klasse. Procent.

	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. folkeskoler, heraf:</i>	43	37	13	2	1	0	3	99	334
Med højst 9. klasse	42	38	13	2	1	0	4	100	287
Med 10. klasse	49	36	13	2	0	0	0	100	45
Specialskoler	27	27	11	5	2	23	6	101	111
Alle skoler	39	35	13	3	1	6	4	101	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.13

Generel vurdering af samarbejdet med UU i forhold til unge med særlige behov på skoler med afgangselever. Svar fra lærere i 9.-10. klasse. Procent.

Hvor godt eller dårligt synes du alt i alt samarbejdet mellem skole og UU fungerer i forhold til unge med særlige behov?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt	Meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	42	40	11	2	1	0	4	100	334
Med højst 9. klasse	41	41	11	2	1	0	4	100	287
Med 10. klasse	49	33	13	2	0	0	2	99	45
Specialskoler	35	35	13	6	4	5	2	100	111
Alle skoler	40	39	12	3	2	1	3	100	445

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 11.14

Betydning af forskellige forklaringer på manglende gennemførelse af ungdomsuddannelse blandt skolens elever. Svar fra udskolingslærere på skoler med afgangselever. Procent.

Hvor stor betydning har følgende forklaringer efter din vurdering for, at nogle elever fra din skole ikke gennemfører en ungdomsuddannelse?	Stor betydning	Nogen betydning	Mindre betydning	Ingen betydning	Ved ikke	Irrelevant	I alt pct.
<i>A. Der findes ikke de rigtige ungdomsuddannelses tilbud i lokalområdet</i>							
Alm. folkeskole	10	24	28	28	11	0	101
Specialske	10	24	19	14	13	20	100
<i>B. Manglende forudsætninger i hjemmet for at rådgive og støtte den unges uddannelse</i>							
Alm. folkeskole	42	45	9	1	3	0	100
Specialske	34	26	9	5	8	18	100
<i>C. Manglende interesse i hjemmet for uddannelse</i>							
Alm. folkeskole	36	42	16	2	4	0	100
Specialske	21	32	14	6	9	18	100
<i>D. Utilstrækkelig vejledning til de udsatte unge om uddannelsesvalg</i>							
Alm. folkeskole	10	22	28	23	15	1	99
Specialske	8	17	16	22	11	26	100
<i>E. Utilstrækkelig vejledning om uddannelse til unge med særlige behov</i>							
Alm. folkeskole	11	23	28	21	15	1	99
Specialske	12	18	16	27	9	18	100
<i>F. Eleverne har ikke de nødvendige faglige færdigheder</i>							
Alm. folkeskole	36	47	11	2	4	0	100
Specialske	40	26	13	1	5	15	100

(Fortsættes)

TABEL 11.14 (FORTSAT)

Hvor stor betydning har følgende forklaringer efter din vurdering for, at nogle elever fra din skole ikke gennemfører en ungdomsuddannelse?	Stor betydning	Nogen betydning	Mindre betydning	Ingen betydning	Ved ikke	Irrelevant	I alt pct.
<i>G. Eleverne har ikke motivationen for videre uddannelse</i>							
Alm. folkeskole	56	34	5	1	3	0	99
Specialske	33	32	10	2	5	18	100
<i>H. Manglende offervilje eller udholdenhed hos eleverne</i>							
Alm. folkeskole	46	42	6	1	5	0	100
Specialske	35	24	11	3	7	20	100
<i>I. De unge har let ved at få job i lokalområdet uden en ungdomsuddannelse</i>							
Alm. folkeskole	3	16	34	26	21	0	100
Specialske	3	5	17	35	15	24	99
<i>J. Eleverne har utilstrækkelige sociale kompetencer</i>							
Alm. folkeskole	22	52	16	5	6	0	101
Specialske	47	27	6	0	5	14	99
<i>K. Psykosociale problemer hos eleverne</i>							
Alm. folkeskole	21	42	18	5	0	14	100
Specialske	37	33	6	2	15	6	99
<i>L. Mangel på lokale erhvervsvirksomheder, der vil tage et medansvar for unge med særlige behov</i>							
Alm. folkeskole	14	35	20	8	0	23	100
Specialske	14	32	16	5	19	14	100

Anm.: Procentgrundlaget er skoler med elever i afgangsklasser eller -alder, hhv. 334 almindelige folkeskoler og 11 specialskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Præcis de samme udsagn blev forelagt udskolingslærerne. Hovedindtrykket er (se tabel 11.12), at de svarede på samme måde som skolelederne. Selvom vi ikke har foretaget en sammenligning af svarene fra de to personer på samme skole, så tyder svarfordelingerne på, at der er en høj grad af overensstemmelse mellem, hvordan skolens forhold opfattes set fra lederens synspunkt og den lærers, der til daglig står midt i problemerne. Det vil derfor føre for vidt at gennemgå tabellens resultater.

Udskolingslærerne blev endelig bedt om deres generelle vurdering af samarbejdet med UU-vejledningen i forhold til hhv. udsatte unge og unge med særlige behov. I forhold til begge grupper udtrykkes stor tilfredshed. 80 pct. af lærerne i 9./10. klasse på folkeskoler er af den opfattelse, at samarbejdet forløber 'godt' eller 'meget godt'. Blot 3 pct. betegner det som 'dårligt' eller 'meget dårligt'. Ses alene på skoler med 10. klasse, som er det klassetrin, der har mest samarbejde med UU, anser hele 85 pct. samarbejdet for '(meget) godt'.

Specialskolerne er også – overordnet set – godt tilfredse med samarbejdet. Men da hver fjerde lærer i 9./10. klasse ikke kan svare på spørgsmålet vedrørende udsatte unge, bringer det andelen, der synes samarbejdet er godt, ned på 54 pct., mens andelen, som finder samarbejdet dårligt, er på 7 pct. Ses i stedet på samarbejdet vedrørende unge med særlige behov, som specialskolerne er mere fortrolige med, fordi det er deres primære målgruppe, kan næsten alle svare, og 70 pct. erklærer sig for godt tilfredse med samarbejdet med UU. Om end det er højt, er det ca. 10 pct. lavere end på folkeskolerne. 10 pct. synes til gengæld, at samarbejdet er dårligt (tabel 11.13).

UNGE UDEN UDDANNELSE

Skønt skole og uddannelsesvejledningen gør meget for at hjælpe de unge til efter folkeskolen at komme i gang med en ungdomsuddannelse, ved vi kun alt for godt, at der fortsat er en betydelig andel af hver årgang unge, som aldrig gennemfører en kompetencegivende ungdomsuddannelse. Idet vi anser udskolingslærerne for at være de lærere på skolen, som har bedst føling med de unges situation og bevæggrunde for at handle, som de gør, stillede vi afslutningsvis en række spørgsmål til lærerne i 9./10. klasse om, hvilken betydning de tillagde forskellige forklaringer på manglende gennemførelse af ungdomsuddannelse blandt skolens elever. Sva-

rene er i tabel 11.14 vist for udskolingslærere i hhv. den almindelige folkeskole og specialskolerne.

Når unge med en almindelig skolegang i folkeskolen ikke får en ungdomsuddannelse, hænger det efter deres læreres opfattelse i høj grad sammen med de unges egen mangel på kvalifikationer, både de faglige, som skulle erhverves i skolen, og de sociale, som både skole og forældre må tage et medansvar for. Men dermed er problemet ikke adresseret fuldt ud. Udskolingslærerne peger endvidere på, at den unges forældre ikke i tilstrækkeligt omfang har haft de nødvendige forudsætninger for at kunne rådgive og støtte deres unge i uddannelsen, ligesom der i hjemmet har manglet en interesse for uddannelse. Det er således tydeligt, at den sociale arv som forklaringsmodel har vundet stærkt indpas blandt lærerne.

Ud over at pege på de unges egne manglende faglige og sociale kvalifikationer, mener deres lærere også, at det spiller en vigtig rolle for deres manglende gennemførelse af uddannelse, at de savner motivation for videre uddannelse samt den offervilje og udholdenhed, som skal til for at overkomme de vanskeligheder, der fra tid til anden melder sig i et uddannelsesforløb. Netop her ville opbakning og praktisk støtte fra forældre eller andre være af stor værdi for de sårbare unge.

Alle disse forhold mener 80 pct. (eller flere) af udskolingslærerne har 'stor' eller 'nogen betydning' for den gruppe af de unge, som det ikke lykkes for at gennemføre en ungdomsuddannelse. Det er bemærkelsesværdigt, at godt 60 pct. af udskolingslærerne på almindelige folkeskoler tillægger psykosociale problemer hos eleverne samme betydning. Det tyder på, at specialundervisningssystemet, som blandt andet tager sig af elever med den slags vanskeligheder, langt fra rummer dem alle.

De socialt udsatte unge og dem med særlige behov har en forhøjet risiko for at ende i den uddannelsesmæssige restgruppe uden gennemført uddannelse. Derfor er der i UU særlig fokus på at bistå disse grupper med råd og vejledning. Og det synes at være udskolingslærernes opfattelse, at begge grupper bliver tilgodeset i et sådant omfang, at det i hvert fald ikke skyldes manglende vejledning af dem, når de ikke får en uddannelse. Det forhold, at der i lokalområdet ikke skulle findes de rigtige uddannelses tilbud til de unge, anser lærerne typisk heller ikke for at være en forklaring af større betydning. Det samme gælder den forklaring, at det skulle være let for den ufaglærte arbejdskraft at få et job i lokalområdet.

Datamaterialet rummer en række alternative muligheder for opdeling af skolerne efter belastningsgrad, de etniske elevers andel, andelen af elever med lavtuddannede forældre, urbaniseringsgrad, karaktergennemsnit ved FSA osv. Uanset hvilke opdelinger, vi bringer i spil, er det imidlertid for folkeskolernes vedkommende ikke til at få øje på nogen systematisk, bare svagt signifikant, sammenhæng med, hvilken betydning udskolingslærerne tillægger de nævnte forklaringer på, at nogle af deres tidligere elever ikke gennemførte en ungdomsuddannelse. Med et større datamateriale til rådighed er det sandsynligt, at enkelte sammenhænge kunne påvises, men der ville højst sandsynligt ikke være tale om nogen gennemgående systematik.

Ser vi derefter på situationen for unge, der har gået på en specialskole, besvarer udskolingslærere herfra spørgsmålene på nogenlunde samme måde. De lægger dog mindre vægt på hjemmets indflydelse, måske fordi de helt generelt har lavere forventninger til familierne bag de unge. Til gengæld betoner de lidt stærkere den unges egne problemer. De lægger således stor vægt på, at disse unge savner sociale kompetencer til at kunne begå sig, og at de har psykosociale problemer.

Unge med særlige behov kan ikke glide ind i en hvilken som helst virksomhed, der tilbyder en uddannelsesplads. Virksomheden skal ofte være rede til at tage et særligt medansvar for den unge, hvis uddannelsen skal lykkes. I en tid med skærpet konkurrence i erhvervslivet og en udpræget forsigtighed med at tage elever og praktikanter ind i et uddannelsesforløb risikerer de særlige hensyn til unge med særlige behov at blive en barriere, der holder denne gruppe uden for uddannelse. Man kunne forvente, at barrieren opleves mere mærkbar af udskolingslærere på specialskoler end af lærere på almindelige folkeskoler. Dette er imidlertid ikke tilfældet. På begge skoletyper vurderer halvdelen af udskolingslærerne, at det har stor eller nogen betydning for den manglende uddannelse, at der i lokalområdet er en mangel på virksomheder, som vil tage et medansvar for unge med særlige behov. En forklaring kan være, at man på specialskolerne er vant til at være mere individuelt målrettede med henblik på at skaffe uddannelsespladser til de elever, som har en mulighed for at kunne gennemføre en uddannelse.

SAMARBEJDET MED ANDRE SKOLER

I løbet af året er skolerne i indbyrdes kontakt af mange forskellige grunde, fx i forbindelse med almindelige skoleskift, der skyldes familiens skift af bopæl eller forældrenes ønske om at få deres barn placeret på en anden skole, som de mener vil være bedre for deres barn. Kontakten kan også være foranlediget af en skoles påtænkte ansættelse af nye lærere eller et ønske om at udveksle konkrete undervisningserfaringer. Der er også lejlighed til udveksling af synspunkter og erfaringer mellem skolelederne, når de i faglig sammenhæng mødes til konferencer og lignende. Den slags kontakter fylder formentlig rigtig meget i det samlede billede. Med tanke på undersøgelsens særlige fokus på udsatte børn og unge samt elever med særlige behov har vi indsnævret interessefeltet til at være kontakter og samarbejde mellem på den ene side en specialskole eller en af de blandede skoler med både normal- og specialklasser og på den anden side en hvilken som helst skole, der ifølge sagens natur typisk vil være en normalskole.

Samarbejdet med andre skoler er i det samlede billede en af de mindre betydningsfulde samarbejdsrelationer. Derfor er det alene belyst gennem nogle få spørgsmål om det overordnede kontaktmønster. Og det er endvidere indsnævret til fokus på udsatte børn og unge samt elever med særlige behov (tabel 12.1).

Overordnet set har de fleste skoler en begrænset kontakt med skoler, der har elever, som modtager specialundervisning. Det gælder

ikke mindst normalskolerne, hvor et meget lille antal angiver, at man har en relativt hyppig kontakt (dvs. mindst en gang om måneden). Kontakthypigheden er således størst på skoler, der selv har elever i klasser med specialundervisning.

Den omstændighed, at skolerne har en ret begrænset kontakt til skoler med specialundervisning, kan være forklaring på, at det synes vanskeligt for skolelederne at svare på, hvor meget problemer med elever med særlige behov fylder i kontakten med disse special- og blandede skoler. Omkring halvdelen af skolelederne på almindelige folkeskoler vurderer således, at dette emne fylder 'ganske lidt' eller svarer 'ved ikke'. Der er imidlertid også en klar tendens til, at man på skoler med høj belastningsgrad oplever, at problemerne fylder mere end på skoler med lav belastningsgrad. I tabel 12.2 er specialskolerne udeladt. Det skyldes, at 60 pct. af disse skoler har ment, spørgsmålet var irrelevant for dem. Det giver derfor ikke mening at se på de få resterende besvarelser.

Skolelederne har tilsyneladende intet at udsætte på samarbejdet med specialskoler og de blandede skoler, som også har specialklasser. Omkring halvdelen vurderer, at samarbejdet er godt, og ingen, at det er dårligt (tabel 12.3). Det skal imidlertid også bemærkes, at hver fjerde folkeskole har svaret 'ved ikke'. Usikkerheden omkring dette samarbejde, hvis omfang er begrænset, er altså ganske udbredt. Endelig må vi konstatere, at mere end halvdelen af specialskolerne har opgivet at besvare spørgsmålet, fordi de finder det irrelevant i forhold til deres skole. Vi kan ikke påvise systematiske forskelle i vurderingen af samarbejdet, når skolerne opdeles efter de kriterier, som anvendes i denne rapport.

TABEL 12.1

Hyppighed af kontakt med skoler, der har klasser med specialundervisning. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med special- skoler eller folkeskoler med specialklasser?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange årligt	Årligt	Sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	6	10	38	12	19	6	10	101	533
Normalskoler	1	7	40	14	26	3	9	100	323
Blandede skoler	14	14	33	9	7	11	12	100	207
Specialskoler	9	18	18	2	3	44	7	101	153
I alt	6	12	33	10	15	15	9	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 12.2

Hvor meget fylder elever med særlige behov i kontakten med andre skoler? Skoleledersvar. Procent.

Hvor meget fylder problemer med elever med særlige behov i din samlede kontakt med specialskoler og folkeskoler med specialklasser?	Langt det meste	Mere end halvdelen	Omtr. halvdelen	Mindre end halvdelen	Ganske lidt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	16	9	9	8	27	8	24	100	533
Med lav belastningsgrad	7	3	3	13	39	5	29	99	120
Med høj belastningsgrad	15	11	8	13	21	9	24	101	159

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 12.3

Generel vurdering af samarbejdet med skoler, der har klasser med specialundervisning. Skoleledersvar. Procent.

Hvordan vurderer du alt i alt dit samarbejde med specialskoler eller folkeskoler med specialklasser?	Meget godt	Godt	Hverken godt eller dårligt	Dårligt/ meget dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	14	35	17	0	8	26	100	533
Normalskoler	12	35	20	0	6	26	99	153
Blandede skoler	17	32	12	0	14	25	100	207
Specialskoler	15	20	6	0	54	6	101	153
I alt	14	31	14	0	19	21	99	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 12.4

Tavshedspligten i samarbejdet med andre skoler. Skoleledersvar. Procent.

I hvilken grad oplever du, at skolens tavshedspligt vedrørende private forhold hæmmer samarbejdet med specialskoler og folkeskoler med specialklasser?	I meget høj grad	I høj grad	I nogen grad	I mindre grad	Slet ikke	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Alm. Folkeskoler, heraf:</i>	3	2	10	25	24	9	28	101	533
Normalskoler	2	2	10	26	26	6	29	101	329
Blandede skoler	3	2	10	23	20	14	27	99	207
Specialskoler	0	2	6	14	12	60	7	101	153
Alle skoler	2	2	9	23	21	20	23	100	686

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

Elever i specialundervisning har ofte et sammenfald af vanskeligheder, der både knytter sig til eleven selv og til den familiære baggrund. Lærere og skoleleder må derfor antages at have indsigt i forhold, som det vil være naturligt og helt lovligt at give videre til den myndighed, som i en konkret situation skal overtage den pågældende elev. Men der kan også være en viden af privat karakter, som skolen skal beholde for sig selv og altså ikke må videregive. Et godt kendskab til de gældende regler må anses for en vigtig forudsætning for at kunne leve op til skolens forpligtelser på dette område. Der vil dog altid være en risiko for at træde ved siden af. Derfor står skolerne i et dilemma: Skal man være åben og hjælpsom over for en anden skole ved at fortælle, hvad man ved, eller være mere karrig med sine informationer for ikke at bryde nogen regler? Spørgsmålet er, om dette tema hæmmer samarbejdet mellem skolerne.

60 pct. af specialskolerne undgår at besvare spørgsmålet, idet de mener, det er irrelevant for dem. Folkeskolerne mener i det store og hele, at problemet højst gør sig gældende 'i mindre grad'. Få procent anser det 'i høj grad' for at være et problem, som hæmmer samarbejdet. En grund til, at skolelederne ikke anser det for et større problem, kan være, at de har god indsigt i problemstillingen og derfor er påpasselige med ikke at bryde deres tavshedspligt. Modsat er det også – i hvert fald teoretisk – en mulighed, at de på grund af ukendskab til de nærmere regler ikke gør sig klart, når de af vanfare overskrider en grænse. Vore data giver ikke mulighed for at afgøre, om den ene forklaring er mere i overensstemmelse med sandheden end den anden. Efter gængs opfattelse må vi derfor antage, at så længe andet ikke kan dokumenteres, udgør tavshedspligten kun i beskedent omfang en hæmsko i skolernes samarbejde med andre skoler, der har elever i specialundervisningsklasser, fordi man på skolerne er fortrolige med denne tavshedspligt.

VENTETID PÅ FORANSTALTNINGER

Når en elev har brug for en støttelærer, et hjælpemiddel, skoleskift eller andet, vil der nødvendigvis gå et stykke tid fra beslutningen tages, og til foranstaltningen kan iværksættes. En tidlig og effektiv indsats over for eleven forudsætter en kort ventetid, men samtidig kan forskellige praktiske og faglige forhold medføre en vis ventetid på en foranstaltning. I dette kapitel vil ventetid og potentielle årsager til ventetider på forskellige foranstaltninger blive belyst.

Ventetid på en foranstaltning afhænger dels af foranstaltningens karakter, dels spiller det en rolle, om det er noget, skolen kan sætte i værk ved intern omrokering, eller om den må vente på ekstern medvirken. Endelig er der også forskelle i ventetid skolerne imellem. På mange skoler foretages en del foranstaltninger kun ved skoleårets start, mens andre foranstaltninger kan iværksættes med ugers varsel. Mere end to tredjedele af specialskolerne fandt spørgsmålene irrelevante på deres område, og de er ikke medtaget i tabel 13.1.

På en del almindelige folkeskoler iværksættes foranstaltningerne i løbet af nogle uger, mens de på andre skoler først iværksættes ved starten på et nyt skoleår. En elevs skift fra en klasse til en anden, hvad enten det er på samme skole eller en anden folkeskole, hører til de dagligdags forandringer, som kan klares på rutinen. Normalt tager det nogle få uger. At igangsætte specialundervisning på skolen er også en sag, de fleste skoler kan klare inden

for kortere tid. I alle tre tilfælde mener halvdelen af skolelederne, at ventetiden højst er 6 uger.

Skift til specialklasse eller specialskole er til gengæld den foranstaltning, der på flest skoler tager længst tid, idet den gennemsnitlige ventetid på 15 pct. af skolerne er 4-6 måneder, og på knap 2 ud af 3 skoler foretages dette skridt normalt først ved starten af et nyt skoleår. Også foranstaltningen støttelærer/-pædagog i klassen er noget, der på omkring halvdelen af skolerne først sker ved starten af et nyt skoleår. Støtteordninger og flytning til en specialklasse eller specialskole er således de foranstaltninger, det er vanskeligst at iværksætte i løbet af skoleåret på mange almindelige folkeskoler.

En del skoleledere svarer 'ved ikke' til spørgsmålene, hvilket viser, at en del skoleledere har svært ved at foretage en generel vurdering af ventetiden på forskellige foranstaltninger.

ÅRSAGER TIL VENTETID

Ventetid på en foranstaltning kan være forårsaget af mange forskellige forhold. I denne undersøgelse har vi dels undersøgt, om der er sammenhæng mellem ventetid og særlige karakteristika ved skolen, dels spurgt skolelederne om deres egen holdning til mulige årsager på ventetiden. Der er ikke sammenhæng mellem ventetiden og særlige karakteristika ved skolen. Således er der ingen sammenhæng mellem ventetid og hhv. andelen af elever med særlige behov og andelen af udsatte elever. Der er heller ikke sammenhæng mellem ventetid og forhold som belastningsgraden på skolen, boligforhold, skolestørrelse, forældrenes uddannelse eller urbaniseringsgrad. Når skolelederne selv bliver spurgt om årsagerne til ventetid (tabel 13.2), er dårlig økonomi en afgørende faktor.

Særligt i forhold til specialundervisningstilbud af forskellig art peger mange skoleledere på dårlig økonomi som afgørende for ventetid. Også underbemanding og problemer med at skaffe det rette tilbud er forhold, der spiller ind på ventetiden på en del skoler. Mange skoleledere mener endvidere, at årsagen er at finde på andre områder end de fremsatte.

TABEL 13.1.

Ventetid fra indstilling/beslutning om indsats til iværksættelse af foranstaltning. Skoleledersvar. Procent.

Hvor lang ventetid er der på:	1-2 uger	3-6 uger	2-3 mdr.	4-6 mdr.	Iværksættes normalt ved start på nyt skoleår	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.
A. Talepædagog	13	37	14	3	5	0	28	100
B. Støttelærer eller -pædagog i klassen	19	11	8	4	45	1	12	100
C. Hjælpemidler	11	22	9	2	12	1	43	100
D. Specialundervisning på skolen	30	26	15	1	23	0	5	100
E. Skift til specialklasse eller special- skole	1	3	5	15	62	1	13	100
F. Skift til normalklasse	41	10	2	1	16	1	29	100
G. Skift til en anden folkeskole	50	15	3	3	6	1	22	100
H. Skift til efterskole	8	3	1	2	38	3	45	100

Anm.: Procentgrundlaget er 533 skoleledere fra almindelige folkeskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 13.2

Årsager til ventetid på iværksættelse af foranstaltning. Skoleledersvar. Procent.

Hvad er årsager til ventetid på foranstaltningen?	Talepædagog	Støttelærer eller pædagog i klassen	Hjælpe-midler	Specialundervisn. på skolen	Skift til specialklasse eller -skole	Skift til normal klasse	Skift til en anden folkeskole	Skift til efterskole
A. Underbemanding, der hvor elevens forhold undersøges/behandles	40	18	9	14	17	2	5	3
B. Vanskeligt at skaffe kvalificeret personale til foranstaltning	5	10	2	4	1	1	2	0
C. Manglende samarbejdsvilje fra elevens forældre	2	2	0	3	14	7	11	5
D. Dårlig økonomi (kontoen er brugt op eller pålagt sparekrav)	21	64	35	52	56	2	11	15
E. Problemer med at skaffe det rette tilbud	6	12	10	7	35	16	30	23
F. Andet	23	17	27	21	18	42	31	33
G. Irrelevant	6	4	8	5	3	11	9	13

Anm.: Procentgrundlaget er 533 skoleledere fra almindelige folkeskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 13.3

Områder, hvor ventetid på foranstaltninger er problematisk. Skoleledersvar. Folkeskoler. Procent.

Er der nogen områder, hvor ventetiden efter din vurdering er problematisk?	Ja, meget	Ja, noget	Nej	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
A. Talepædagog	3	19	60	1	17	100	533
B. Støttelærer eller -pædagog i klassen	18	31	40	1	10	100	533
Skoler med 1-2 ugers ventetid	1	11	82	2	4	100	102
Skoler med iværksættelse v. skoleårets start	25	36	33	1	5	100	241
C. Hjælpe midler	4	19	46	1	30	100	533
D. Specialundervisning på skolen	7	21	65	1	6	100	533
E. Skift til specialklasse eller specialskole	34	39	15	1	11	100	533
Skoler med mindre end 4 mdr.s ventetid ¹	13	33	46	2	6	100	48
Skoler med iværksættelse v. skoleårets start	39	43	12	5	5	100	328
F. Skift til normalklasse	1	6	66	1	26	100	533
G. Skift til anden folkeskole	3	15	66	1	15	100	533
H. Skift til efterskole	3	14	44	3	36	100	533

1. ¹Da der var meget få skoler med 1-2 ugers ventetid på denne foranstaltning, er der blevet set samlet på skoler med mindre end 4 måneders ventetid.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

OMRÅDER, HVOR VENTETIDEN ER PROBLEMATISK

Lang ventetid på en foranstaltning kan være mere eller mindre problematisk, afhængig af foranstaltningens karakter og forhold omkring eleven. Når vi i det ovenstående har sammenlignet og set på ventetider på forskellige områder, er det ikke nødvendigvis ensbetydende med, at de længere ventetider er problematiske. Tabel 13.3 viser skoleledernes vurderinger af, hvorvidt ventetiden på forskellige områder er problematisk.

Skolelederne vurderer ventetiden til støttelærer- eller pædagog i klassen og til skift til specialklasse eller specialskole som mest problematiske. På mange skoler iværksættes disse to foranstaltninger først ved starten af et nyt skoleår, og det er interessant at se, om der er en sammenhæng med dette. Vi har derfor sammenholdt ventetiden på foranstaltningen med vurderingen af, hvorvidt ventetiden ses som problematisk. På skoler, hvor der er kort ventetid på foranstaltningen, er der markant færre skoleledere, der vurderer ventetiden som problematisk i forhold til skoler, hvor foranstaltningen først iværksættes ved skoleårets start. 82 pct. af skolelederne på skoler med 1-2 ugers ventetid på støttelærer eller -pædagog i klassen vurderer, at ventetiden ikke er problematisk, mens det kun er 33 pct. af skolelederne på skoler, hvor foranstaltningen først iværksættes ved skoleårets start, der vurderer, at ventetiden ikke er problematisk.

BILAG 1: STIKPRØVE OG BORTFALD

Institutionsregistret fra Danmarks Statistik indeholder tre typer skoler, som alle indgår i undersøgelsens stikprøve. Kommunale ungdomsskoler og ungdomskostskoler omtales som specialskoler sammen med specialskoler for børn. Af denne skoletype udvælges alle 246 skoler.

BILAGSTABEL 1.1

Skoler opdelt efter skoletype ud fra Danmarks Statistiks institutionsregister

Skoletype	Skoler i alt	Skoler i stikprøve
Folkeskoler	1521	761
Kommunale ungdomsskoler og ungdomskostskoler	59	59
Specialskoler for børn	187	187
Skoler i alt	1767	1007

Kilde: Danmarks Statistik

Af folkeskolerne bliver hver anden medtaget i vores stikprøve. For at få så bredt et udsnit af folkeskolerne sorteres de efter tre kriterier inden udvælgelsen. Først efter skolens bopælskommune, dernæst efter skolens højeste niveau (klassetrin) og til sidst efter skolestørrelse (antal elever). Med denne metode er det muligt at opnå et så bredt som muligt repræsentativt udsnit af landets folkeskoler. Dermed udvælges 761 folkeskoler til stikprøven. Den samlede stikprøve omfatter i alt 1.007 skoler. Til hver

skole udsendtes tre spørgeskemaer, et til skolelederen, et til børnehaveklasselederen og et til en lærer på 9.-10. klassetrin (udskolingslærer).

For at vurdere, om de deltagende skoler i undersøgelsen danner et repræsentativt billede af samtlige skolars oplevelse i forbindelse med samarbejdet med forvaltninger og andre institutioner, er det nødvendigt at sammenligne respondenterne med de, som valgte ikke at svare på spørgeskemaerne. Da vi har tilgængelige oplysninger fra Danmarks Statistiks registre om hele stikprøven, er det muligt at undersøge sammensætningen af de to grupper, som besvarede hhv. ikke besvarede undersøgelsens spørgeskema. Alle svarprocenter er opgjort i bilagstabel 1.2 for hver af de tre skematyper.

686 har besvaret skolelederskemaet. Dermed er den samlede svarprocent for skolelederskemaet 68 pct. Skolelederskemaet er det skema, hvor svarprocenten er størst, og da alle skoler har en skoleleder, vil gennemførelsen her være den bedste indikation af den overordnede svarprocent.

Af børnehaveklasselederne har knap 56 pct. svaret, og lærerne i 9.-10. klasserne har en svarprocent på 45. En del af bortfaldet for 9.-10.-klasselærerne skyldes, at næsten 18 pct. af folkeskolerne svarer, at de ikke har 9. og 10. klassetrin, det samme gælder for 11 pct. af specialskolerne. I børnehaveklasseskemaet gælder det for specialskolerne at hele 26 pct. ikke har dette klassetrin på skolen. Skolelederskemaet er derfor det bedste mål for at vurdere stikprøvens repræsentativitet.

Ud af de i stikprøven 1.007 skoler har 345 skoler svaret på alle tre skemaer.

BILAGSTABEL 1.2

Opnået svarprocent

	Skoleleder	9.-10.-klasselærer	Børnehaveklasseleder	Antal
<i>Skoletype</i>				
Folkeskoler	70,0	45,13	65,92	761
Specialskoler	61,79	45,93	24,80	246
<i>Skolestørrelse</i>				
Små skoler (<100 elever)	64,34	34,56	32,35	272
Middel skoler (101-500 elever)	68,43	42,75	62,55	510
Store skoler (+500 elever)	71,30	64,13	69,06	223
<i>Højeste klassetrin</i>				
0.-7. klassetrin	70,04	5,84	62,26	257
8.-10. klassetrin	67,98	59,50	57,89	684
<i>Andel indvandrere og efterkommere</i>				
Under 2 pct.	69,23	31,87	55,68	273
2-5 pct.	68,75	45,09	63,19	326
6-10 pct.	68,75	56,25	57,50	160
11-20 pct.	66,12	50,41	46,28	121
21-30 pct.	80,70	64,91	52,63	57
31-50 pct.	59,57	55,32	38,30	47
Over 50 pct.	40,91	36,36	36,36	22

(Fortsættes)

BILAGSTABEL 1.2 (FORTSAT)

	Skoleleder	9.-10.-klasselærer	Børnehaveklasseleder	Antal
<i>Bystørrelse</i>				
Hovedst. + storbyer	70,59	60,00	52,94	170
Større byer	67,13	56,94	52,31	216
Små byer	68,87	41,32	63,91	363
Landdistrikter	71,67	27,78	54,44	180
I alt	67,99	45,33	55,86	1007

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010)

SKOLETYPE

Forskellen i svarprocenten for folkeskoler og specialskoler er signifikant på laveste niveau (5 pct.) for skolelederskemaet. Der ses en lavere deltagelse af skemaet for skolelederne på specialskolerne end i folkeskolerne.

SKOLESTØRRELSE

Skolestørrelsen er opgjort ud fra antallet af elever på skolen. Over halvdelen af stikprøvens skoler er kategoriseret som at være middelstore skoler med 101-500 elever. Opnåelsesgraden er en smule lavere for de små skoler, men der ses ingen signifikante forskelle. Langt den største del af små skoler med under 100 elever hører til i kategorien specialskoler.

HØJESTE KLASSETRIN

27 pct. af stikprøvens skoler har 7. klasse som højeste klassetrin. 4 ud af 5 af disse skoler ligger i landdistrikter eller i de små byer. Helt oplagt ses der meget signifikante forskelle for 9.-10.-klasselærernes besvarelser, da skolerne uden overbygningsklasserne typisk ikke svarer på dette skema. Der ses dog i skoleleder- og børnehaveklasselederskemaet ingen væsentlige forskelle mellem skoler med overbygningsklasser og de, der som det højeste har 7. klassetrin.

ETNICITET

Langt de fleste skoler rapporterer om højst 5 pct. elever med etnisk herkomst. Der ses signifikante forskelle for svarprocenten i forhold til skolens andel af elever med anden etnisk herkomst. Skoler med høje andele indvandrere og efterkommere skiller sig ud med lavere deltagelse i undersøgelsen.

BYSTØRRELSE

Der ses ingen nævneværdige forskelle i opnåelsesgraden for skolelederskemaet mellem størrelserne på de byer, skolerne ligger i. Der ses dog signifikante forskelle (1 pct.) for svarprocenten for 9.-10.-klasselærerne. De små byer og landdistrikter har væsentlig lavere deltagelse i undersø-

gelsen, hvilket tyder på, at en del af skolerne på landet kun har lavere klassetrin.

Skævhederne i stikprøven er som forventet, at specialskolerne i lavere grad deltager i undersøgelsen. Allerede fra udvælgelsen af stikprøven blev der taget højde for denne problematik, og alle specialskoler i landet blev udvalgt til at deltage, hvorimod kun halvdelen af landets folkeskoler blev udvalgt. Andelen af elever med etnisk herkomst er størst på specialskolerne. Dermed understøtter signifikansen af forskellene i opnåelsesgrader mellem andelen af indvandrere og efterkommere på skolen blot, at der ses en skævhed i data mht. skoletype.

BILAG 2: BILAGSTABELLER

BILAGSTABEL 2.5.1

Andel af elever med forskellige kendetegn på alm. folkeskoler. Opdelt efter landsdel. Skoleledersvar. Procent.

Hvor stor er andelen af elever med følgende kendetegn på din skole?	0-2 pct.	3-5 pct.	6-10 pct.	11-50 pct.	Over 50 pct.	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Udsatte elever:</i>								
Kommuner i København og omegn	14	23	33	28	0	2	100	64
Kommuner på Sjælland i øvrigt	22	23	28	21	0	6	100	121
Storbykommuner i Jylland og på Fyn	16	36	24	17	1	6	100	129
Øvrige kommuner i Jylland og på Fyn	19	31	34	11	0	5	100	221
I alt	18	30	30	17	0	5	100	535
<i>Elever med særlige behov:</i>								
Kommuner i København og omegn	6	30	41	20	2	2	100	64
Kommuner på Sjælland i øvrigt	8	21	41	24	1	5	100	121
Storbykommuner i Jylland og på Fyn	8	31	31	24	1	5	100	129
Øvrige kommuner i Jylland og på Fyn	6	25	39	24	1	6	100	221
I alt	7	26	38	23	1	5	100	535
<i>Tosprogede elever:</i>								
Kommuner i København og omegn	5	8	25	56	6	0	100	64
Kommuner på Sjælland i øvrigt	40	22	15	19	2	3	100	121
Storbykommuner i Jylland og på Fyn	42	14	15	23	3	3	100	129
Øvrige kommuner i Jylland og på Fyn	64	18	9	5	1	3	100	221
I alt	46	17	14	19	2	3	100	535

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.6.1

Hyppighed af kontakt med skoleforvaltningen blandt skoler med forskellig karakter. Skoleledersvar. Procent.

	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Belastningsgrad</i>								
Lav	59	31	5	2	0	3	100	120
Høj	73	22	3	0	1	1	100	159
<i>Forældre uden uddannelse</i>								
Lav andel	66	28	4	0	0	2	100	67
Høj andel	67	22	9	1	1	0	100	265
<i>Bor i udlejningsbolig</i>								
Lav andel	58	34	6	0	0	2	100	203
Høj andel	75	22	2	0	1	0	100	126
Hovedstadsomr. og store prov.byer	82	16	1	0	0	1	100	80
Landdistrikter	58	32	5	2	0	3	100	100

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.6.2

Hyppighed af tema for kontakten med skoleforvaltningen. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med skoleforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Aldrig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
<i>Skolens økonomi</i>								
Alm. folkeskole	4	28	51	14	2	0	2	101
Specialske	4	20	38	18	5	15	1	101
<i>Pædagogisk udvikling af skolen</i>								
Alm. folkeskole	3	23	54	17	1	0	1	99
Specialske	1	14	41	19	10	15	1	101
<i>Børn med særlige behov</i>								
Alm. folkeskole	2	19	50	25	2	0	2	100
Specialske	8	27	28	9	3	24	1	100
<i>Socialt udsatte børn</i>								
Alm. folkeskole	2	16	50	27	3	0	2	100
Specialske	6	24	27	12	4	25	2	100
<i>Personalejuridiske problemstillinger</i>								
Alm. folkeskole	1	19	57	18	3	0	2	100
Specialske	0	12	38	23	9	18	1	101
<i>Kommunens skolepolitiske målsætning</i>								
Alm. folkeskole	1	19	54	24	1	0	1	100
Specialske	1	9	36	25	8	20	1	100

(Fortsættes)

TABEL 2.6.2 (FORTSAT)

Hvor ofte drejer samarbejdet med skoleforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Aldrig	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.
<i>Faglig udvikling af skole</i>								
Alm. folkeskole	1	15	51	30	1	0	2	100
Specialske	1	7	38	25	12	17	1	101
<i>Kvalitetsudviklingsredskaber</i>								
Alm. folkeskole	0	8	53	37	0	0	1	99
Specialske	1	4	36	30	5	22	1	99

Anm.: Procentgrundlaget er hhv. 533 alm. folkeskoler og 153 specialskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.6.3

Vurdering af samarbejdet med skoleforvaltningen. Alle skoler. Skoleledersvar. Procent.

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrele- vant	Uopl./v ed ikke	I alt pct.
<i>Skoleforvaltningen er lydhør over for skolens henvendelser om udsatte børn og børn med særlige behov</i>								
Alm. folkeskole	8	42	31	11	4	0	5	101
Specialskele	12	31	24	7	4	17	6	101
<i>Samarbejdet med skoleforvaltningen understøttes af en tydelig ansvarsfordeling</i>								
Alm. folkeskole	5	42	31	13	4	0	5	100
Specialskele	9	29	20	13	5	16	8	100
<i>Skoleforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til børn med særlige behov</i>								
Alm. folkeskole	4	34	37	13	5	0	6	99
Specialskele	5	32	22	13	7	16	5	100
<i>Samarbejdet med skoleforvaltningen understøtter en tidlig indsats for børn og unge med særlige behov</i>								
Alm. folkeskole	4	31	38	18	4	0	6	101
Specialskele	4	21	24	16	3	24	9	101
<i>Skoleforvaltningen giver den nødvendige opmærksomhed til udsatte børn</i>								
Alm. folkeskole	3	31	40	14	5	0	7	100
Specialskele	5	26	19	16	5	22	7	100

(Fortsættes)

TABEL 2.6.3 (FORTSAT)

Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn?	Meget enig	Enig	Hverken - eller	Uenig	Meget uenig	Irrele- vant	Uopl./v ed ikke	I alt pct.
<i>Samarbejdet med skoleforvaltningen understøtter effektivitet i de forebyggende indsatser for udsatte børn</i>								
Alm. folkeskole	3	29	41	17	4	0	6	100
Specialscole	4	25	24	9	4	23	11	100

Anm.: Procentgrundlaget er hhv. 533 alm. folkeskoler og 153 specialskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.7.1

Generel vurdering af samarbejdet med dagtilbud. Folkeskoler med børnehaveklasse. Procent.

Hvor godt eller dårligt synes du alt i alt, samarbejdet med dagtilbud fungerer?	Meget godt	Godt	Hverken - eller	(Meget) dårligt	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Skoleleder</i>								
Alm. folkeskoler	26	46	18	1	1	8	100	517
Normalskoler	29	43	18	1	0	9	100	321
Blandede skoler	20	50	19	1	3	7	100	196
Hovedstadsomr. og store prov.byer	9	51	24	0	0	16	100	78
Større prov.byer (5.000-99.999 indb.)	13	64	15	2	0	6	100	87
Mindre byer (500-4.999 indb.)	34	40	16	1	2	7	100	225
Landdistrikter	34	39	17	1	1	8	100	98
<i>Børnehaveklasseleder</i>								
Alm. folkeskoler	26	51	17	5	0	1	100	471
Normalskoler	28	51	15	4	0	2	100	296
Blandede skoler	23	51	21	5	0	0	100	175
Hovedstadsomr. og store prov.byer	19	46	23	11	0	1	100	70
Større prov.byer (5.000-99.999 indb.)	16	49	27	7	0	1	100	87
Mindre byer (500-4.999 indb.)	28	55	14	3	0	0	100	207
Landdistrikter	38	45	12	1	0	4	100	86

Kilde: SFI's undersøgelse af skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.8.1

Hyppighed af kontakt med socialforvaltningen blandt skoler med forskellig karakter. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med socialforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Belastningsgrad</i>								
Lav	1	41	45	12	0	1	100	120
Høj	24	61	14	1	0	0	100	159
<i>Forældre uden uddannelse</i>								
Lav andel	10	50	33	6	0	1	100	67
Høj andel	28	42	22	8	0	0	100	265
<i>Bor i udlejningsbolig</i>								
Lav andel	9	43	40	7	0	1	100	203
Høj andel	27	54	15	4	0	0	100	126
<i>Anden etnisk baggrund</i>								
Lav andel	12	40	38	9	0	1	100	155
Høj andel	28	53	17	2	0	0	100	103
<i>Socialt udsatte</i>								
Lav andel	8	38	41	12	0	1	100	97
Høj andel	28	47	21	3	0	1	100	91
<i>Med særlige behov</i>								
Lav andel	13	44	34	8	0	1	100	176
Høj andel	24	51	23	2	0	0	100	129

(Fortsættes)

TABEL 2.8.1 (FORTSAT)

Hvor ofte drejer samarbejdet med socialforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Gennemsnitskarakter</i>								
Lav	26	57	14	3	0	0	100	126
Høj	15	57	25	2	0	1	100	114
Hovedstadsomr. og store prov.byer	19	61	18	1	0	1	100	80
Landdistrikter	11	36	40	11	0	2	100	100

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.8.2

Hyppighed af tema for kontakt med socialforvaltningen blandt folke- og specialskoler. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet med socialforvaltningen sig om følgende?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Bekymringshenvendelse fra skole til socialforvaltning</i>								
Folkeskole	4	32	51	10	0	3	100	533
Specialskole	5	27	33	15	16	4	100	153
<i>Generelt forebyggende indsatser over for socialt udsatte elever</i>								
Folkeskole	3	22	35	35	0	5	100	533
Specialskole	5	19	28	14	28	6	100	153
<i>Forebyggende indsatser over for elever med AKT-problemer</i>								
Folkeskole	0	15	35	43	0	7	100	533
Specialskole	2	11	16	23	39	9	100	153
<i>Bevilling af støtte til elev med særlige behov</i>								
Folkeskole	1	8	40	45	1	5	100	533
Specialskole	1	10	38	24	23	4	100	153
<i>Forebyggende indsatser over for tosprogede elever</i>								
Folkeskole	0	6	19	55	3	17	100	533
Specialskole	1	4	20	29	38	8	100	153
<i>Elevs overgang til anden undervisning</i>								
Folkeskole	0	4	37	52	1	6	100	533
Specialskole	1	12	44	20	17	6	100	153
<i>Politimæssig efterforskning med evt. forbindelse til elever på skolen</i>								
Folkeskole	0	1	18	70	1	10	100	533
Specialskole	1	3	17	44	26	9	100	153

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.9.1

Hyppighed af kontakt med PPR blandt skoler med forskellig karakter. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med PPR?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Andelen af udsatte elever</i>							
0-5 pct.	47	45	7	0	1	100	255
Mere end 10 pct.	62	33	3	1	1	100	91
<i>Andelen af elever med særlige behov</i>							
0-5 pct.	45	46	7	1	1	100	176
Mere end 10 pct.	59	39	2	1	0	101	129
<i>Urbaniseringsgrad</i>							
Hovedstadsomr. og største provinsbyer	65	29	5	0	1	100	80
Større byer	60	32	5	2	0	99	96
Små byer	48	49	2	0	1	100	227
Landdistrikter	33	51	15	0	1	100	100
<i>Bor i udlejningsbolig</i>							
Lav andel	39	52	8	0	0	99	203
Høj andel	67	28	4	2	0	101	126
<i>Skolestørrelse</i>							
Små skoler	13	60	27	0	0	100	45
Middelstore skoler	50	46	3	0	1	100	327
Store skoler	64	31	4	1	1	101	160

Anm.: Procentgrundlaget er de alm. folkeskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.9.2

Hyppighed af kontakt med PPR omkring udredning af elever blandt skoler med forskellig karakter. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet sig om udredning af elev med henblik på specialpædagogisk bistand?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Belastningsgrad</i>							
Lav	6	38	48	9	0	101	120
Høj	21	56	19	3	1	100	159
<i>Urbaniseringsgrad</i>							
Hovedstadsområdet og de største provinsbyer	30	59	10	1	0	100	80
Større byer	18	54	23	5	0	100	96
Små byer	12	49	34	3	2	100	227
Landdistrikter	4	43	41	11	1	100	100
<i>Bor i udlejningsbolig</i>							
Lav andel	8	44	40	6	2	100	203
Høj andel	31	50	14	5	0	100	126
<i>Skolestørrelse</i>							
Små skoler	0	29	53	18	0	100	45
Middelstore skoler	11	49	34	4	1	99	327
Store skoler	29	58	12	1	1	101	160
<i>Andel med anden etnisk baggrund</i>							
0-2 pct.	6	46	42	6	1	101	155
Over 10 pct.	35	45	16	5	0	101	103

Anm.: Procentgrundlaget er de alm. folkeskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.9.3

Hyppeghed af kontakt med PPR omkring handleplaner blandt skoler med forskellig karakter. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte drejer samarbejdet sig om handleplan for en elev?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årtigt eller sjældnere	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Belastningsgrad</i>							
Lav	4	38	40	15	3	100	120
Høj	19	49	23	6	3	100	159
<i>Urbaniseringsgrad</i>							
Hovedstadsområdet og de største provinsbyer	24	48	18	10	1	101	80
Større byer	22	47	19	11	1	100	96
Små byer	9	47	35	6	4	101	227
Landdistrikter	4	39	40	14	3	100	100
<i>Bor i udlejningsbolig</i>							
Lav andel	7	42	38	9	4	100	203
Høj andel	26	45	17	10	1	99	126
<i>Skolestørrelse</i>							
Små skoler	0	29	38	27	7	101	45
Middelstore skoler	9	45	35	8	3	100	327
Store skoler	27	49	16	7	1	100	160
<i>Andel med anden etnisk baggrund</i>							
0-2 pct.	5	47	33	13	2	100	155
Over 10 pct.	27	43	22	8	0	100	103

Anm.: Procentgrundlaget er de alm. folkeskoler.

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

TABEL 2.10.1

Hyppighed af almindelige folkeskolers kontakt med SSP. Skoleledersvar. Procent.

Hvor ofte er du som skoleleder i kontakt med SSP?	Ugl.	Mdl.	Nogle gange pr. år	Årligt eller sjældnere	Irrelevant	Uopl./ved ikke	I alt pct.	Antal
<i>Belastningsgrad</i>								
Lav	1	18	59	19	2	1	100	120
Høj	13	43	38	5	0	1	100	159
<i>Forældre uden uddannelse</i>								
Lav andel	4	30	55	9	0	2	100	265
Høj andel	13	44	33	7	3	0	100	67
<i>Bor i udlejningsbolig</i>								
Lav andel	4	22	55	16	0	3	100	203
Høj andel	11	47	35	6	1	0	100	126
<i>Socialt udsatte</i>								
Lav andel	2	23	61	12	0	2	100	97
Høj andel	11	35	38	14	0	2	100	91
<i>Anden etnisk baggrund</i>								
Lav	6	22	53	15	1	3	100	155
Høj	12	50	35	3	0	0	100	103
Hovedstadsomr. og store prov.byer	8	51	35	5	0	1	100	80
Landdistrikter	1	22	50	20	2	5	100	100
Kommuner i København og omegn	11	50	33	4	0	2	100	64
Kommuner på Sjælland i øvrigt	9	35	44	10	1	1	100	121
Store bykommuner i Jylland/Fyn	5	28	56	8	0	3	100	129
Øvrige kommuner i Jylland/Fyn	5	28	49	16	0	2	100	221

Kilde: SFI's undersøgelse af Skolernes samarbejde (2010).

LITTERATUR

- BEK nr. 356 af 24/4/2006: Bekendtgørelse om folkeskolens specialpædagogiske bistand til børn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen.
- BEK nr. 873 af 07/07/2010: Bekendtgørelse om vejledning om valg af ungdomsuddannelse og erhverv.
- BEK nr. 885 af 07/07/2010: Bekendtgørelse om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.
- BEK nr. 1336 af 30/11/2007: Bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen efter lov om social service.
- LBK nr. 671 af 21/06/2010: Bekendtgørelse af lov om vejledning om uddannelse og erhverv samt pligt til uddannelse, beskæftigelse mv.
- LBK nr. 998 af 16/08/2010: Bekendtgørelse af lov om folkeskolen.
- LBK nr. 1096 af 21/09/2010: Bekendtgørelse af lov om social service.
- LOV nr. 538 af 08/06/2006: Lov om ændring af retsplejeloven (Politio- og domstolsreform).
- Socialministeriet (2006): Vejledning nr. 86 af 30. november 2006.
- Socialministeriet (2005): Hvad må du sige? København: Socialministeriet.
- Undervisningsministeriet (2000): Vejledning om PPR – pædagogisk-psykologisk rådgivning. København: Undervisningsministeriet.
- VEJ nr. 4 af 21/01/2008: Vejledning om folkeskolens specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand.

SFI-RAPPORTER SIDEN 2010

SFI-rapporter kan købes eller downloades gratis fra www.sfi.dk. Enkelte rapporter er kun udkommet som netpublikationer, hvilket vil fremgå af listen nedenfor.

- 10:01 Henriksen, A.C.: *Coaching af sygedagpengemodtagere. En pilotundersøgelse med eksperimentelt design.* 69 sider. ISBN: 978-87-7487-961-9. Kr. 70,00.
- 10:02 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H. & Jensen, V.M.: *Introduktion til dialogprojektet. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 1.* 97 sider. ISBN: 978-87-7487-962-6. Kr. 100,00.
- 10:03 Christensen, E.: *Grønlandske børn i Danmark.* 87 sider. ISBN: 978-87-7487-963-3. Kr. 90,00.
- 10:04 Henriksen, A.C.: *Veje til beskæftigelse. En kvalitativ undersøgelse af indsatser over for ikke-arbejdsmarkedssparate kontanthjælpsmodtagere.* 132 sider. ISBN: 978-87-7487-964-0. Kr. 130,00.
- 10:05 Gensby, U. & Thuesen, F.: *På vej mod job efter en arbejdsskade. En evaluering af arbejdsskadestyrelsens Fastholdelsescenter.* 128 sider. ISBN: 978-87-7487-965-7. Kr. 120,00.
- 10:06 Egelund, T., Jakobsen, T.B., Hammen, I., Olsson, M. & Høst, A.: *Sammenbrud i anbringelser af unge. Erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* 376 sider. ISBN: 978-87-7487-966-4. Kr. 375,00.

- 10:07 Bach H.B. & Henriksen A.C.: *Gravides sygefravær*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-967-1. Kr. 130,00.
- 10:08 Bach H.B.: *Gravid og Fængselsbetjent*. 36 sider. ISBN: 978-87-7487-968-8. Netpublikation.
- 10:09 Madsen, M.B, Holt, H., Jonassen, A.B. & Schademan, H.K.: *Kvinder og mænd i den offentlige sektor. Karrieremonstre, lederønsker og ledermuligheder*. 274 sider. ISBN: 978-87-7487-969-5. Kr. 270,00.
- 10:10 Larsen, M.: *Lønforskelle mellem kvinder og mænd i 2007. Analyser for lønkommissionen*. 86 sider. ISBN: 978-87-7487-970-1. Kr. 90,00.
- 10:11 Thuesen, F.: *Ledelsen og motivation i den offentlige sektor. Et litteraturstudium*. 100 sider. ISBN: 978-87-7487-971-8. Kr. 100,00.
- 10:12 Deding, M. & Holt, H. (red.): *Hvorfor har vi lønforskelle mellem kvinder og mænd? En antologi om ligeløn i Danmark*. 246 sider. ISBN: 978-87-7487-972-5. Kr. 250,00.
- 10:13 Knudsen, L. & Nielsen, V.L.: *Effekten af kommunernes forebyggende foranstaltninger for unge. Forebyggende foranstaltninger i eget miljø sammenlignet med anbringelse uden for hjemmet*. 152 sider. ISBN: 978-87-7487-973-2. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 10:15 Christensen, G., Mikkelsen, M.F., Pedersen, K.B. & Amilon, A.: *Boligsociale indsatser og buslejestøtte. Kortlægning og programevaluering af Landsbyggefondens 2006-10-pulje*. 164 sider. ISBN: 978-87-7487-977-0. Vejledende pris 160,00 kr.
- 10:16 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde børn – integration eller isolation? Blinde børns trivsel og vilkår i hjemmet, fritiden og skolen*. 136 sider. ISBN: 978-87-7487-978-7. Vejledende pris 140,00 kr.
- 10:17 Bengtsson, S., Mateu, N.C. & Høst, A.: *Blinde og stærkt svagsynede. Barrierer for samfundsdeltagelse*. 122 sider. ISBN: 978-87-7487-979-4. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:18 Ellerbæk, L.S. & Thuesen, F.: *Projekt arbejdsplads for højtuddannede. Følgforskning for Region Midtjylland*. 99 sider. ISBN: 978-87-7487-980-0. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:19 Jakobsen, V. & Ellerbæk, L.S.: *Løn- og arbejdsforhold for kvinder og mænd i kokkefaget*. 71 sider. ISBN: 978-87-7487-981-7. Netpublikation.
- 10:20 Ottesen, M.H., Andersen, D., Nielsen, L.P., Lausten, M. & Stage, S.: *Børn og unge i Danmark. Velfærd og Trivsel 2010*. 155 sider. ISBN: 978-87-7487-982-4. Vejledende pris: 260,00 kr.

- 10:21 Kofod, J.E., Benwell, A.F., Kjær, A.A.: *Hjemvendte soldater. En interviewundersøgelse*. 76 sider. ISBN: 978-87-7487-983-1. Netpublikation.
- 10:22 Lausten, M, Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 0-4 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 2*. 184 sider. ISBN: 978-87-7487-984-8. Vejledende pris: 195,00 kr.
- 10:23 Christensen, E., Lindstrøm, M. & Mølholt, A.-K.: *Efterværn for voldsudsatte kvinder. Krisecentrenes støtte og hjælp til kvinder, som flytter fra centrene*. 95 sider. ISBN: 978-87-7487-985-5. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:24 Jensen, V.M. & Nielsen, L.P.: *Vejle til ungdomsuddannelse 1. Statistiske analyser af folkeskolens betydning for unges påbegyndelse og gennemførelse af en ungdomsuddannelse*. 211 sider. ISBN: 978-87-7487-986-2. Netpublikation.
- 10:25 Espersen, L.D.: *Bekymrende identiteter. Ph.d.-afhandling*. 260 sider. ISBN: 978-87-7487-987-9. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:26 Høgelund, J., Tørslev, M.K. & Weibel, K.: *Sygemeldte og førtidspensionister med handicap. Jobcentermedarbejderes perspektiver på jobcentrenes indsats*. 101 sider. ISBN: 978-87-7487-986-6. Vejledende pris: 100,00 kr.
- 10:27 Lyk-Jensen, S.V., Jacobsen, J. & Heidemann, J.: *Soldater – før, under og efter udsendelse. Et litteraturstudie*. 92 sider. ISBN: 978-87-7487-989-3. Netpublikation.
- 10:28 Thuesen, F., Holt, H., Jensen, S. & Brink Thomsen, L.: *Virksomheders sociale engagement*. 172 sider. ISBN: 978-87-7487-990-9. Vejledende pris: 170,00 kr.
- 10:29 Jakobsen, V. & Liversage, A.: *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. 175 sider. ISBN: 978-87-7487-991-6. Vejledende pris: 176,00 kr.
- 10:30 Christoffersen, M.N.: *Børnemishandling i hjemmet*. 120 sider. ISBN: 978-87-7487-992-3. Netpublikation.
- 10:31 Jakobsen, T.B., Hammen, I. & Steen, L.: *Efterværn – støtte til tidligere anbragte unge*. 94 sider. ISBN: 978-87-7487-993-0. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 10:32 Korzen, S., Fisker, L. & Oldrup, H.: *Vold mod børn og unge i Danmark. En spørgeskemaundersøgelse blandt 8.-klasses-elever*. 127 sider. ISBN: 978-87-7487-994-7. Netpublikation.

- 10:33 Mateu, N.C.: *Hjælpeplanen for spilleafhængige. Kortlægning af telefonsamtaler i Danmark og Norge i perioden 2008-2009*. 50 sider. ISBN: 978-87-7487-995-4. Netpublikation.
- 10:34 Egelund, T., Jakobsen, T.B. & Steen, L.: *"Det er jo min familie!" Beretninger fra børn og unge i slægtspleje*. 126 sider. ISBN: 978-87-7487-996-1. Vejledende pris: 120,00 kr.
- 10:35 Christensen, E.: *Alkoholproblemer og partnervold*. 48 sider. ISBN: 978-87-7487-997-8. Vejledende pris: 50,00 kr.
- 11:01 Liversage, A., Jakobsen, V. & Rode Hansen, I.: *"Det var ikke nemt, men jeg klarede det!" Interviewundersøgelse med etniske minoritetskvinder om uddannelse*. 156 sider. ISBN: 978-87-7119-000-7. Vejledende pris: 150,00 kr.
- 11:02 Filges, T. & Holt, H.: *AC-arbejdskraft i den vestlige del af Region Midtjylland. Muligheder og barrierer*. 96 sider. ISBN: 978-87-7119-001-4. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:03 Lausten, M., Mølholt, A.-K., Hansen, H., Heiner Schmidt, L. & Aaquist, M.: *Forebyggende foranstaltninger 5-9 år. Dialoggruppe – om forebyggelse som alternativ til anbringelse. Delrapport 3*. 184 sider. ISBN: 978-87-7119-002-1. Vejledende pris: 180,00 kr.
- 11:04 Jacobsen, J. & Lindstrøm, M.: *Lokal integration af førtidspensionister*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-003-8. Vejledende pris: 110 kr.
- 11:05 Deding, M. (red.): *Forskning om tvang i misbrugsbehandling. En kortlægning foretaget af SFI Campbell*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-004-5. Netpublikation.
- 11:06 Oldrup, H., Lindstrøm, M. & Korzen, S.: *Vold mod førskolebørn. Praksis og barrierer for opsporing og underretning*. 110 sider. ISBN: 978-87-7119-005-2. Netpublikation.
- 11:07 Christensen, E.: *Væk fra Grønland. Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn*. 88 sider. ISBN: 978-87-7119-006-9. Vejledende pris: 90,00 kr.
- 11:08 Thomsen, L.B. & Høgelund, J.: *Handicap og beskæftigelse. Udviklingen mellem 2002 og 2010*. 140 sider. ISBN: 978-87-7119-007-6. Vejledende pris: 140,00 kr.
- 11:09 Bengtsson, S., Hansen, H. & Røgeskov, M.: *Børn med en funktionsnedsættelse og deres familier. Den første kortlægning i Norden*. 108 sider. ISBN: 978-87-7119-008-3. Vejledende pris: 110,00 kr.

- 11:10 Vitus, K. & Kjær, A.A.: *PSP-samarbejdet. En kortlægning af PSP-Frederiksberg, Odense, Amager og Esbjerg*. 201 sider. ISBN: 978-87-7119-009-0. Netpublikation.
- 11:12 Andersen, D., Thomsen, R., Langhede, A.P., Albæk Nielsen, A. & Toft Hansen, A.: *Skolernes samarbejde. Kortlægning af skolernes kontakt med kommunale forvaltninger og andre institutioner*. 249 sider. ISBN: 978-87-7119-011-3. Netpublikation.
- 11:14 Christoffersen, M.N. & Hammen, I.: *ADHD-indsatser. En forskningsoversigt*. 129 sider. ISBN: 978-87-7119-013-7. Vejledende pris: 130,00 kr.

SKOLERNES SAMARBEJDE

KORTLÆGNING AF SKOLERNES KONTAKT MED KOMMUNALE FORVALTNINGER OG ANDRE INSTITUTIONER

Danske skoler har et udstrakt samarbejde med forvaltning og andre institutioner i kommunen om administration, pædagogik, udvikling og sociale forhold.

I denne rapport kortlægges samarbejdet, og der svares på spørgsmål om, hvor hyppigt skolerne er i kontakt med deres samarbejdspartnere, hvad samarbejdet drejer sig om, og hvordan skolerne selv vurderer samarbejdet.

Undersøgelsen har fokus på samarbejdet omkring de yngste elevers overgang fra dagtilbud til børnehaveklasse og på vejledningen af de ældste før overgangen til ungdomsuddannelse. Her er UU (Ungdommens Uddannelsesvejledning) en vigtig partner. Socialt udsatte elever og elever med særlige behov kræver en særlig opmærksomhed, der indebærer megen kontakt til PPR (Pædagogisk Psykologisk Rådgivning) og SSP (Skole, Socialforvaltning, Politi). Skoledistriktets karakter spiller afgørende ind på samarbejdets omfang og karakter.

Rapporten bygger på data indsamlet ved spørgeskemabesvarelser fra skoleledere, børnehaveklasseledere og udskolingslærere på almindelige folkeskoler og specialskoler i hele landet.

Undersøgelsen er bestilt og finansieret af Formandskabet for Skolerådet.